

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNDE ÖZEL
GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN AÇILAN KURLARA
YÖNELİK USTA ÖĞRETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞENOL BALCI

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

BOLU, NİSAN-2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Şenol BALCI tarafından hazırlanan “**HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNDE ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN AÇILAN KURSLARDA GÖREV ALAN USTA ÖĞRETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tazi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 10/04/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nesime Kübra TERZİOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Osman AKTAN

Düzce Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin .../.../... tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %... olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışma için Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 331 sayılı ile etik izin alınmıştır.

ŞENOL BALCI

ÖZET

HALK EĞİTİMİ MERKEZLERİNDE ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN AÇILAN KURLARA YÖNELİK USTA ÖĞRETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞENOL BALCI

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. MÜZEYYEN ELDENİZ ÇETİN)

viii+102

Bu araştırmanın amacı, Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda 2022-2023 eğitim öğretim yılında Samsun ilinde Halk Eğitimi Merkezlerinde açılan kurslarda görev alan 5 öğretmen ve 10 usta öğretici olmak üzere toplamda 15 gönüllü katılımcı ile yapılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde MAXQDA PLUS 2022 nitel veri analizi programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik görüşleri Halk Eğitim Merkezleri ve kurslar, kursların kalitesi, kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri olarak üç ana tema altında ele alınmıştır. Halk Eğitimi Merkezleri ve kurslar teması altında kursların katkısı, Halk Eğitim Merkezlerinin rolü ve fiziki şartların uygunluğu alt temaları elde edilmiştir. Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kursların kalitesine ilişkin söylemleri üç alt temada ele alınmış olup bunlar, kursların verimliliğini etkileyen faktörler, kurslarda karşılaşılan sorunlar, açılan kursta dikkat edilen özelliklerdir. Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri temasında ise problem davranışlar, eğitim almak istenen konu, ihtiyaç belirlemede destek ihtiyacı alt temalarına ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucunda Halk Eğitim Merkezlerinin özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinde önemli rolü olduğu, açılan kursların akademik ve sosyal alanlar başta olmak üzere özel gereksinimli bireylere bir çok katkısının olduğu, kursların fiziki şartlarının genel olarak uygun olduğu, kursların verimliliğini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörlerin olduğu, kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin bazı konularda desteğe ihtiyaç duydukları sonucuna varılmıştır.

ANAHTAR KELMELER: Özel Gereksinimli Birey, Özel Eğitim, Hayat Boyu Öğrenme, Usta Öğretici, Halk Eğitimi Merkezleri, Halk Eğitimi Merkezleri Kurslar

ABSTRACT

OPINIONS OF MASTER TRAINERS AND TEACHERS ABOUT COURSES OPENED FOR INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS IN PUBLIC EDUCATION CENTERS

MSC THESIS

ŞENOL BALCI

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION

DEPARTMENT OF EDUCATION OF THE MENTALLY DISABLED)

DOC. DR. MÜZEYYEN ELDENİZ ÇETİN

BOLU, APRİL-2023

viii+102

The aim of this research is to determine the opinions of master trainers and teachers about the courses opened for individuals with special needs in Public Education Centers. In this context, it was conducted with a total of 15 volunteer participants, 5 teachers and 10 master trainers, who took part in the courses opened in public education centers in Samsun in the 2022-2023 academic year. In this study, phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used. Data were collected using semi-structured interview technique. In the analysis of the qualitative data obtained from the interviews, the MAXQDA Plus 2022 qualitative data analysis program was used. At the end of the research, the opinions of master trainers and teachers about the courses opened for individuals with special needs were discussed under three main themes as Public Education Centers and courses, the quality of the courses, the problems encountered in the courses and their needs. Under the theme of public education centers and courses, the sub-themes of the contribution of the courses, the role of the Public Education Centers and the suitability of physical conditions were obtained. The discourses of master trainers and teachers regarding the quality of courses for individuals with special needs are discussed in three sub-themes, which are the factors affecting the efficiency of the courses, the problems encountered in the courses, and the features that are considered in the course opened. In the theme of the problems and needs of master trainers and teachers in the courses for individuals with special needs, the sub-themes of problem behaviors, the subject to be trained, and the need for support in determining needs were reached.

As a result of the research, it was concluded that Public Education Centers have an important role in the lifelong learning of individuals with special needs, that the courses opened have many contributions to individuals with special needs, especially in the academic and social fields, that the physical conditions of the courses are generally suitable, that there are positive and negative factors affecting the efficiency of the courses. It has been concluded that master trainers and teachers need support in some subjects.

KEYWORDS: Individual with Special Needs, Special Education, Lifelong Learning, Master Trainer, Public Education Centers, Public Education Centers Courses

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ.....	vi
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Amaç.....	3
1.3.Önem.....	3
1.4. Sayıtlılar	4
1.5 Sınırlılıklar	4
1.6 Tanımlar	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1 Kuramsal Temeller.....	6
2.1.1 Özel Gereksinimli Birey Ve Özel Eğitim	6
2.1.2 Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitim Ortamları	8
2.1.3 Özel Eğitimin Amaç Ve İlkeleri.....	10
2.1.2.1 Özel Eğitimin Amaçları	10
2.1.2.2 Özel Eğitimin İlkeleri	11
2.1.4 Hayat Boyu Öğrenme	11
2.1.4.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Kapsamı	13
2.1.4.2 Hayat Boyu Öğrenmenin Amaçları ve İlkeleri.....	13
2.1.4.2.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Amaçları	13
2.1.4.2.2 Hayat Boyu Öğrenmenin İlkeleri.....	14
2.1.4.3.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Faydaları	15
2.1.4.3.2 Hayat Boyu Öğrenmenin Önemi	15
2.1.4.3 Hayat Boyu Öğrenme Ortamları.....	16
2.1.4.3.1 Halk Eğitimi Kurumları.....	16
2.1.4.3.2. Halk Eğitimi ve Halk Eğitimi Merkezleri	16
2.1.4.3.2 İşbirliği İle Açılan Kurs Merkezleri	18
2.1.4.4 Halk Eğitimi Kursları	19
2.1.4.4.1 Hayat Boyu Öğrenme Kurslarında Görev Alan Usta	
Öğreticiler Ve Öğretmenler	20
2.1.4.5 Hayat Boyu Öğrenme Ve Özel Gereksinimli Birey	21
2.1.4.5.1 Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Hayat Boyu	
Öğrenme Kursları	22
2.1.4.5.2 Özel Gereksinimli Bireylerin Hayat Boyu	
Öğrenme Kurslarına Erişimleri.....	24

2.1.4.6 Özel Gereksinimli Bireylerin Hayat Boyu Öğrenmeleri İle Kapsayıcı Eğitim Arasındaki İlişki.....	24
2.2. Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Hayat Boyu Öğrenmeye İlişkin İlgili Araştırmaları.....	26
YÖNTEM	34
BÖLÜM III	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Çalışma Grubu	34
3.3 Veri Toplama Aracı	37
3.4 Veri Toplama Süreci	37
3.5. Verilerin Analizi	39
3.6. Geçerlik ve Güvenilirlik	40
3.3.1 İnanırlılık.....	41
3.3.2 Aktarılabirlik.....	41
3.3.3. Tutarlılık	41
3.3.4 Teyit Edilebilirlik.....	42
3.3.5 Otantiklik	42
3.3.6 Araştırmada etik.....	42
BULGULAR.....	44
5. TARTIŞMA.....	82
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
KAYNAKÇA.....	94
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil4.1 Halk Eğitimi Merkezleri ve Kurslar temasının incelenmesi.....	47
Şekil4.2 Kursların Kalitesi temasının incelenmesi.....	55
Şekil4.3 Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimler temasının incelenmesi.	66

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 ÖHYÖ (2018), Özel Gereksinimli Bireylerin Sınıflandırılması Tablosu.....	7
Tablo 2.2 Eğitim Durumuna Göre Kursiyer Verileri.....	20
Tablo 2.3 Alana Ve Cinsiyete Göre En Çok Açılan Kurs/Kursiyer Verileri	20
Tablo 2.4 Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme Ve Değerlendirme 2021 Raporu.....	23
Tablo 3.1. Görüşme Yapılan Halk Eğitimi Merkezi Bünyesinde Kurs Veren Usta Öğretici Ve Öğretmen Demografik Bilgileri.....	35
Tablo 3.2 Açılan Kurslara Katılan Özel Gereksinimli Bireylerin Ve Katıldıkları Kurslara Yönelik Bilgiler.....	36
Tablo 3.3 Yarı-Yapılandırılmış Görüşmelere Dair Katılımcı, Zaman Ve Araç Bilgisi.....	38
Tablo 3.4 Nitel Araştırmalarda İnandırıcılığı Sağlamaya Yönelik Alınan Ölçütler.....	40
Tablo 4.1 Temalar, Alt Temalar Ve Kodlar Tablosu.....	44
Tablo 4.2 Halk Eğitim Merkezleri Temasının Alt Tema Ve Kodlarının Dağılımı.....	46
Tablo 4.3 Kursların Hazırlanması Temasının Alt Tema Ve Kodlarının Dağılımı.....	54
Tablo 4.4 Eğitim İhtiyacı Temasının Alt Tema Ve Kodlarının Dağılımı.....	65

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

HE	: Halk Eğitimi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
HEM	: Halk Eğitimi Merkezi
HBÖ	: Hayat Boyu Öğrenme
HBÖY	: Hayat Boyu Öğrenme Yönetmeliği
ÖEHY	: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
HBOGM	: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, Birleşmiş Milletler Özel bir Kurumu

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her sürecinde tüm içtenliği ile danışmanlığını yapan, araştırma öncesi, araştırma sürecinde ve araştırmamın tamamlanmasında sonsuz desteklerini esirgemeyen, fikirleri ve düşünceleri ile akademik çalışmama değerli katkılar sunan çok kıymetli hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN'e en samimi duygularıyla teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen Abant İzzet Baysal Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'ndeki tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Yine sabırla bana destek olan, gece gündüz benden yardımını esirgemeyen çok kıymetli eşim Dilek BALCI'ya sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca evimizin neşe kaynakları oğlum Ali Batur'a ve kızım Gökçe'ye sonsuz sevgilerimi sunuyorum.

Beni yetiştirip bu günlere getiren, aldığım her kararda beni sonuna kadar destekleyen, maddi ve manevi desteklerini her an yanımda hissettiğim annem, babam ve kardeşlerime, bu çalışma kapsamında değerli görüşlerini esirgemeyen çok değerli katılımcılara tüm kalbimle teşekkürlerimi sunarım.

Emeği geçen tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

GİRİŞ

BÖLÜM I

1. Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amaçları, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın sayıltıları ve araştırmada kullanılan tanımlar kısmı yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Toplumun en küçük yapı taşı olan aileden başlamak üzere, yakın çevremizde, okul yaşamımızda ve sosyal çevremizde birbirinden farklı özellikleri olan bireylerden oluşan bir sosyal çevrede yaşamaktayız Bu farklılıklar bazen fiziksel, bazen zihinsel, bazen de davranışsal olarak kendini göstermektedir. Aslında toplumsal zenginlik kaynağı olan bu özelliklerimiz farklı ihtiyaç ve beklentileri de beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan günümüz eğitim sistemi, farklılıkları olan bireylere ihtiyaçlarına göre eğitim hizmeti sunarken bu farklılıkları göz önüne almaktadır. Bu nedenle özel gereksinimli bireylerin toplum içerisinde hiçbir zorlukla karşılaşmadan yer alması için onları bedensel, akademik, sosyal alanlar başta olmak üzere birçok alanda yetiştirecek biçimde eğitim öğretim ihtiyaçlarının karşılanması çok büyük önem arz etmektedir (Diken ve Sucuoğlu, 1999).

Farklılıklarından dolayı birtakım özel ihtiyaçları olan ve bu ihtiyaçlarının giderilmesi için de onlara özel düzenlemelere ve süreçlere gereksinimleri olan kişiler özel gereksinimli kişiler olarak ifade edilmektedir (Eldeniz-Çetin, 2017). 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede (573 Sayılı KHK) ise özel gereksinimli birey tanımı özel eğitimle ilişkilendirilerek yapılmıştır. Bu tanımda ise özel gereksinimli birey; çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade ettiği vurgulanmaktadır (573 Sayılı KHK, 1997).

Özel gereksinimli bireylerin kendilerine özgü ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli etmenlerin başında özel eğitim gelmektedir. Özel eğitim, hem özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitesinin artmasında hem de özel gereksinimli bireylerin toplumda bağımsız bir birey olarak yaşamlarını sürdürmelerinde önemli bir yer tutar. Bu da aslında özel eğitimin sadece okulla sınırlı kalamayacağı ve hayat boyu devam etmesi gereken bir süreç olduğunu bizlere göstermektedir.

Özel eğitimin nihai amacının, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeyi ve onların bağımsız birer yetişkin birey olarak yaşamlarını devam ettirmelerini sağlamak amacıyla hayat boyu devam eden bir süreç olduğu ifade edilebilir. (Cavkaytar ve Artar, 2019). Yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (ÖEHY)' özel eğitimin amacı; Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaç edinir (ÖEHY, 2018). Bu bağlamda özel eğitimi sadece özel eğitim okulları ya da sınıflarda devam eden bir eğitim olarak değerlendirmek eksik bir değerlendirme olabilir. Netice itibarıyla özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin yaşamları boyunca devam eden bir süreçtir. Hem onların hem de ailelerinin yaşam kalitesini yükseltmeyi amaç edinen özel eğitimin yaşam boyu sürmesi daha gerçekçi olacaktır. Özel eğitimin yaşam boyu sürmesi özel gereksinimli bireylerin akademik, sosyal, mesleki ve daha birçok gelişim alanlarında desteklenmesini sağlayabilir. Ayrıca okul sonrası yaşama geçişte özel eğitimin devam etmesi de son derece önem arz etmektedir. Bu noktada Hayat Boyu öğrenme Genel Müdürlüğüne (HBOGM) bağlı olarak faaliyet gösteren Halk eğitimi merkezlerinde (HEM) açılan kurslar özel eğitimin hayat boyu devam etmesi noktasında önemli roller oynayabilir.

Öğrenme sürecinin vazgeçilmez bir parçası olan hayat boyu öğrenme (HBÖ), özel gereksinimli bireylerin öğrenim süreçleri için de büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca özel eğitimin nihai amacının gerçekleşebilmesi için HBÖ diğer bireyler gibi özel gereksinimli bireyler için de oldukça önemlidir (Nınd, 2007). Bağcı (2011)'ya göre HBÖ düşüncesi çocukların, genç bireylerin ve yetişkin kimselerin hayatları boyunca gereksinim duyacakları eğitim ve öğretim ihtiyaçlarından faydalanabilmelerini temel alan, eğitim öğretime okul yaşamı ile sınırlı olacak şekilde çizilen sınırlarının kaldırılmasına hizmet etmesi açısından son derece önemli bir araçtır. Canan (2021), özel gereksinimli bireylerde yaşam boyu eğitimin insan hakları açısından değerlendirilmesine yönelik yaptığı araştırmasında özel gereksinimli bireylerin HBÖ sürecine katılmalarını insan hakları çerçevesinde değerlendirmiş ve çalışmanın sonucunda eğitim hakları kapsamında değerlendirildiğinde özel gereksinimli çocukların eğitimlerinin belirli bir noktada kesintiye uğradığı görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda var olan kesintinin ortadan kalkması için HBÖ fırsatlarının sunulması oldukça önem arz etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı HBOGM bünyesinde faaliyet gösteren HEM'ler ise yaygın eğitim kapsamında özel gereksinimli bireylerin okul sonrası yaşamlarında eğitim ihtiyaçlarının karşılanması noktasında önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Bu sayede okul yaşamından sonra yetişkinliğe geçen özel gereksinimli bireyler engelli sağlık raporu ile ikamet ettikleri bölgelerdeki HEM'lere giderek kendileri için açılacak uygun kurslara katılabilirler (Cavkaytar ve Artar, 2019).

Alan yazın incelendiğinde HEM'lerde açılan kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ve kurslarına yönelik görüşlerini inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ülkemizde temel eğitim veya orta öğretimden mezun olan özel gereksinimli öğrencilerimiz istekleri halinde HEM'lerdeki kurslara devam edebilmektedirler. Bu kurumlar görev alan usta öğreticilerin bu duruma ve özel gereksinimli bireylere yönelik görüşlerinin tespit edilerek bu konuda çeşitli eylem planlarının yapılmasına fırsat vermesi açısından da bu araştırmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur.

1.2 Amaç

Bu çalışmanın temel amacı: Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç ışığında şu alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğreticilerin ve öğretmenlerin halk eğitim merkezleri ve açılan kurslara yönelik görüşleri nasıldır?
2. Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğreticilerin ve öğretmenlerin kursların kalitesine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğreticilerin ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve gereksinimleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.3 Önem

HBOGM bünyesinde faaliyet gösteren HEM'lerde özel gereksinimli bireyler için açılan kurs ve eğitimler bu bireylerin öğrenmelerinin de hayat boyu sürmesinde önemli rolleri bulunmaktadır. Bu çalışma ile özel gereksinimli bireylerin HBÖ sürecinin nasıl olduğu, yaşanan güçlükler ve gereksinimlerin neler olduğu hakkında usta öğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu konuda

daha önce yapılan bir araştırmaya rastlanmadığı için bu araştırma bulgularının hem ülkemiz eğitim politikası adına hem de alan yazında ileriki araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

HBÖ, her yaştan ve her eğitim düzeyinden bireyler için birçok fırsatlara sunmaktadır. Akademik, sosyal, mesleki ve sanatsal alanlar başta olmak üzere katılımcılara kendilerini geliştirme olanaklar sunar. Ayrıca HBÖ, başta bireyin ev yaşamında, okul yaşamında kısaca bireylerin olduğu her ortam ve zamanda gerçekleşebilir (Günüç, Odabaşı ve Kuzu, 2012). HBÖ kapsamında HEM’lerde açılan bu kursların özel gereksinimli bireylere fırsatlar sunması ve bu fırsatların da bu bireylerle buluşturulması açısından bu araştırma önemlidir.

“Yaşam boyu öğrenme, bireyin tüm yaşamı boyunca öğrenme kapasitesi ile becerilerini geliştiren bir süreçtir” (Bulaç ve Kurt, 2019). Özel gereksinimli bireylerin de özel eğitim ihtiyaçlarının çoğunlukla yaşam boyu sürdüğü düşünüldüğünde HEM’lerde açılan kurslar onlar için son derece önemlidir. Bu çalışma, özel gereksinimli bireylerin HBÖ süreçlerinin daha kaliteli olmasının yollarını araması açısından önemlidir.

Genel olarak ifade edecek olursak bu çalışma ile özel gereksinimli bireylerin gerek okul yaşamlarında gerekse okul yaşamı dışında daha kaliteli bir özel eğitim alabilmelerinin yollarını araması açısından önemlidir. Diğer taraftan araştırma bulgularından hareketle usta öğreticilerin ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda karşılaşılan sorunların belirlenmesi, öğretim ortamlarının iyileştirilmesi, öğretim süreçlerinin zenginleştirilmesi, usta öğretici ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlaması, kurslarda kazandırılan beceriler yoluyla özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenme ve istihdamına katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.4 Sayıtlar

1. Görüşme yapılan usta öğreticilerin/öğretmenlerin, görüşme formunda yer olan sorulara doğru, samimi ve içten cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

1. Bu çalışma Samsun İlindeki Halk Eğitimi Merkezlerinde görevli usta öğretici ve öğretmenlerden 15 ile sınırlıdır.

2. Araştırma veri toplama tekniklerinden sadece görüşme tekniği ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

1.Özel Eğitim: Yetersizliği olan çocukların bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tasarlanmış bireyselleştirilmiş eğitimidir (Culatta & Tompkins 1999; akt. Aral ve Gürsoy, 2009).

2.Özel Gereksinimli Birey: Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey (573 Sayılı KHK, 1997).

3.Hayat Boyu Öğrenme: Bireysel, toplumsal ve istihdam ile ilgili bir yaklaşımla bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla örgün eğitimin dışında hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinliklerini kapsamaktadır (HBOY, 2018).

4.Halk Eğitimi Merkezi: Hayat boyu öğrenme kapsamında kurslar ile eğitici faaliyetlerin düzenlendiği kurumlardır. (HBOY, 2018).

5.Usta Öğretici: Hayat boyu öğrenme kurumlarında kadrolu veya ek ders ücreti karşılığında görevlendirilen öğretici (HBOY, 2018).

6.Halk Eğitimi Merkezi Kurslar: Belli bir süresi ve programı olan, katılımcılara öngörülen bilgi, beceri ve yetkinlik kazandıran, doğrudan veya diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği hâlinde halka açık ve ücretsiz olarak düzenlenen her türlü faaliyetler (HBOY, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kuramsal Temeller

2.1.1 Özel Gereksinimli Birey ve Özel Eğitim

Toplumda her bireyin birtakım özel ihtiyaçları ve gereksinimleri olabilir. Neticede toplumu oluşturan bireylerin her biri farklı özelliklere sahiptir. Bir bireyin özel gereksinimli olarak tanımlanmasında birçok etmen vardır. Öğrenme güçlüğü yaşaması ya da özellikle kalıcı olarak fiziksel, zihinsel veya duygusal olarak yetersizlikleri olması ve bu yetersizlikleri nedeniyle akranlarına nazaran başta eğitim olmak üzere farklı alanlarda bazı kısıtlamalara maruz kalması ya da farklı ihtiyaçları olması bu bireyleri özel gereksinimli olarak tanımlamamıza sağlamaktadır (Meegan ve MacPhail, 2006).

Özel gereksinimlere sahip olmak, bireyin bir ya da daha fazla alanlarda yetersizlik yaşamasının doğal sonucu olabilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin yetersizlik türü, düzeyi ve özellikleri doğal olarak birbirinden oldukça farklıdır. İşte bu farklılıklarından dolayı normal gelişim gösteren akranlarına sunulan eğitim hizmetlerinden yararlanma noktasında güçlükler yaşayan bireyleri özel gereksinimli bireyler olarak tanımlayabiliriz (Cavkaytar, 2014). Diğer taraftan bütün bireyler birbirinden farklı özellikleri sahiptir. Bu farklı özellikler kimi zaman zihinsel, kimi zaman bedensel ve kimi zaman da duygusal olabilir. Yine bu farklılıklar nedeniyle bireyler bazı sınırlar ve da engellemeler içerisinde kalmaları nedeniyle genel eğitim hizmetlerinden yararlanamamakta ve kendilerine has eğitim ihtiyaçları olan bireyler de özel gereksinimli bireyler olarak ifade edilmektedir (Kırcaali-İftar, 1998).

Yine başka bir tanımda ile özel gereksinimli birey, birden çok fiziksel, zihinsel ya da daha farklı gelişimi alanlarını da içeren özel ihtiyaçlara gereksinim duyma, fiziksel ve zihinsel yetersizlik ile bağlantılı olarak duygusal ve davranışsal olumsuzluklar yaşama ve gelişim süreçleri akranlarına kıyasla geç olan bireyleri de özel gereksinimli olarak ifade etmek mümkündür (Chandra ve Satish, 2021). Özel gereksinimli bireyler kendi içerisinde farklı gruplara ayrılmaktadır.

Aral ve Gürsoy (2009) özel gereksinimli bireyler yetersizliklerine göre şu şekilde gruplara ayırmıştır:

- Konuşma ve dil bozukluğu olan çocuklar
- İşitme engelli olan çocuklar

- Zihinsel engelli olan çocuklar
- Ortapedik engelli olan çocuklar
- Görme engelli çocuklar
- Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar
- Uyum güçlüğü gösteren çocuklar
- Üstün zekalılar ve üstün yetenekli olan çocuklar (Aral ve Gürsoy, 2009).

Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin sınıflandırılmasına özel eğitim hizmetler yönetmeliğinde ÖHYÖ (2018) de yer verilmiş olup şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Tablo 2.1 ÖHYÖ (2018), Özel gereksinimli bireylerin sınıflandırılması tablosu.

Ağır Düzeyde Otizmi Olan Birey:	Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi
Ağır Düzeyde Zihinsel Engelli Birey:	Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal, pratik uyum ve öz bakım becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle yaşam boyu süren, yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi
Bedensel Engelli Birey:	Kas, iskelet ve sinir sistemindeki bozukluklar nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi
Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Engelli Birey:	Zihinsel yetersizliği yanında öz bakım, günlük yaşam ve temel akademik becerileri kazanamayan, yaşam boyu bakım ve gözetime ihtiyacı olan bireyi
Görme Engelli Birey:	Görme gücünün kısmen ya da tamamen kaybindan dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi
Hafif Düzeyde Otizmi Olan Birey:	Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki hafif düzeydeki

sınırlılığı nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi

Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Birey:

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan bireyi

İşitme Engelli Birey:

İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybindan dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi

Orta Düzeyde Otizmi Olan Birey:

Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan bireyi

Orta Düzeyde Zihinsel Engelli Birey:

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetine yoğun şekilde ihtiyacı olan bireyi

Özel Yetenekli Birey:

Yaşlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bireyi

2.1.2 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Eğitim Ortamları

Özel gereksinimli bireylere verilen eğitimin etkili ve verimli olmasında eğitim ortamının yapısı ve düzenlenmesi önem arz etmektedir. Bu eğitim ortamlarının en az kısıtlayıcı, diğer bir ifade ile özel gereksinimli bireylerin olabildiğince akranları ile aynı ortamı paylaşması şeklinde düzenlenmesi de çok önem arz etmektedir. Aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamı düzenlenirken öncelik verilmesi gereken konular vardır (Cavkaytar ve Diken, 2006). Bu konuları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Özel gereksinimli bireylerin yetersizlik ve türü
- Özel gereksinimli bireylerin yetersizlik derecesi

- Özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçları
- Eğitim ortamı sunulan programa göre revize edilebilir olmalı (Cavkaytar ve Diken, 2006).

Özel gereksinimli bireyler, yetersizlikten etkilenme derecelerine ve yetersizlik türlerine göre farklı eğitim ortamlarında eğitim öğretim faaliyetine katılmaktadırlar. Özel gereksinimli bireylerin eğitim ortamları tasarlanırken ya da planlanırken ana düşünce, özel gereksinimli bireylerin bağımsız bireyler olmasına hizmet edecek en az kısıtlayıcı ortam oluşturmaktır.

Akçamete (2009)'a göre özel gereksinimli bireylerin geçmişten bugüne dek geleneksel olarak devam eden eğitim ortamları şu şekildedir;

- Ayır yatılı -gündüzlü özel eğitim okulları
- Genel eğitim okullarında özel eğitim sınıfları
- Genel eğitim sınıflarında kaynaştırma eğitimi

Diğer taraftan özel gereksinimli bireyler özel eğitim ihtiyacı olamayn akranları gibi gereksinimlerini en iyi düzeyde karşılayacak eğitim hizmetinden yararlanma hakları vardır (Batu, İftar ve Uzuner, 2000). Özel gereksinimli bireyler için mevcut eğitim ortamlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Özel Eğitim Okulları
- Normal Okul Bünyesindeki Özel Eğitim Sınıfları
- Normal Sınıflar/Kaynaştırma Sınıfları (Batu ve diğerleri, 2000).

Eğitim her birey için en temel haklardan bir tanesidir. İlk kademedan yüksek öğrenime kadar devam eden bir insan hakkıdır. Eğitim, özel gereksinimli bireylerin de en temel haklarının başında gelmektedir (Sunandar ve Dian Firdiana, 2017). Özel eğitimin en temel işlevlerinden bir tanesi şüphesiz ki özel gereksinimli bireylere eğitime erişim imkânı sunmasıdır. Tüm bu ifadeler ışığında özel eğitimin ne olduğu ve özel eğitimin nasıl tanımlandığı konusunda birkaç örnek vermek faydalı olacaktır.

Özel gereksinimli birçok öğrenci için özel eğitimin ilk amacı onların eğitime erişimlerin sağlanması ve bu eğitimden de etkili ve verimli bir şekilde faydalanmalarını temin etmektir (Vaughn, ve Linan-Thompson, 2003). Özel eğitimi, öğrenme güçlüğü yaşayan ya da zihinsel, bedensel, davranışsal gibi alanlarda yetersizlikler yaşayan bireyler gibi akranlarından farklı ihtiyaçları olan bireylere sağlanan bir eğitim öğretim hizmeti olarak tanımlamak mümkündür (Zakari, 2019). Başka bir tanımda ise özel eğitim, akranlarına nazaran farklı olan ihtiyaçlarını ve

kendilerine özgü doğalarını ele alan genel eğitimden ayrı, ekstra ve özel bir süreç olarak ifade edilebilir (Cook ve Schirmer, 2003).

Yine yapılan başka bir tanımda ise özel eğitim; bireysel farklılıkları olan ve bu nedenle özel gereksinime ihtiyaç duyan, sadece yetersizlikleri olan bireyleri değil üstün yetenekleri olan bireyleri için de sunulan ve onların toplumda bağımsız birer bireyler olmasını hedefleyen bir eğitimidir (Ataman, 2003; akt; Aral, Gürsoy, 2009). Tüm bu tanımlarla birlikte özel eğitim, farklılıkları olan bireyleri odağına alan, bu bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda bir eğitim öğretim programı tasarlayan ve sürdüren bir eğitsel faaliyettir.

2.1.3 Özel Eğitimin Amaç ve İlkeleri

ÖEHY’de, özel eğitimin amaç ve ilkelerine maddeler halinde yer vermiş ve aşağıdaki gibi sıralamıştır.

2.1.2.1 Özel Eğitimin Amaçları

Her özel gereksinimli birey için özel eğitimin birçok amacı bulunmaktadır. Ancak ilk ve en önemli amaçlarından biri özel gereksinimli bireylerin olabildiğince erken eğitime katılması, onlara ücretsiz ve gerekli bir eğitimin sunulması yatmaktadır. Diğer bir ifade ile onlara eğitim fırsatının sunulması, özel eğitimin temel amacıdır (Vaughn ve Linan-Thompson, 2003).

ÖEHY’de özel eğitimin amaçlarında şu şekilde bahsedilmiştir: Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar (ÖEHY, 2018). Diğer taraftan Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına Dair Sözleşmede ise engelli bireylerin eğitim haklarını düzenleyen 24. Maddede özel eğitimin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır;

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi,

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması,

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması, amaçlarına yer verdiği görülmektedir (Gül, 2015).

Bu açıklamalar ışığında özel eğitim, özel gereksinimli bireylere birçok alanda fırsat sunmak, onların başta eğitim ihtiyacı olmak üzere gereksinimlerini karşılamak,

günlük yaşamlarında bağımsız birer bireyler olarak yaşmalarını sağlamak, kısaca özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin yaşam kalitelerini arttırmak amaçlarını bünyesinde barındırmaktadır.

2.1.2.2 Özel Eğitimin İlkeleri

ÖEHY'ne göre özel eğitimin ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır: Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilere;

a) Bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim hizmeti sunulması,

b) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılması,

c) Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması,

ç) Özel eğitim hizmetlerinin özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanıp yürütülmesi,

d) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitim görmelerine öncelik verilmesi,

e) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması,

f) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için BEP geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması,

g) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması,

ğ) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılması, esastır (ÖEYH,2018)

Bu ilkeler özel gereksinimli bireyleri merkeze alarak onlara ve ailelere sunulacak hizmetlerin esaslarını ve aslında yöntemini belirlemiştir. Diğer taraftan özel eğitimin ilke ve amaçlarının gerçekleşebilmesi ve daha kaliteli bir özel eğitimin varlığı için özel gereksinimli bireylerin öğrenmelerinin kesintisiz bir şekilde hayat boyu sürmesi gerekmektedir.

2.1.4 Hayat Boyu Öğrenme

HBÖ, hem resmi süreçlerle hem de resmi olmayan süreçlerle gerçekleştirilen yaşam boyu bir öğrenme maratonunu ifade eder. Diğer bir deyişle günlük hayattan bir tecrübe ve deneyim kazanmayı tanımlar diyebiliriz (Kumar, 2012). HBÖ, gerek

dünyada gerekse de ülkemizde çok önemli bir yere sahiptir. HBÖ, kavram olarak tarihsel süreçte farklı bilim insanları tarafından ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Kavramı ilk inceleyenlerin başında özellikle 1920'li yıllarda John Dewey, Eduard Lindeman ve Basil Yeaxle gelmektedir. Bu bilim insanlarına göre eğitim, belirli bir zamanla sınırlı olmayan ve hayatımızın ayrılmaz bir parçası olarak kendimizi gerçekleştirme araçlarımız arasında yer almaktadır (Doğan ve Kavtelek, 2016).

HBÖ, bireylerin yaşamın başından sonuna dek devam edebilecekleri bir eğitim-öğretim faaliyetidir (Samancı ve Ocakçı, 2017). HBÖ, eğitimcilerin, yerel ve merkezi yöneticilerin, sivil toplum kuruluşlarının, işverenlerin ve toplumun tüm bireylerinin edinmesi gereken en önemli yetkinliklerin başında gelmektedir (Collins, 2009).

Power and Maclean, (2013)' e göre HBÖ düşüncesi, "Learning to Be (UNESCO, 1972)" yayımlanmasının ardından UNESCO'nun yaptığı çalışma ve araştırmaların odağı haline geldi. Bununla birlikte eğitim sürecinin önemli bir unsuru haline gelen HBÖ, eğitim politikalarının vazgeçilmez bir temel ögesi haline de geldi. Ayrıca gerek bireylerin gerekse toplumların sürekli öğrenme serüvenine erişebilmeleri açısından HBÖ çok önemli bir strateji haline geldi.

HBÖ kişi, mekân ve zaman kısıtlamasının en az olduğu eğitim sürecidir. Bu kapsamda HBÖ' yi kişilerin hayatları boyunca mekân ayrımı gözetmeksizin, diğer bir ifade ile okulda, iş yerinde evlerinde, HBÖ kursları olan kurum veya kuruluşlarda, özetle kişinin olduğu her yerde ve her zamanda yapılan eğitimidir (Bilasa ve Taşpınar, 2017). Avrupa Komisyonu'nu raporuna göre ise HBÖ; "kişisel, sivil, sosyal bir çerçevede bilgi, beceri ve yeterlilikleri geliştirmek amacıyla yaşam boyunca üstlenilen tüm öğrenme faaliyetleri" olarak tanımlanmıştır (Dinevski & Dinevski, 2004).

HBÖ'ye başka bir pencereden bakacak olursak, değişen ve gelişen dünya ile birlikte bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar da değişme eğilimi göstermektedir. Gelecek dönemler itibariyle bu hızlı değişim ve dönüşüm beraberinde birtakım sorunları toplumların önüne serecektir. Aynı zamanda çok hızla küreselleşen dünyada kişisel ya da toplumlar olarak yeni yaşam mücadeleleri ve süreçleri yönetmek zorunda kalacağız. Bu süreç de doğal olarak bilgi erişim için, değişen koşullara uyum için HBÖ'yi kaçınılmaz kılmaktadır (Chan ve Leung, 2001).

Tüm bu tanımlardan hareketle HBÖ'nin aslında yaşamımızın her anında olduğu ve hatta olması gerektiğini söylemek yanlış olmaz. HBÖ, her yaştan bireyin eğitim düzeyine, bireysel istek ve ihtiyaçlarına göre başta akademik, sosyal, mesleki ve kişisel gelişimine katkıda bulunma fırsat sunar. Ayrıca öğrenmenin sadece okulda ve formel

yollarla değil; iş hayatında, evde, sokakta kısaca mekan ve zaman sınırlamasının olmadığı ve informal yollarla da olabileceğini bize göstermektedir. Ayrıca özel gereksinimli bireyler açısından da değişen ve gelişen bir dünyada eğitime erişimin sürekli olması da kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle özel gereksinimli bireylere de çağın gereği olan HBÖ'nin yöntem, teknik ve kurumlarından olabildiğince faydalanmaları onların ve ailelerinin yaşam kalitesi bakımından önem arz etmektedir.

2.1.4.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Kapsamı

Preece (2015) HBÖ'nin kapsamını şu şekilde değerlendirmiştir. HBÖ yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu nedenle HBÖ'nin kapsamına bir kısıtlama konulamaz. Aslında HBÖ kaliteli bir yaşam için olmalıdır. HBÖ, mesleki gelişim, örgün okul, sürekli eğitim, uzaktan eğitim, e-öğrenme, yazışma, evde eğitim gibi çeşitli araç ve imkanlarla formal veya informal şekilde bireylere verilen eğitim ve öğretim hizmetlerini kapsadığı söylenebilir.

HBÖ'nin ülkemizde ve dünyada gelişimi ile beraber eğitim olgusu da değişmeye başlamıştır. Böylece eğitim, zaman ve mekân bağımlı olmadan okul içi ve okul dışı olacak şekilde tüm eğitsel faaliyetleri içine alan geniş bir eğitim yelpazesi olmuştur (MEB 2014-2018). Bir başka pencereden bakmak gerekirse HBÖ, eğitim yaşamımızın ilk basamağı olan okul öncesinden başlar, bireyin okul yaşamında da ilgi ve isteğine göre devam eder ve okul sonrası hayatta da bireylere fırsatlar sunar (Çatal, 2019).

Bu açıklamalar ışığında HNÖ'nin gerek zaman bakımından gerekse uygulama bakımından geniş bir kapsama sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca her yaş ve eğitim bakımından tüm bireylere kendini gerçekleştirme ve geliştirme fırsatları sunmaktadır. Özel gereksinimli bireyleri HBÖ kapsamı dışında düşünmek ya da HBÖ kapsamına dahil etmeyen eğitim planları yapmak eksik olacaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi özel eğitimin nihai amacı özel gereksinimli bireyleri kendi kendine yeten bireyler haline getirmektir. Bu noktada HBÖ kurum ve süreçleri önemli rol oynamaktadır.

2.1.4.2 Hayat Boyu Öğrenmenin Amaçları ve İlkeleri

2.1.4.2.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Amaçları

Sekizinci beş yıllık kalkınma planı raporunda (Hayat Boyu Eğitim Veya Örgün Olmayan Eğitim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2001) hayat boyu öğrenmenin amaçlarını üç ana başlık halinde incelenmiştir. Bunlar;

- ❖ Bireylerin kişisel gelişimini sağlamak; hayat boyu öğrenme stratejisi, yöntem ve teknikleriyle ile bireyin mevcut potansiyelini ortaya çıkarmak ve bireyin gelişimine katkıda sunmaktır.

- ❖ Toplumsal bütünleşmeyi sağlamak; hayat boyu öğrenme toplumun tüm kesimlerine hitap ettiği için fırsat eşitliği sunar böylece toplumun bütünleşmeye katkı sunar.
- ❖ Ekonomik büyümeyi sağlamak; hayat boyu öğrenme ile kişilerin yetenekleri ortaya çıkar ve var olan potansiyelin açığa çıkmasına yardımcı olur. Böylece uzmanlaşma ve verimlilik artar.

Ayna zamanda bunlarla beraber özetlemek gerekirse, HBÖ her yaştan kişiye hitap eden, her ortamda erişilebilen bir eğitim sistemi olması nedeniyle öncelikle bireylere fırsat eşitliği sunar. Diğer ifade ile en önemli amacı bireylerin birçok ortamda eğitime erişim olanağı sağlamasıdır. Diğer taraftan HBÖ kurumları vasıtasıyla bireyler kendilerini geliştirme fırsatı bulmuş olur. Ayrıca bireylerin gelişimine katkı sağlamak gibi bir amacı da vardır. Yine HBÖ, eğitimin kesintisiz bir şekilde sürmesini amaçlar.

HEM’lerde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemeyi amaç edinen bu çalışma özel gereksinimli bireylerin toplumla entegre olmasını da amaç edinir. Aynı zamanda HBÖ, kurumları ve kursları aracılığıyla toplumda bireylerin yetiştirilmesi ve bu bireylerin üretime, istihdama katılabilmelerini amaçlar. HBÖ’nin bir başka amacı ise bilgi ve teknolojinin geliştiği ve sürekli devinim halinde olan bir dünyada öğrenmeye açık bireylere alternatifler sunmasıdır. Ayrıca HBÖ, bireylerin kaliteli bir zaman geçirmesini ve bireylerin kendini gerçekleştirme için olanaklar sunar.

2.1.4.2.2 Hayat Boyu Öğrenmenin İlkeleri

Hayat boyu öğrenme yönetmeliğinde (HBÖY,2018) HBÖ’nin ilkelerine şu şekilde yer verilmiştir;

- a) Hayat boyu öğrenme.
- b) Bilimsellik ve bütünlük.
- c) Geçerlilik.
- ç) Gönüllülük.
- d) Herkese açıklık.
- e) Her yerde eğitim.
- f) İhtiyaca uygunluk.
- g) İş birliği ve eş güdüm.
- ğ) Planlılık.
- h) Süreklilik.
- ı) Yenilik ve gelişmeye açıklık.

2.1.4.3.1 Hayat Boyu Öğrenmenin Faydaları

HBÖ olarak adlandırılan sistem, esasında toplumların büyümesinin ve gelişmesinin ön koşullarından birisidir. Bilgi ve becerilerde çok hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde HBÖ kavramı öğrenme için kaçınılmaz bir araçtır. Bu nedenle HBÖ yapılandırılmalı, geliştirilmeli ve daha ulaşılabilir hale getirilmelidir (Sinanovic & Becirovic, 2016).

Sinanovic and Becirovic (2016) yapmış oldukları çalışmalarında HBÖ'nin sağladığı faydaları şu şekilde sıralamışlardır;

1. Yaşam boyu öğrenme, çok kültürlü toplumların özel ilgi alanlarına göre uyarlanmış öğretme ve öğrenme yöntemlerinin kullanılmasını sağlar.
2. Yaşam boyu öğrenme eğitim sistemi kullanıcı odaklıdır. Birey, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına katkıda bulunan eğitim sürecinde aktif bir katılımcı haline gelir.
3. Öğretmenin rolü değişir, çünkü çok daha fazla öğrenci uzay ve zamana göre ayrılır; öğretmenler lider, akıl hocası ve arabulucu olurlar.
4. Motivasyon ve öğrenme fırsatlarının çeşitliliği, başarılı yaşam boyu öğrenme için ön koşullardır. Eğitim talebini yükseltmek ve dolayısıyla sunmak esastır.
5. Hayat boyu eğitim, öğrencilerin istihdam edilebilirliğini artırır.

Tüm bunlarla beraber HBÖ'nin, özel ihtiyaçları olan bireyler ve aileleri için de birçok faydası bulunmaktadır. Bunlara kısaca değinecek olursak;

- Okul sonrası eğitime erişim,
- Hayat boyu öğrenmenin teşvik edilmesi,
- Ailelere eğitsel destek,
- Bağımsız yaşam becerisi kazanma,
- Ekonomik yaşama katılma,
- Akademik ve diğer gelişim alanlarında destek alabilme gibi birçok faydaları bulunmaktadır.

2.1.4.3.2 Hayat Boyu Öğrenmenin Önemi

“Litvanya 2030” stratejisi belgesine göre HBÖ'nin öneminden şu şekilde bahsetmiştir; iyi planlanmış, süreci iyi yönetilen bir hayat boyu öğrenme sistemi, hem toplumun hem bireyin gelişimine etkin bir katkı sunar ve kişinin üretkenliğine ortam hazırlar. (Melienė, Tomėnienė, Miltenienė, Geležinienė, Kaffemanienė, & Kairienė, 2019).

UNESCO tarafından hazırlanan ve HBÖ'ye vurgu yapan eğitimin bugünü ve yarını üzerine hazırladığı raporda yaşam boyu öğrenmenin önemi şu şekilde dile getirilmiştir (UNESCO, 1972; aktaran; Samanci ve Ocakci, 2017):

- Tüm bireyler HBÖ'yi sürdürebilecek durumda olmalıdırlar. Hayat boyu eğitim düşüncesi öğrenen toplumun temel taşıdır.
- İş hayatına yönelik yapılan eğitim faaliyetleri, gençleri belirli bir mesleğe yönlendirirken, onları yeni durumlara hazırlamayı, kapasitelerini sürekli geliştirmeyi amaçlamalıdır.
- Yükseköğretimin yaygınlaştırılması ile bireysel ve toplumsal ihtiyaca cevap veren kurumların geniş bir alana yayılması sağlanmalıdır.
- Eğitim sürecinin doruk noktası yetişkin eğitimidir.
- Yeni öğrenme yaklaşımları bireyin kişisel gelişimini destekler. Kendi kendine öğrenme eğitim sisteminin değişmez unsurudur.
- Eğitim, toplumun tamamını içerecek bir işlevde ve sürekli bir gelişim içerisinde olmalıdır.

2.1.4.3 Hayat Boyu Öğrenme Ortamları

HBÖ'yi, her yaştan ve eğitim düzeyinden bireyin birçok ortamda erişebildiği eğitim olarak tanımlamıştık. HBÖ faaliyetleri kamu kurumlarından mahallelere, okullardan köylere kadar birçok ortamda yerine getirilebilir. Kısaca bu ortamları aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür.

2.1.4.3.1 Halk Eğitimi Kurumları

HBOY'de HBÖ kurumları üç başlık altında düzenlenmiştir. Bu kurumları şu şekilde sıralamak mümkündür;

- a) Halk eğitimi merkezleri
- b) Olgunlaşma enstitüleri
- c) Açık öğretim kurumları

Bu çalışma kapsamında HEM'lerde açılan kursların incelenecek olması nedeniyle çalışmanın öznesi HEM'ler olacaktır.

2.1.4.3.2. Halk Eğitimi ve Halk Eğitimi Merkezleri

Halk eğitimi (HE), bireylerin gelir durumlarından bağımsız olarak, her çevreden bireylere ihtiyaçlarına uygun sunulan programlardır. Diğer taraftan, toplumun tüm ferdine kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerine destek sunan sistemli ve sürekli verilen örgün eğitim dışı bir eğitim faaliyetidir. Aynı zamanda HE, bütün ülkelerde yaygın

olarak kullanılan ve o ülkenin eğitim felsefesine, algısına ve hedeflerine uygun olarak planlanmakta ve icra edilmektedir (Özengi, 2017)

Çeçen (1977)' ya göre Türkiye'de HE faaliyetleri takriben bir asırlık bir mazisi vardır. Osmanlı döneminde 1865 yılında İstanbul'da Çıraklık Mektebi'nin açılmış ve vatandaşa eğitim sunulmasına dair bir yönetmeliğin hazırlanması bu alanda ilk girişimlerin başında gelmektedir. Diğer taraftan 1913 yılında yeni bir kanun vasıtasıyla yaygın eğitim düzenlenmiştir. Aynı zamanda gece kursları ve halk konferansları tekrardan gündeme gelmiştir. Yeni bir dönem olarak Cumhuriyet kurulmuş ve halk eğitimi noktasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Atatürk'ün liderliğinde başlatılan farklı alanlardaki çalışmalar ile halkın eğitimine de çok büyük önem verilmiştir.

HE, örgün eğitim hizmeti dışına çıkan ya da örgün eğitime erişimeyen, diğer bir ifade ile herhangi bir okul döneminden ayrılan ya da örgün eğitim yaşamını sonlandıran bireylere mesleki, sosyal, kişisel gelişim ve daha birçok alanda kendilerini geliştirme fırsatı sunan bir eğitim süreci olarak ifade edilebilir (Kurt, 2014).

HE'nin ilkeleri 6. (VI). Türk Milli Eğitim Surasında şu şekilde ifade edilmektedir;

1. İdare İlkesi: Halk eğitimi bir devlet işidir. Ancak devlet, bu işi özel ve mahalli imkanları kendisine yardımcı olarak harekete geçirmek zorundadır.

2. Koordinasyon (iletişim) İlkesi: Halk eğitimi çalışmaları, milletçe yapılacak bir çalışmadır. Bu çalışmalara Milli Eğitim Bakanlığı rehberlik eder.

3. Konu İlkesi: Halk eğitimi okul dışında bulunanlarla ilgilenir.

4. Anlayış ve Hoş Görü İlkesi: Halk Eğitiminde, cinsiyet, politik ve mitolojik görüş ayrılıkları dikkate alınmaz.

5. İstek ve İhtiyaç İlkesi: Halk eğitiminde eğitilenin ihtiyaç ve ilgisi gözetilir.

6. Eleman İlkesi: Her türlü bilgi, görgü ve beceri sahibinden, halk eğitimi rehberlerinin yönetimi ile halk eğitimcisi olarak faydalanılır ve ayrıca halk eğitimi rehberlerine gerek vardır. Bu anlamda halk eğitimi uzmanlık işidir.

7. Sınır İlkesi: Her insan, öğrenim durumu, yaşı, makamı v.s. ne olursa olsun eğitime muhtaçtır.

8. İstisas (Uzmanlık) İlkesi: Bireyler ve toplumlar için, gerekli her çeşit bilgi ve beceri, halk eğitiminden anlayan ve bunlar üzerinde söz sahibi olmalıdır.

9. Metod (Yöntem) İlkesi: Halk eğitimi, genel eğitim ilke ve esalarının eğitime tabi tutulanlara psikolojik olarak uyulanmasıyla gerçekleştirilmelidir.

10. Ekonomi İlkesi: Halk eğitimine yapılacak maddi masraflar, yapılan eğitim sebebiyle kısa bir süre sonra üretim artması veya tasarruf sağlanması neticesini oluşturarak geri dönebilmelidir (VI. Milli Eğitim Şurası, 1991; 153; aktaran, Kurt, 2014).

HEM'ler, yalnız kendi kurum binalarında değil köy, kasaba, mahalle, diğer kamu kurumlarında vb. yerlerde kendileri bünyesinde olmak şartı ile çeşitli kurslar açarak birçok alanda ve bir çok kişiye eğitim hizmeti ulaştırmaktadırlar. Bu kurslar ilgili kişilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda mesleki, sosyal, akademik, kişisel gelişim vs. olmak üzere çok çeşitli alanlarda kurslar açmaktadırlar (Kurt, 2014).

Halkevlerinin faaliyetlerine 1952'de son verilmesi süreci ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bu konuda çalışmalara başlamıştır. HEM'lerin açılmasının amaçlarının başında kapatılan halkevlerinin bir devamı gibi işlev görmesi yatmaktadır diyebiliriz. Bu maksatla 08/08/1955 tarihli ve 863 sayılı tebliğler yönetmeliği aslında HEM'lerin temelini oluşturur. Halkevleri gibi HEM'lerde okuma yazma, temel bilgiler, toplumsal eğitim başta olmak üzere toplumun gelişimi ve dönüşümünde öncülük ettiği söylenebilir (Şirin, 2008).

HEM'ler MEB'in şartlara ve durumlara göre değişebilen yapıya sahip bir kurumdur. Gerek yaygın eğitim gerekse informal eğitim konusunda yeterince bilgi ve deneyime sahip personel ve yapısıyla ihtiyaçlara hızlı bir şekilde cevap verebilmektedir. Aynı zamanda birçok kurum ve kuruluşla da işbirliği içinde olması nedeniyle kendine has bir kültürü mevcuttur (Yıldırım, 2009). HBOY'de ise HEM'ler bireylerin HBÖ'leri kapsamında çeşitli kurslar ile eğitici etkinliklerin düzenlendiği kurumlar olarak ifade edilmektedir (MEB, 2018).

Bu bakımdan HEM'ler HBÖ'nin mihenk taşıdır diyebiliriz. Bu kurumlar her yaş ve eğitim düzeyinden bireylere çeşitli kurs ve eğitimler neticesinde HBÖ desteği sunmaktadır. Ayrıca HEM'ler toplumun birçok paydaşının günlük yaşam, mesleki, sanatsal, kişisel gelişim ve daha birçok alanda kendilerini geliştirmesine olanak sunan MEB'e bağlı, HBOGM bünyesinde faaliyet gösteren bir yaygın eğitim kurumudur. Bu kurumlarda açılan kurs ve eğitimlerden her birey gibi özel gereksinimli bireyler de faydalanabilmektedir. HEM'lerdeki kurs ve faaliyetlerden bazıları da özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına hitap etmektedir.

2.1.4.3.3 İşbirliği İle Açılan Kurs Merkezleri

İşbirliği ile açılan kurslar genellikle yerel yönetimler, işkur ve diğer kamu kurum ve kuruluşları aracılığıyla açılan mesleki ve genel yetenek kurslarını kapsamaktadır.

Bu kurslar HEM’lerde olacağı gibi işbirliği yapılan kurum veya kuruluşlar bünyesinde de açılmaktadır.

2.1.4.4 Halk Eğitimi Kursları

HBÖ kurslarının her yaştan ve her eğitim düzeyinden bireylere hitap ettiğini daha önce vurgulamıştık. Bu kapsamda gerek özel gereksinimli bireyler gerekse özel gereksinimi olmayan bireyler için açılan mesleki ve teknik, kişisel gelişimsel, akademik, sanatsal ve daha birçok alanda açılan kurslar ile yapılan faaliyetleri kapsamaktadır.

Saçcan (2002)’ a göre HEM’ler bünyesinde vatandaşlara sunulan eğitim alanları şu şekildedir:

- Okuma yazma kursları,
- Meslek kursları,
- Sosyal ve kültürel kurslar
- Sosyal-kültürel uygulamalar
- Eğitsel kol çalışmaları vardır.

HBOY’e göre kurs şu şekilde tanımlanmaktadır: Belli bir süresi ve programı olan, katılımcılara öngörülen bilgi, beceri ve yetkinlik kazandıran, doğrudan veya diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği hâlinde halka açık ve ücretsiz olarak düzenlenen her türlü faaliyetleri ifade etmektedir. HEM kurslarından istifade etmek isteyenlere bakıldığında çoğunluğu yetişkinler oluşturmaktadır. Mesleki gelişim, kendini geliştirme ve boş zamanlarını değerlendirilmesi amacıyla HEM kurslarına örgün eğitim almamış olanlar, okul yaşamına devam edenler ve okul sonrası yaşama devam eden bireyler katılabilmektedir (Karadere, 2019).

HBÖ kurslarının her yaştan ve her eğitim düzeyinden bireylere hitap ettiğini yukarıda vurgulamıştık. Bu kapsamda gerek özel gereksinimli bireyler gerekse özel gereksinimi olmayan bireyler için açılan mesleki ve teknik, kişisel gelişimsel, akademik, sanatsal ve daha birçok alanda açılan kurslar ile yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. HBOGM’ün 2021 yılı izleme ve değerlendirme raporuna göre HEM’lerde açılan kurslar ve bu kurslara aktılan kursiyerin eğitim bilgileri aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.2 Eğitim Durumuna Göre Kursiyer Verileri

Eğitim durumu	Erkek kursiyer	Kadın kursiyer	Toplam kursiyer	Oran(%)
Okumaz	68.265	95.126	163.391	3,37%
Okur	151.724	245.495	397.219	8,19%
İlkokul	342.340	684.634	1.026.974	21,17%
Ortaokul	390.182	534.824	925.006	19,06%
Lise	518.128	883.881	1.402.009	28,90%
Meslek Lisesi	23.730	29.034	52.764	1,09%
Önlisans	91.928	203.444	295.372	6,09%
Lisans	191.167	365.484	556.651	11,47%
Y.Lisans	10.986	17.192	28.178	0,58%
Doktora	820	1.133	1.953	0,04%
Toplam	1.790.447	3.061.470	4.851.917	

Kaynak: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporu (2021)

HBOGM'ün 2021 yılı izleme ve değerlendirme raporuna göre HEM'lerde hangi alanlarda kurslar açıldığı ve bu kurslara aktılan kursiyer bilgilerinin cinsiyete göre dağılımı aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.3 Alana ve cinsiyete göre en çok açılan kurs/kursiyer verileri

Alan sayısı	Kurs	Erkek Kursiyer	Kadın kursiyer	Toplam Kursiyer
El Sanatları Teknolojisi	41.813	20.767	551.786	572.553
Spor	41.083	311.306	253.232	564.538
Din Eğitimi	27.778	104.005	255.493	359.498
Kişisel Gelişim ve Eğitim	25.451	178.547	273.296	451.843
Müzik ve Gösteri Sanatlar	23.928	153.839	213.771	367.610
Sağlık	20.871	293.129	272.061	565.190
Okuma Yazma	18.576	46.158	84.659	130.817
Giyim Üretim Teknolojisi	18.501	7.832	267.841	275.673
Yabancı Diller	13.133	86.307	157.419	243.726
Bilişim Teknolojileri	9.739	59.845	104.389	164.234
Toplam	240.873	1.261.735	2.433.947	3.695.682

Kaynak: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporu (2021)

2.1.4.4.1 Hayat Boyu Öğrenme Kurslarında Görev Alan Usta Öğreticiler Ve Öğretmenler

HEM bünyesinde açılan kurslarda görev alan öğretmenler ve usta öğreticiler kurumun kadrolu öğretmeni olabileceği gibi ek ders ücreti karşılığında usta öğretici

olarak kurslarda görevlendirilen öğretmenlerden oluşmaktadır. Kurum müdürü tarafından ihtiyaç olması durumunda usta öğreticiye kurs görevi verilebilir. Bu kurslarda ders ücreti karşılığında görevlendirme yapılır. Hangi alanda kurs açılacaksa o alanda öncelikle kurumda ve kurumun faaliyette bulunduğu eğitim bölgesinde yeterli öğretmen veya kadrolu usta öğretici olamaması durumunda ise ders ücreti karşılığında görev almak isteyenler arasından bir seçim yapılabilir. Ücretli usta öğretici başvuruları ise her yıl ağustos ayı içerisinde millî eğitim müdürlükleri ve halk eğitimi merkezi müdürlüklerinin internet sitesi ve ilan panolarında 15 gün boyunca ilan edilir ve başvuru takvimine göre usta öğretici başvuruları alınır. Başvurular, halk eğitimi merkezi müdürlüklerine yapılabileceği gibi doğrudan e-yaygın sistemi üzerinden de yapılabilir. Yapılacak görevlendirmeler de ise bir öncelik sıralaması olup şu şekildedir;

- Örgün eğitim ve HBÖ kurumlarındaki öğretmenler ve kadrolu usta öğretmenler.
- Yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyesi ile öğretim görevlileri.
- Resmî kurumlarda çalışanlardan ihtiyaç duyulan alanda lisans mezunu kişiler.
- Bunların arasından görevlendirme yapılamaması durumunda ilan yoluyla ücretli usta öğretici görevlendirmesi yapılır (HBOY, 2018).

2.1.4.5 Hayat Boyu Öğrenme ve Özel Gereksinimli Birey

HBÖ, gereksinimli bireyler için öncelikle eğitimde fırsat eşitliği sunar. Bu bireylerin gereksinimleri yetersizlikten etkilenme durumlarına göre hayat boyu devam edebilmektedir. Bu nedenle bu bireylerin öğrenmelerinin ve eğitim ihtiyaçlarının hayat boyu karşılanması gerekmektedir. Aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin hayatlarını kolaylaştırması, onları bağımsız birer birey olarak yaşamlarını idame ettirebilmeleri ve bu bireylerin yaşam kalitelerinin artması bakımından son derece önemlidir.

Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin aileleri de hayat boyu eğitime erişebilmeleri ve katılabilmeleri de son derece önemlidir. Çünkü bu bireyler dünyaya geldikten sonra gerek okul yaşamı gerekse okul sonrası bu bireylere en yoğun desteği verenler aileleridir. Bu bağlamda ailelerin de bu bireylere destek verebilmesi için bazı eğitimleri alması gerekebilmektedir (Genç, 2017). Bu nedenle ailelerin özel gereksinimli bireylere destek olabilmeleri için de başta halk eğitimi merkezleri olmak üzere çeşitli yollarla hayat boyu öğrenmeye katılmaları desteklenebilir.

HBÖ ve yetersizliği olan bireylere yönelik eğitim politikaları başta AB olmak üzere birçok ülkede gelişmeye devam etmektedir. Özellikle özel gereksinimli bireylerin eğitime ve HBÖ'ye erişim olanağı bu bireylerin toplumsallaşmasına, toplum

tarafından kabul görmelerine ve sosyo-ekonomik durumlarının iyileşmesinde son derece önemli bir rol oynadığı AB'nin politikalarında yerini almıştır. Aynı zamanda AB yaşam boyu öğrenme politikalarında hayat boyu öğrenme sosyal kabul ve rekabet seviyesini arttırması bakımından eğitim politikalarının tamamlayıcısı olarak işlev görmektedir (Kauppila, Kinnari & Niemi ,2020).

2.1.4.5.1 Özel Gereksinimli Bireyler İçin Açılan Hayat Boyu Öğrenme Kursları

Toplımın birçok kesimine hizmet sunan HEM'ler aynı zamanda yaygın eğitim kurumları da olarak bilinir. Bu kapsamda HEM'ler yaygın eğitim vasıtasıyla özel gereksinimli kişilerin bağımsız yaşam becerilerinin gelişmesine katkı sunmak, eğitim-öğretim gereksinimlerine katkı sunmak, ve bu bireyleri iş ve mesleki hayata hazırlamak amacıyla çeşitli eğitim ve kurslar yapmaktadırlar. Tabi olarak bu hizmeti sunarken özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin talep be beklentilerini de göz önüne alırlar (Özbey, 2018).

HBOY'ne göre özel gereksinimli bireyler için açılacak kursları şe şekilde ifade etmektedir: Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci/kursiyerler, bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özellikleri dikkate alınarak temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, iş ve mesleğe hazırlanmalarını sağlamak üzere kurumlarda açılan programlardan yararlandırılır. Ancak açılan bu programlar, 6331 sayılı Kanunda belirtilen tehlikeli ve çok tehlikeli meslekleri içeren programları kapsamaz (HBÖY,2018).

HBOGM'ne bağlı olarak faaliyet gösteren HEM'lerde özel gereksinimli bireyler için de çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Özellikle, MEB'in özel gereksinimli bireylere yönelik HBÖ politikalarında önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Anadolu Ajansı'nın "Sadece Engellilere Hizmet Veren Halk Eğitim Merkezleri Kurulacak" adlı haberinde (AA, 2022) bu konunun önemine vurgu yapmıştır. İlgili haberde Sayın Özer, 18 yaş üstü engellilerin eğitimlerine devam edebilmesi için uzun zamandır çalışma yürüttüklerini anlatarak, "2 hafta içerisinde tüm süreç tamamlanmış olacak ve İstanbul, Ankara ve İzmir'de ilkini yapmak üzere engelli yetişkin vatandaşlarımızın hizmetinde olan, sadece engelli vatandaşlarımıza hizmet veren halk eğitim merkezlerini kurmuş olacağız. Buraya, engelli vatandaşlarımızın ve ebeveynlerinin erişimlerini de ücretsiz bir şekilde sağlamış olacağız." şeklinde konuştu.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme 2021 Raporunda 2021 yılında özel gereksinimli bireyler ve aileleri için açılan kursların istatistiki bilgisi şu şekildedir (HBOĞM, 2021)

Tablo 2.4 Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme 2021 Raporu

Kurs Açma Statüsü	Kurs Sayısı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursi yer	Toplam Kursiyer	Sertifika Alan Erkek Kursiyer	Sertifika Alan Erkek Kursiyer	Toplam Kursiyer
Özel Eğitim İhtiyacı Olan Bireyler İçin Düzenlenen Kurslar	4.213	10.252	7.673	17.925	2.318	1.921	4.239
Özel Eğitim İhtiyacı Olan Bireylerin Aileleri İçin Düzenlenen Kurslar	337	281	1.565	1.846	68	464	532

Kaynak: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Raporu (2021)

Diğer taraftan HBOY’de özel gereksinimli bireyler için açılacak kurslarda dikkat edilmesi gereken hususlara şu şekilde değinmiştir:

- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri mesleki, teknik, sosyal ve kültürel alanda bilgi ve beceri sahibi yapmak, onları hayata kazandırmak, üretken bireyler hâline getirmek amacıyla açılacak kurslar, ihtiyaç hâlinde Bakanlık Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlarla iş birliği yapılarak da açılabilir.
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için özel sınıf ve gruplar oluşturulabileceği gibi kaynaştırma/bütünleştirme yolu ile diğer kurslardan da faydalanmaları sağlanabilir.
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için düzenlenecek kurslarda müracaat eden kursiyer sayısı dikkate alınmadan kurs açılması esastır. Ancak açılacak her bir kursta en fazla kaç kursiyerin eğitim alacağına dair planlama özel eğitim okulları veya kurumlarındaki sınıf mevcutları esas alınarak yapılır.

- Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için açılacak her bir kursta bir alan öğretmeni/usta öğretici ile birlikte bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesi esastır. Alan öğretmeni/usta öğreticilerin ek ders ücreti karşılığı özel eğitim alanında çalışma yeterliliğine sahip olması durumunda ise ayrıca özel eğitim öğretmeni görevlendirilmez.
- Bu bireylerin eğitim öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde özel eğitim mevzuatına uyulur.

2.1.4.5.2 Özel Gereksinimli Bireylerin Hayat Boyu Öğrenme Kurslarına Erişimleri

Eğitime erişim fırsat eşitliğinin sağlanması adına çok önem arz etmektedir. Bu durum özel gereksinimli bireyler için ise çok daha önemli bir konudur. Diğer taraftan hayat boyu öğrenme kurumları ve yerel yönetimlerin de özel gereksinimli bireylere özgü düzenlemeler yapması kaçınılmaz olacaktır. Tuparevska, Santibáñez and Solabarrieta (2020)'ye göre ise yaşam boyu öğrenme sürecinin eşitliği sağlayabilmesi için özel gruplar için özel tedbirleri hayata geçirmesi önem arz etmektedir.

Özel gereksinimli bireyler, öğrenme ihtiyaçlarını gerçekleştirebilmek için ve HBÖ'ye erişebilme noktasında birtakım sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Kayıt olmada, eğitime erişimde, değerlendirmede, eğitimin sunulmasına kadar birçok alanda zorlukla karşılaşabilirler. Aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarının göz ardı edildiği tek tip öğrenci modeline göre dizayn edilen kurum ve programlar olabilir. Bu nedenle özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeden yararlanabilmeleri için bireysel ihtiyaçlar ve farklılıklar göz önüne alınmalıdır (Boticario, Cooper, Montandon, & Dorp, 2006).

Tüm bu açıklamalar ışığında eğitim hakkı, özel gereksinimli bireyler için de en temel hakların başında gelmektedir. Bu nedenle özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeye katılmaları konusunda halk eğitimi merkezlerine büyük roller düşmektedir. Bu kurumlarda görevli usta öğreticilere, idari personelin ve diğer paydaşların özel gereksinimli bireylerin eğitime erişimleri noktasında özel düzenlemeler yapması önemli bir konudur.

2.1.4.6 Özel Gereksinimli Bireylerin Hayat Boyu Öğrenmeleri İle Kapsayıcı Eğitim Arasındaki İlişki

Kapsayıcı eğitim ile hayat boyu öğrenme arasındaki ilişkiye dolayısı ile HEM'lerin kapsayıcı eğitimle olan ilişkisine değinmeden önce kapsayıcı eğitime dair literatüre baktığımızda şunları söyleyebiliriz.

Kapsayıcı eğitimin çıkış noktasına bakacak olursak özel gereksinimli bireylerin olabildiğince akranlarıyla aynı eğitim ortamını paylaşmalarını sağlamaktır. Diğer bir ifadeyle özel gereksinimli bireylerin kaynaştırmaya dahil edilmelerinin önündeki engelleri kaldırmak ve daha fazla eğitime erişmelerini sağlamaktır. Bu noktada kapsayıcı eğitim küresel çapta önemli hale gelen ve yükselen bir eğitimidir. Kapsayıcı eğitimle ulaşılmak istenen hedef, kaynaştırma eğitiminde öncelikle genel eğitim öğretmenlerinin bu konuda farkındalık kazanmalarını sağlamaktır (Abbas, Zafar ve Naz, 2016)

Kapsayıcı eğitim, bireylerin gerek kendi içindeki farklılıkları gerekse bireyler arası farklılıklarına odaklanarak tüm bireylerin ilgi, beklenti ve gereksinimleri doğrultusunda sunulan eğitim ve öğretim hizmetlerinden etkili ve verimli bir şekilde faydalanmasını amaçlayan bir eğitim sistemidir (Kaya, 2021). Yine başka bir tanımda ise kapsayıcı eğitim, birtakım süreçleri içeren bir eğitim türüdür. Burada temel insan haklarından birisi olan eğitim hakkının işlevine uygun ve kaliteli bir şekilde tüm bireylerin erişimine açık hale getiren bir dizi düzenleme ve etkinlikleri kapsamaktadır (Serttaş, 2020).

Kapsayıcı eğitime farklı bir bakış açısıyla bakacak olursak, kapsayıcı eğitim, bir toplumda eğitim-öğretim faaliyetlerine katılan bütün öğrencilerin eğitim faaliyetine eşit erişimlerini sağlamak amacıyla eğitimin paydaşlarından olan öğretmenlerden, idarecilerden, öğrencilerden yani kısaca insan kaynaklarından ve eğitim öğretime dair bina, müfredat, materyal gibi diğer kaynaklardan en etkin şekilde faydalanmayı hedefleyen ve eğitim kurumlarını geliştirmek ve iyileştirmeyi amaçlayan bir süreçtir (Petrusce, 2013). Bunlara ek olarak son zamanlarda birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişim ve dönüşüm devam etmektedir. Eğitime erişim imkanlarında ve kaynaklarında artış meydana gelmektedir. Bu nedenle son zamanlarda kapsayıcı eğitim olarak adlandırılan eğitim ülkemizde ve dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır. Kapsayıcı eğitim birçok uzman ve eğitimci tarafından tanımlanmakla birlikte özel gereksinimi olan bireylerin akranları ile beraber ve olabildiğince aynı ortam ve aynı zamanda eğitime katılabilmesini tanımlar (Ünal ve Yel, 2019).

Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara yönelik kapsayıcı eğitime ilişkin ilke ve uygulamalara ilişkin literatür taraması (The National Council for Special Education, 2010)'a göre kapsayıcı eğitimin temel ilkesi özel gereksinimi olan ya da olmayan tüm çocukların ve yetişkinlerin gerekli destek ve hizmetlerle akranlarıyla aynı eğitim

ortamını paylaşımları ve etkili bir eğitim öğretim sürecine katılmalarıdır. Bu ilke ile bireysel farklılıkları olan ya da olmayan tüm bireylerin özel bir eğitim ortamına ihtiyaç duymadan günlük yaşama ve eğitsel süreçlere katılmasını ifade eder (Winter ve O’Raw, 2010).

Kapsayıcı eğitim hem dünyada hem normal eğitim eğitim hem de özel eğitim açısından önemli bir odak noktası haline gelmiştir. Özellikle 1994’te Salamanca Bildirisi ile birlikte bütün ülkelerde herkes için erişilebilir bir eğitim hedefi olarak kapsayıcı eğitimi dikkate almaya çağırdı ve bu bildiri özellikle özel gereksinimli bireylerin daha kaliteli bir eğitim alması için eğitim politika ve sistemlerinde birtakım dönüşümler yapmaya davet etti (Xia, Lu & Liu, 2020). Diğer taraftan kapsayıcı eğitim sadece örgün eğitimle sınırlı kalmayıp, zorunlu eğitim olmayan, yani hayat boyu öğrenme olarak ifade edebileceğimiz süreçlerde olmalı ve bu konuda kurum ve kuruluşlara bazı roller düşmektedir (Xia ve diğerleri, 2020). Bu aşamada aslında HEM’lerde açılan kurslar özel gereksinimli bireylerin HBÖ’ ve doğal olarak da kapsayıcı eğitime dahil olmalarının önünü açtığını düşünmek yanlış olamaz. Neticede kapsayıcı eğitim, herkesin etkili ve verimli bir eğitime ulaşması için uzun vadede ve en geniş katılımlı bir süreç olmakla birlikte çeşitli teknikler, etkinlikler ve süreçleri tanımlar ve başta özel gereksinimli bireyler olmak üzere birçok açıdan akranlarına göre dezavantajlı kişiler için eğitime erişimde bir köprü vazifesi görür (İra ve Gör, 2018).

HBÖ’ye kapsayıcı eğitim penceresinden bakacak olursak tıpkı kapsayıcı eğitim gibi HBÖ de gerek özel gereksinimleri olan gerekse olmayan tüm bireylere kapılarını açması bakımından ve fırsat eşitliği sunması bakımından son derece önem arz etmektedir. Neticede hayat boyu öğrenme yediden yetmişe her yaş grubuna birçok alanda seçenekler sunması açısından son derece önemlidir. Ayrıca hayat boyu öğrenme ile bireyler kendilerini gerçekleştirme yolunda imkânlar bulmakta ve eğitim çağı dışına çıkan bireylere de fırsatlar sunarak kapsayıcı eğitime katkı sunmaktadır. Yine özel gereksinimli bireylere de gerek okul dışı gerekse okul döneminde akademik, sosyal, kültürel ve daha birçok alanda eğitim seçenekleri sunması nedeniyle kapsayıcı eğitime oldukça önemli katkılar sunmaktadır.

Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Hayat Boyu Öğrenmeye İlişkin İlgili Araştırmalar

Cha, Park ve Lee (2021) çalışmalarında G. Metropolitan City’de yaşam boyu eğitim kurumu çalışanlarının gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yaşam boyu

eğitime ilişkin algılarını incelemek ve gelecekte gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yaşam boyu eğitimi canlandırmanın yollarını araştırmaktadırlar. Bu çalışmanın amacını gerçekleştirmek üzere G Metropolitan City'de bulunan 7 gelişimsel engelli yaşam boyu eğitim kurumunun çalışanlarına yönelik bir anket yapılmış ve ankete toplam 139 kişi katılmıştır. Bu çalışmada, yaşam boyu eğitim kurumu çalışanları, gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yaşam boyu eğitim programları yürüten engelliler için refah merkezlerinde, toplum merkezlerinde, yaşam boyu öğrenme merkezlerinde ve kütüphanelerde gelişimsel yetersizliği olan kişilerin yaşam boyu eğitimi için çalışan kişilerdir. Kurumun engelliler için bir sosyal yardım merkezi olduğunu söyledi. Bunlar arasında, yanıtlarda çok sayıda eksik değerin olduğu durumlar dışında toplam 132 kişinin anket sonuçlarını analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonuçlarına göre programın niteliği doğrultusunda öncelikle engelli ve engelsiz kişilerin bir arada katılabileceği bütünleştirilmiş veya ayrıştırılmış yaşam boyu eğitim programlarının düzenlenmesi ve işletilmesi arzu edildiği, G Metropolitan City'nin yaşam boyu eğitime verdiği desteğin çoğunluk tarafından yetersiz olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Kurum içindeki sorunlu faktörlerin olduğu ve engellilerin yaşam boyu eğitim projesi için gereken gönüllü eksikliği ve ağır iş yükünün olduğu tespit edilmiştir. Engelliler için yaşam boyu eğitim kurumlarına btce desteğini yüksek düzeyde olduğu, ayrıca en gerekli program içeriklerinin temel mesleki eğitim programları olduğu ve engellilik türüne göre çeşitli hayat boyu eğitim programlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının çoğunlukla aktivasyon politikası görevinde olduğu ifade edilmiştir.

Grek (2016) yerel yönetimlerin engelli bireylere yönelik eğitim faaliyetlerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada yerel yönetimlerin, engelliler için sunduğu eğitim hizmetleri ve bu hizmetlerin yeterliliğini incelenmiştir. Belediyeler tarafından sunulan meslek ve beceri edindirme kurslarının engelliler için ayrıca bir öneme sahip olduğunu dile getirmiştir. Grek'e göre yerel yönetimlerin kurslar aracılığıyla verdiği eğitimler, engelli bireylerin kişisel gelişimlerine, gerek mesleki anlamda, gerekse sanatsal ve kültürel anlamda sağlayacağı katkılarının yanında temel eğitim ihtiyaçlarının da giderilmesine yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak özel gereksinimli bireylerin üretken hale gelmesi, toplumla bütünleştirecek en iyi yol olduğunu ve bunda eğitimin rolü büyük olduğunu söylemektedir. Bunun için de yerel yönetimlerin yapacağı eğitsel faaliyetler, engelli bireylerin de ihtiyaçlarına dönük, etkin ve katılımı sağlayıcı olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Kim, ve Kwon (2021) çalışmalarında üniversiteye bağlı yaşam boyu öğrenme merkezi içeriklerini kullanarak evde çevrim içi yaşam boyu eğitimin, gelişimsel yetersizliği olan bireylerde yemek pişirme görevi becerilerinin kazanılması ve yaygınlaştırılmasına etkisini araştırmaktadır. Çalışmanın denekleri, okuldan mezun olduktan sonra işsiz, evde ebeveynleri ile birlikte yaşayan gelişimsel yetersizliği olan üç kişiden oluşmaktadır. Araştırma tasarımı ve yöntemi, tek denekli araştırma sırasında denekler arasında çoklu yoklama tasarımı tekniğini kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan gelişimsel yetersizliği olan üç kişi, üniversiteye bağlı yaşam boyu eğitim merkezinin içeriklerini kullanarak evde yaşam boyu çevrimiçi eğitim yoluyla yemek pişirme görevi becerilerini etkin bir şekilde edinmiş ve yemek pişirme görevi becerilerinin performanslarını okullarda genelledikleri gözlemlenmiştir

Lee ve Jeong (2021) çalışmalarında, engellilere yönelik yaşam boyu eğitim kurumlarında çalışan bireylerin, gelişimsel yetersizliği olan bireylere yönelik yaşam boyu eğitim algılarını ve taleplerini incelemiştir. Engelliler için yaşam boyu eğitim kurumlarında çalışan toplam 6 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmış ve görüşme içerikleri seri karşılaştırmalı analiz yöntemi kullanılarak analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre 4 ana tema ve 9 yan tema elde etmiştir. Araştırma katılımcıları, yaşam boyu eğitimin gelişimsel yetersizliği olan bireyler için yüksek kaliteli bir yaşam sürmenin temelini oluşturduğunu kabul etmiş ve gelişimsel yetersizliği olan kişilerin özelliklerini göz önünde bulundurarak bireysel ihtiyaçları yansıtan bireyselleştirilmiş programlar planlamanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte, gelişimsel yetersizliği olan kişilerin toplum içinde yaşam boyu eğitim hizmetlerini kullanma konusunda sınırlamaları olduğu ve engeli olmayan kişilerle entegre yaşam boyu eğitim ihtiyacı ortaya çıktığını vurgulamıştır.

Lee, (2021) çalışmasında Kore'de gelişimsel yetersizliği olan yetişkinler için yaşam boyu eğitimin gerçekliğini, politika temelini ve gelecekteki yönünü tartışmaktadır. Bu amaca ulaşmak için şu araştırma yöntemlerini kullanmıştır; engelli insanlar için yaşam boyu eğitime ilişkin araştırma raporları gibi önceki çalışmaların literatür analizi ve önemli ilgili kanunların ve resmi belgelerin içerik analizini yapmıştır. Çalışmanın içeriğini, yaşam boyu eğitim kavramının tanımı, gerekliliği ve önemi ile engelli bireyler için yaşam boyu eğitimin gerekliliği ve amaçları oluşturmaktadır. Bu çalışma ile Kore'de gelişimsel engelli yetişkinlerin yaşam boyu eğitim haklarının mevcut durumu ve talepleri analiz etmiştir. Kore'de gelişimsel

yetersizliği olan yetişkinler için yaşam boyu eğitimi desteklemek ve yönünü geliştirmek için ihtiyaç duyulan aşağıdaki faktörleri türetmiştir; bu tür yetişkinler için yaşam boyu eğitime yönelik bir kavram ve felsefi yaklaşım oluşturulması, bağımsız yaşam sağlamaya yönelik önlemler, bütçenin genişletilmesi, eğitim ve destek uzmanlarının yerleştirilmesi ve engelli olan ve olmayan kişiler için entegre bir ortamın oluşturulması. Son olarak, COVID-19 salgını gibi feci bir durumda gelişimsel engelli yetişkinlerin yaşam boyu eğitim hakkını garanti altına alacak bir plan önermiştir.

Nind (2007) ağır ve çoklu öğrenme güçlüğü çeken bireyler için yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi konusunu ele almaktadır. Hayat boyu öğrenme kavramının yararlı olup olmadığı konusunu araştırmaktadır. Nind'e göre bu makalede yapılan temel arguman, derin ve çok yönlü öğrenme güçlüğü çeken insanlar için yaşam boyu öğrenmenin önceliklerinin, herkes için yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen ilkelerden çok farklı veya özel olması gerekmediğidir. Bunu başarmanın temel süreçleri de ilk başta hayal edebileceğinden daha fazla ortak noktaya sahip olabilmektir. Ayrıca yaşam boyu öğrenme ilkeleri, kendi başına iyi öğrenme ilkeleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Yaşam boyu öğrenme modelleri, aslında herhangi bir öğrenme, bunun yerine en aşırı zorlukları olan öğrencileri dışlayan, ayrımcı ve kusurlu olduğu sonucunu ifade etmiştir.

Öner (2014), çalışmasında HEM'lerde açılan kurslarda yaşam boyu eğitime yönelik sorunlar ele alınmıştır. Bilgi toplumu sürecinde hayat boyu eğitimin sağlanmasında halk eğitimi merkezlerinin rolünü ortaya çıkarmak araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Mersin Yenişehir Halk Eğitimi Merkezinde açılan kurslara katılan kursiyerler oluşturmaktadır. Evrenden yansız olarak seçilen çeşitli kurslardan 150 kursiyere halk eğitimi merkezlerinin yaşam boyu eğitim üzerindeki rolünü belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak geliştirilen anket uygulanmış ve SPSS programında verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda kursiyerler yetişkin eğitiminin, merkezdeki eğitim öğretim sürecinin, merkezin fiziksel imkânlarının genel olarak iyi olduğunu düşündükleri, kursiyerler katıldıkları kursu en faydalı kurs olarak gördüklerini ve kursiyerler arasındaki yaş farkının eğitim öğretimi olumsuz yönde etkilemediğini düşündüklerini ifade etmektedir. Ayrıca kursiyerlerin yaşı ilerledikçe kurs etkinliklerinden beklentilerini karşılama oranları arttığı sonucuna varmıştır.

Özel gereksinimli bireylerin HBÖ'lerinin insan hakları açısından değerlendirilmesi, yerel yönetimlerin açmış olduğu HBÖ kurslarının etkililiği, özel gereksinimli

bireylerin ailelerinin hayat boyu öğrenme ihtiyacı gibi konulara değinmişlerdir. Diğer taraftan yapılan literatür taramasında HEM’lerde görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ve kurslarına yönelik algıları ve yeterlilikleri üzerine bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Sakarya (2018), çalışmasında özel gereksinimli bireyler için açılan mesleki kursları değerlendirmiştir. Bu amaçla, bu bireylerin aldıkları mesleki eğitim sonrasında istihdam edilmelerinin ve toplum içinde üretken kimliklerini ön plana çıkarmanın Avrupa uygulamalarına göre incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bu amaç doğrultusunda tarama yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle desenlenen çalışmada literatürden ve Avrupa’da gidilen ülkelerdeki 8 kurum yetkilisiyle yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin istihdamında yaşanan sorunlar ve uygulamalardaki eksiklikler tartışılarak ortaya konmuştur. Araştırmanın sonucunda bu bireylerin üretici kimliklerini ortaya çıkarmak için mesleki eğitim kurumlarının işlerliğini artırmanın, istihdam için gerekli sağlık raporu uygulamalarında düzenlemeye gidilmesinin, mesleki eğitim kurumlarının bu bireylerin istihdamına kaynaklık etmesinin istihdamın önündeki engelleri kaldırmak açısından önemi vurgulanmıştır.

Sen, Lee, ve Han (2020) çalışmalarında, gelişimsel yetersizliği olan yetişkinlerin zorlayıcı yani problem davranışlarıyla ilgili mevcut durumu anlamak ve gelişimsel engelliler için yaşam boyu eğitim merkezlerinde çalışanların algısını incelemek amacıyla yapılmıştır. Gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yaşam boyu eğitim merkezlerini kullanan gelişimsel yetersizliği olan yetişkinlerin zorlayıcı davranışlarına ilişkin kurumsal düzeyde önleme ve müdahale durumunu ve çalışanların bu konudaki deneyimlerini ve algılarını öğrenmek için 16 yaşam boyu eğitim merkezi Seul’deki gelişimsel engelliler için kurumlar ve merkezler araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yaşam boyu eğitim merkezleri kullanıcılarının zorlayıcı davranışlarından kaynaklanan 15 merkezde yaralanmalar meydana gelmiş ve çalışan yaralanmalarının sayısı, öğrenci yaralanmalarından veya fiziksel yaralanmalardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların %85,4’ü son bir yıl içinde problem davranışlar nedeniyle yaralanmalar yaşadığı ve yaralanma yaşayan çalışanların %53,9’u yaralanma deneyiminin psikolojik bir travma olarak kaldığını ve %48,8’i iş değiştirmeyi düşündüklerini sonucuna varılmıştır. Yaşam boyu eğitim merkezlerinde çalışanların, gelişimsel yetersizliği olan

bireylerin problem davranışları nedeniyle bitkinlik ve hayal kırıklığı yaşadığı tespit edilmiştir. Problem davranışlara müdahale önerilerinin analiz edilmesi sonucunda, merkezde kriz müdahale kılavuzunun sağlanması, dış danışma ve çalışan eğitimi gibi kurumsal bir sistemin kurulması ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılmasının öneminin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Gelişimsel yetersizliği olan kişiler için problem davranışları destekleme eğitimi, problem davranışları desteklemek için modellerin ve politikaların geliştirilmesi, belgelenmiş kılavuzların ve düzenlemelerin hazırlanması, problem davranışları desteklemek için eğitim, personel için güvenlik önlemleri ile ilgili çalışma önerildiği sonucuna varılmıştır.

Soyata ve Narsap (2020), yapmış oldukları bu çalışma ile HEM'lerin yetişkinlerin HBÖ'lerindeki rolü konusunda bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanı amacını ise şu şekilde açıklamışlardır: HEM'lerin, genel anlamda HBÖ'nin güncel toplumsal yapılar ve o yapıların günlük ve gelecek ihtiyaçlarına yönelik eğitimsel çözümler üretebilme potansiyelinin ne denli yüksek ve gerçekçi olduğu konusunda farkındalık yaratabilmeye; söz konusu çerçevede yerel, ulusal, uluslararası işlevsel işbirlikleri oluşturup geliştirebilme, rol modeli olabilme potansiyelinin düzeyi hakkında da gereğince fikir verebilme, yeni fikirlerin oluşup gelişmesine de, Kadıköy HEM somut örneği aracılığıyla katkı sunabilmek amaçlanmaktadır. Çalışmanın yöntemi daha çok doküman ve kurum çalışmalarının incelenmesi şeklinde yapmışlardır. Çalışmanın örneklemi ise Halk Eğitimi Merkezleri ve Akşam Sanat Okulları çerçevesinde, Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi ve Akşam Sanat Okuludur. Çalışmanın sonucunda ise HBÖ kurumlarının toplumsal yaşam kalitesinin artışı ve sürekliliği anlamında, her zaman büyük önem arz ettiği, bu nedenle tüm taraflarca desteklenmesi gerektiği, resmi ve özel hayat boyu öğrenme kurumları arasında çok daha etkin, planlı, programlı, koordineli bir işbirliği sağlanması verimliliği daha da artırılması gerektiği, HBÖ kurumlarının yaş, cinsiyet, dil, din vb ayrımı gözetmeksizin toplumun tüm kesimlerinden bireylerin birbirlerinin deneyimlerinden de azami ölçüde yararlanabildikleri, birbirlerinin yaşantılarını objektif şekilde gözlemleyebildikleri birer sosyalleşme ve doğal terapi alanları olduğu ifade etmiştir.

Süleymanoğlu (2015), engellilere yönelik halk eğitim kursları ve hidroterapinin aktivite, katılım, yaşam kalitesi ve depresyon üzerine etkisine yönelik yapılan çalışma da, bedensel engelli bireylerin, katıldıkları hidroterapi seansları ve aldıkları HEM kurslarının, aktivite ve katılım düzeylerine, yaşam kalitelerine ve depresyon durumlarına etkisini araştırmıştır. Çalışma, İstanbul Bağcılar ilçesindeki, Bağcılar

Belediyesi, Engelliler Sarayı'nda yapıldı. Çalışmaya biri hidroterapi, üçü halk eğitim kurslarından, toplam dört grup katılımcıları alınmıştır. Yaşları 16-43 arasında değişen 15 kadın, 17 erkek, toplam 32 kişi çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada bu kursların bedensel engellilere yönelik verilen eğitimlerin, kursiyerlerin yaşam kalitelerini artırdığı, engellilik düzeyleri ve depresyon düzeylerini anlamlı düzeyde azalttığı tespit edilmiştir.

Yaman (2020)' ın araştırmasının amacı; “Hayat Boyu Öğrenme faaliyetlerinin düzenlendiği kurumlardan biri olan halk eğitimi merkezi öğretmen ve usta öğreticilerin yetişkin eğitimi faaliyetleri sürecinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri nelerdir?” sorusunu incelemektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi yöntemi ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemi kullanılarak belirlenen çalışma grubu, 2019-2020 eğitim öğretim yılı Batı Karadeniz Bölgesi A ili, B halk eğitimi merkezinde kursiyerler tarafından en çok tercih edilen ve ders yılı içinde süreklilik gösteren kurslarda öğretmen ve öğretici olarak görev yapan farklı branşlarda, kadrolu sekiz öğretmen, lisans mezunu altı usta öğretici, genel lise/meslek lisesi mezunu beş usta öğreticiden oluşmaktadır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniğinde görüşme formu yaklaşımı esas alınarak standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemine uygun olarak yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. Analizler sonucunda, HEM'lerde çalışan öğretmen ve usta öğreticilerin yetişkin eğitimi süreçlerinde, kursiyerler, eğitimciler (kendileri), öğretme-öğrenme üretim ortamları ders araç-gereçleri, öğretim programları ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmen ve usta öğreticilerin bu sorunlara karşı çözüm önerileri görüşleri ise: kursiyerler, eğitimcilerin kişisel ve mesleki gelişimleri, yöneticiler, öğretim programları, kurumsal tanıtım, öğretme öğrenme üretim ortamları, ders araç gereçleri yönünde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmen ve usta öğreticilere yetişkin eğitimcisi olmaları bakımından yetişkin eğitimi ile ilgili eğitimler verilmesi, öğretme-öğrenme üretim ortamlarının çağın gerektirdiği düzeyde yeniden yapılandırılması ve öğretim programlarının yetişkin eğitime göre tasarlanması, hayat boyu öğrenme hedeflerinin etkili bir şekilde gerçekleşmesinde önemli bir katkı sağlayacağı sonucuna varmıştır.

Yıldırım (2011), çalışmasında bir yerel yönetim uygulaması olan İSMEK'in toplum içerisinde dezavantajlı olarak adlandırılan gruplar arasında yer alan engellilerin

bu eğitim faaliyetlerinden sağladığı faydaları belirtmek, bu doğrultuda sağlanan faydaların engellilerin sahip oldukları dezavantajlılıkların giderilmesinde ne gibi etkileri olabileceğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Yıldırım, çalışmasında engellilerin toplumsal hayatta karşılaştıkları dezavantajlı durumlar belirtilerek, bu alanlarda belediyelerin engellilere yönelik çeşitli hizmetleri örneklerle belirtmiştir. Bu doğrultuda belediyeler tarafından özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerine katkı bağlamında sunulan eğitim hizmetleri içerisinde önemli bir örnek olan İSMEK'in eğitim faaliyetleri kapsamında özel gereksinimli bireylerin ne ölçüde yer aldığı incelenmiş, verilen eğitimlerin özel gereksinimli bireylere olası katkıları araştırmıştır. Ayrıca bu kurslar aracılığıyla özel gereksinimli bireylerin meslek ve beceri edindirme kurslarına katılımlarında öncelikli olarak bu hizmetlerin mekânsal olarak yaygınlaştırılması ve hizmetlerin daha kapsamlı bir şekilde duyurulmasına ihtiyaç olduğunu belirlenmiştir.

Yorulmaz (2010), araştırmada, ortopedik engellilere eğitim veren kişilerin, kurumlarındaki engelli bireylere beceri kazandırmada ve bu kurumlarda eğitim gören öğrencilerle kursiyerlerin beceri kazanmada karşılaştıkları güçlükleri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma survey yöntemine dayalı bir araştırmadır. Araştırma verileri öğrencilere ve öğretmenlere uygulanan anket ile elde edilmiştir. Araştırmanın evrenini Ankara'daki ortopedik engelli bireyler ve bu bireylere eğitim veren öğretmenler oluşturmaktadır. Ankara ilinde bulunan ortopedik engelli bireylere eğitim veren üç kurum seçilmiş, bu kurumlarda çalışan öğretmenler, usta öğreticiler ile bu kurumlarda eğitim alan öğrenciler ve kursiyerler örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada 250 öğrenci ve 25 öğretmene anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ortopedik engelli öğrencilerin beceri kazanırken, engel durumundan kaynaklanan güçlükler ve beceri eğitimi ortamından kaynaklanan güçlükler yaşadıkları belirlenmiştir.

Yapılan alan yazın taraması sonucunda sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmakla birlikte genellikle, HBÖ kurumları çalışanlarının gelişimsel yetersizliği olan bireylerin HBÖ'lerine dair algıları, yaşam boyu eğitim merkezleri kursları ile özel gereksinimli bireylere beceri kazandırılması, özel gereksinimli bireylerin hayat boyu eğitiminin geleceği, özel gereksinimli bireylerin hayat boyu eğitim merkezlerindeki problem davranışları gibi konulara değinen çalışmalar tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin dökümü ve analizine dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlediği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

HEM'ler bünyesinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticilerin ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ile kurslarına yönelik görüşlerini belirlemek için nitel araştırma yöntemi ve desen olarak olgubilimi (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilimi bireylerin bir olaya ilişkin yaşantılarını, düşüncelerini, bunlara yüklediği anlamları araştırmayı amaçlamaktadır. Olgubilimi deseni farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir düşünceye sahip olamadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada Halk eğitim Merkezlerinde görev yapan usta öğreticilerin ve öğretmenlerin görüşleri alındığı için bu araştırma modeli tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gruplarını belirlemek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi ile kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi bir arada kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme yönteminde amaç küçük, benzeşik bir örneklem oluşturmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Samsun merkez ve ilçelerinde bulunan HEM'ler telefonla aranarak özel gereksinimli bireyler için kurs açan usta öğretici ve öğretmenler olup olmadığı tespit edilmiştir. Tespit edilen usta öğretici ve öğretmenler arasından araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve en az altı ay özel gereksinimli bireylerle çalışma deneyimi olanlar belirlenmiştir. Bu bağlamda homojen örnekleme yöntemi tercih edilmiş olup aynı zamanda araştırmacının zaman ve maliyet açısından daha kolay ulaşabilmesi adına araştırmacının bulunduğu il ve o ile bağlı ilçelerdeki HEM'lerde görev yapan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğretmen ve usta öğreticiler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu bağlamda da kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği

kullanılmıştır. Bu kapsamda 5 öğretmen ve 10 usta öğreticiye ulaşılarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Tablo 3.1’de çalışma grubunun özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 3.1 Görüşme yapılan halk eğitimi merkezi bünyesinde kurs veren usta öğretici ve öğretmen demografik bilgileri

Katılımcı No	Cinsiyet	Yaş (Yıl)	Medeni durum	Öğrenim Durumu	Mesleki Kıdem (Yıl)	Kurs alanı
1	K	40 ve üzeri	Bekar	Lise	10 yıl ve üzeri	El sanatları
2	K	30-40	Evli	Lisans	5-10 yıl	El sanatları
3	K	40 ve üzeri	Evli	Lisans	10 yıl ve üzeri	Beden Eğitimi
4	K	25-30	Evli	Ön Lisans	5-10 yıl	Müzik
5	E	30-40	Bekar	Lisans	5-10 yıl	Halk Oyunları
6	K	25-30	Bekar	Lisans	5-10 yıl	Halk Oyunları
7	K	25-30	Evli	Lisans	5-10 yıl	Halk Oyunları
8	K	25-30	Bekar	Lisans	3-5 yıl	Beden eğitimi
9	E	25-30	Bekar	Lisans	1-3 yıl	Müzik
10	K	40 ve üzeri	Bekar	Lisans	3-5 yıl	El sanatları
11	K	40 ve üzeri	Evli	Lisans	1-3 yıl	El sanatları
12	E	40 ve üzeri	Evli	Lisans	5-10 yıl	El sanatları
13	K	40 ve üzeri	Evli	Lisans	10 ve üzeri	El sanatları
14	K	40 ve üzeri	Bekar	Lise	10 ve üzeri	El sanatları
15	K	25-30	Evli	Ön lisans	5-10 yıl	El sanatları

Katılımcıların genel demografik özellikleri incelendiğinde 12 kadın ve 3 erkek katılımcı mevcuttur. İki katılımcı 30-40 yaş aralığındadır ve yine ikisi ön lisans mezunudur. Katılımcıların yedisi bekindir ve iki katılımcı 1-3 yıl arasında mesleki kıdeme sahiptir. Ayrıca katılımcılardan ikisi müzik ikisi de beden eğitimi kurs alanında görev yapmaktadır. Açılan kurslara katılan özel gereksinimli bireylerin yetersizlik durumları ve katılım bilgileri hakkında bazı bilgiler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2 Açılan kurslara katılan özel gereksinimli bireylerin ve katıldıkları kurslara yönelik bilgiler

Katılımcı No	Kurs Açılan Yetersizlik Durumu	Haftalık katılım bilgileri	Günlük katılım bilgileri	Başka okulda- kurumda eğitim alma bilgileri
1	Orta-Ağır Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon merkezi
2	Orta-Ağır Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon merkezi
3	Orta-Ağır Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Okula gidiyor
4	Hafif-Otizm	3 gün	2 saat	Okula gidiyor
5	Hafif-Otizm	3 gün	2 saat	Okula gidiyor
6	Hafif-Otizm	5 gün	4 saat	Okula gidiyor
7	Hafif Zihin Yetersizlik	5 gün	1 saat	Okula gidiyor
8	Hafif Zihin Yetersizlik	5 gün	4 saat	Okula gidiyor
9	Görme Yetersizlik	1 gün	2 saat	Gitmiyor
10	Hafif Otizm	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi
11	Hafif Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi
12	Hafif Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi
13	Hafif Zihinsel Yetersizlik	5 gün	4 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi
14	Orta-Ağır Zihinsel Yetersizlik	4 gün	3 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi
15	Orta-Ağır Zihinsel Yetersizlik	4 gün	3 saat	Özel Rehabilitasyon Merkezi

Çalışmaya katılım gösteren usta öğretmenlerin kurs açtıkları yetersizlik durumları incelendiğinde bir tane görme yetersizliği olan birey için kurs açıldığı görülmektedir. Diğer taraftan 5 tane orta ve ağır zihin yetersizliği olan bireyler için kurs açıldığı görülmektedir. Ayrıca 4 tane hafif otizm tanısı ve 5 tane hafif zihin yetersizliği olan birey için kurs açıldığı görülmektedir. Öğrencilerin çoğunluğu haftada beş gün katılım göstermekte ve günlük katılım süreleri incelendiğinde sadece bir öğrenci bir saat katılım göstermektedir ve üç katılımcı ise günlük iki saat katılmaktadır.

3.3 Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, çalışmanın örneklemindeki katılımcıların araştırma ile ilgili duygu ve düşüncelerini etkin bir şekilde açıkladığı, yaşam öyküsünü paylaştığı veri toplama tekniği olarak ifade edilebilir. Görüşme tekniğinin amacı ise araştırma örnekleminde yer alanların belirli bir konu hakkında bakış açılarını ortaya çıkarmaktadır (Baltacı, 2019).

Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları hazırlanırken ilk olarak konunun amacına uygun olarak literatür taraması yapılarak 12 taslak madde oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak maddeler özel eğitim bölümünde görevli 3 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü doğrultusunda maddelerde bazı eklemeler ve düzenlemeler yapılarak görüşme formu 8 soru olacak şekilde güncellenmiştir. Araştırma sorularının geçerlilik ve güvenilirliğini, anlatımı ve dili açısından bir problem olup olmadığını tespit etmek üzere bir öğretmen ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot uygulama sonucunda akıcılık, dili ve anlatımı konusunda bir sorun olmadığı görülmüştür ve herhangi bir değişiklik yapılmadan sorular uygulanmıştır. Görüşme soruları Ek 2.'de verilmiştir.

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 14.09.2022-31.01.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler de sorular belirlenen sıra ile sorulmuştur. Görüşmeler katılımcıların verdiği randevular dikkate alınarak yapılmış, görüşmelerin 3 tanesi katılımcıların evinde, 6 tanesi kafeteryada, 5 tanesi HEM'lerin çay odasında ve 1 tanesi ise telefon görüşmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi, görüşmenin amacı açıklanmış, görüşme formundaki sıraya göre sorular yöneltilmiştir. Ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kaydedilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 10- 15 dakika arası sürmüştür.

Tablo 3.3 Yarı-yapılandırılmış görüşmelere dair katılımcı, zaman ve kayıt türü

Katılımcılar	Tarih/ Saat	Görüşme Yeri	Görüşme Süresi	Ses/ Görüntü Kaydı
K1	15.09.2022 16:26	Katılımcının evi	16:55	Ses kaydı
K2	19.09.2022 16:43	Katılımcının evi	14:25	Ses kaydı
K3	05.12.2022 17:31	Kafeterya	09:17	Ses kaydı
K4	26.09.2022 17:05	Kafeterya	08:40	Ses kaydı
K5	10.10.2022 14:12	Kafeterya	09:05	Ses kaydı
K6	24.10.2022 14:46	Kafeterya	13:55	Ses kaydı
K7	10.11.2022 15:40	Kafeterya	11:39	Ses kaydı
K8	15.11.2022 17:46	Kafeterya	10:43	Ses kaydı
K9	12.12.2022 10:43	Katılımcının evi	15:23	Ses kaydı
K10	14.12.2022 13:08	Halk Eğitim Merkezi Bekleme Odası	11:24	Ses kaydı
K11	16.12.2022 14:00	Halk Eğitim Merkezi Bekleme Odası	07:00	Ses kaydı
K12	05.01.2023 12:50	Halk Eğitim Merkezi Bekleme Odası	11:21	Ses kaydı
K13	12.01.2023 14:30	Halk Eğitim Merkezi Bekleme Odası	08:30	Ses kaydı
K14	13.01.2023 15:30	Halk Eğitim Merkezi Bekleme Odası	06:17	Ses kaydı
K15	16.01.2023 15.00	Telefon Görüşmesi	08:57	Ses kaydı

Tablo 3.3’de görüldüğü üzere yapılan görüşmeler Eylül (2022)- Ocak (2023) ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Sadece bir katılımcıyla özel durumu sebebiyle telefon aracılığı ile görüşme yapılmıştır. Diğer katılımcılarla yüzyüze görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ortalama 10-15 dakika arasında değiştiği görülmüştür. Görüşmeler sonrasında araştırmacı araştırmayla ilgili notlar almıştır. Görüşmeler sonrasında ses kayıtları kaydedilerek dökümleri yapılmıştır. Dökümler için öncelikle durdur-dinle adımları takip edilirken daha sonrasında Google tarafından sağlanan telefon klavyesi ile sesletim yapılarak görüşmeler yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen görüşme tekrar dinlenerek unutulmuş, yanlış yazılan ve eksik olan noktalar düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu şekilde döküm süreci hızla gerçekleştirilmiştir. Deşifresi yapılan ses kayıtlarının güvenilirliği için deşifre güvenilirliği alınmıştır. Deşifre güvenilirliği için ses kayıtları ile döküm özel eğitim alanında çalışan bir uzman tarafından yapılmış ve numaralandırılan ses kayıtları ile görüşmeler dinlenerek yazılanların kontrolü sağlanmıştır. Üç noktada eklerde sorun tespit edilmiş ve bunlar uzman tarafından araştırmacı ile uzlaşa sağlanarak düzeltilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen ve deşifresi yapılan veriler, içerik analizi ve betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analizde, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; bir çerçeve oluşturma, verilerin işlenmesi, bulguların tanıtılması ve bulguların yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İçerik analizinde ise temel hedef elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere varmaktır. Betimsel analiz neticesine elde edilen veriler özetlenir ve yorumlanırken içerik analizinde veriler daha detaylı bir işleme tabi tutularak betimsel analizde tam olarak görülemeyen kavram ve temalar bu analiz neticesinde keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu yüzden bu araştırmada betimsel analiz ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır.

Araştırmada veri analizi için MAXQDA Plus 2022 nitel veri analizi programından yararlanılmıştır. MAXQDA nitel araştırmalarda kullanılan, araştırmacıya topladığı nitel veriyi sistematik bir biçimde ele alması ve yorumlaması için imkan sağlayan bir bilgisayar yazılım programıdır (Creswell, 2021). HEM’lerde özel gereksinimli bireylerle çalışan usta öğretici ve öğretmenlerden alınan cevaplar doğrultusunda “Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar”, “Kursların Kalitesi,” ve “Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimler” şeklinde üç tema ortaya çıkmıştır. Elde

edilen tema ve kodlamalar MAXQDA Plus 2022 nitel veri analizi kullanılarak oluşturulmuştur. Kodlamaların tamamı yapılmadan önce 3 katılımcının verisi iki farklı araştırmacı tarafından kodlanmış ve araştırmacılar arasında uyum sağlandıktan sonra ortak bir kod kitapçığı oluşturulmuştur. Oluşturulan kod kitapçığı doğrultusunda verilerin kodlanması ve temaların oluşturulması gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar yapılırken ortaya çıkan her yeni kod için araştırmacılar yeniden görüşmüştür.

3.6. Geçerlik ve Güvenilirlik

Yapılan nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlamanın farklı yolları bulunmaktadır. Guba ve Lincoln (1989) nitel araştırmalar için nicel araştırmalarda niteliğin belirlenmesinde kullanılan iç geçerlik, dış geçerlik, iç güvenilirlik ve dış güvenilirliğe paralel kavramlar önermişlerdir. Bu kavramlar nitel araştırmanın inandırıcılığını farklı açılardan destekleyen birtakım ölçütleri de kapsamaktadır. Tablo 3.3’de bahsedilen ölçüt ve kavramlara yer verilmiştir.

Tablo 3.4 Nitel araştırmalarda inandırıcılığı sağlamaya yönelik alınan ölçütler (Guba ve Lincoln, 1989).

Nitel Araştırma	Ölçütler
İnandırıcılık	- Uzun süreli etkileşim - Sürekli gözlem - Uzman teyidi - Zıt durum analizi - Öyargılardan sıyrılma - Katılımcı teyidi
Aktarılabirlik	- Ayrıntılı betimleme - Amaçlı örnekleme
Tutarlık/Güvenilebilirlik (dependability)	- Süreci gerekçelendirme - Tutarlık incelemesi
Teyit edilebilirlik Onaylanabilirlik (confirmability)	- Verinin kaynağını sunma - Teyit incelemesi
Otantiklik	- Veri çeşitlemesi - Görüşlerin adil bir şekilde yansıtılması - Katılımcı yararının gözetilmesi

Araştırmanın veri toplama ve analizi sürecinde bu ölçütlerden bazıları kullanılmıştır. Buna yönelik ayrıntılı açıklama aşağıda yer almıştır

3.3.1 İnandırıcılık

Araştırmada inandırıcılığı sağlamak için katılımcılarla önceden görüşülmüş ve süreçle ilgili bilgi verilmiştir. Böylelikle katılımcıların daha rahat bir şekilde sorulara cevap vermesi sağlanmıştır. Araştırma konusunun belirlenmesi, amaçların belirlenmesi, görüşme sorularının belirlenmesi gibi tüm süreç boyunca yapılan danışman öğretim üyesine sunulmuş ve danışman öğretim üyesi ile ortak bir süreç yürütülmüştür. Veri toplamak için kullanılan görüşme soruları kuramsal çerçeve ve katılımcı özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Böylece kapsamın dışına çıkılması engellenmiştir. Sorular hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra soru havuzu oluşturularak alanda uzman kişilerden görüş alınarak pilot görüşmeler yapılmıştır. Sonrasında gerekli düzenlemeler yapılarak danışman öğretim üyesinden onay alınarak veri toplama aracına son şekli verilmiştir. Araştırmacı görüşmelerden önce önyargılarından sıyrılabilmek için görüşme öncesinde ve sonrasında aklındaki fikirleri kayıt altına alarak kendi düşüncelerinin de kontrolünü sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca araştırmacı araştırma açısından rolünü de açıklamıştır. Analiz süreci sonunda yapılan kodlamalar sonucunda danışman öğretim üyesi ile birlikte geçerlilik çalışması yapılmıştır. Ayrıca inandırıcılığı sağlamak için katılımcıların söylemleri birebir alıntılanarak sunulmuştur.

3.3.2 Aktarılabilirlik

Araştırmada katılımcıların görüşme sırasındaki söylemleri birebir deşifre edilmiş ve bulgularda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer verilerek değiştirilmeden aktarılmıştır.

3.3.3 Tutarlılık

Araştırmada tutarlılığı sağlamak için araştırma sürecinde alınan tüm kararlar gerekçelendirilerek sunulmuştur. Ayrıca veri toplama araçları hazırlanırken araştırmanın amacı, kuramsal çerçeve, ilgili çalışmalar ve araştırmanın yöntemi sürekli olarak göz önünde bulundurulmuştur. Görüşmeler gerçekleştirilirken soruların aynı veya benzer şekilde sorulmasına özen gösterilmiştir. Bunun için görüşme rehberi kullanılmış ve araştırmacı kendine ipucu olması adına ve yaptıklarını kontrol altına almak için kendini izleme listesi oluşturup görüşmeler sırasında yaptığı her bir aşamaya tik işareti koyarak tüm görüşmelerde sistematiklik sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca ses kayıtları deşifre edildikten sonra özel eğitim alanındaki başka bir uzman tarafından deşifre güvenilirliği yapılmıştır. Deşifre güvenilirliği için araştırmacı ile uzlaşa sağlandıktan sonra araştırmacı tarafından kodlar oluşturulmuştur ve metin

üzerinde kodlamalar, alt tema ve temalar oluşturulmuştur. Metin üzerine araştırmacının yaptığı kodlar, alt tema ve temalar farklı bir dosyada listelenmiş ve özel eğitim alanındaki uzman tarafından bu kodların ve temaların uygunluğuna ilişkin uzman görüşü alınmıştır. Ardından uzman görüşü ile son hali verildikten sonra deşifre edilen metin üzerinde hiçbir kod ve tema işareti olmaksızın uzmana verilmiş ve kod, alt tema ve temaları yerleştirmesi istenmiştir. Uzmanın deşifre metni üzerinde yaptığı kodlama, alt tema ve temalar araştırmacının oluşturdukları ile birkaç unsurda farklılaşmış be durumda ise araştırmacı ve uzman arasında uzlaşa sağlanarak son hali verilmiştir.

3.3.4 Teyit Edilebilirlik

Araştırmada sunulan bulgular ham veriler doğrultusunda oluşturulmuştur. Kodlama kuramsal çerçeve doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma yapılan her işlem şeffaklıkla ortaya sunulmuştur tüm süreç boyunca danışman öğretim üyesi ile beraber yürütülmüştür. Bulgular ve araştırmacının yorumlarının karışmaması için tüm süreç kayıt altına alınmıştır. Ayrıca katılımcıların ses kayıtları deşifre edildikten sonra her birine kendi görüşme metinleri sunulmuş ve söylemleri ile metnin aynı olduğuna yönelik sözlü teyit alınmıştır.

3.3.5 Otantiklik

Araştırmada elde edilen her görüş doğrudan yansıtılmıştır. Kişilerin görüşleri doğrudan aktararak çarpıtılmadan kaçınılmıştır. Katılımcıların görüşme sırasında farklı sorularla kafa karışıklıkları, tutarsızlıklar ya da belirli şeylerin farkında olmama gibi durumlarla karşı karşıya kalmaları da sağlanmıştır. Tüm süreç boyunca katılımcılara kendilerini değerlendirerek yansıtma yapma imkanı sunulmuştur. Bu yöntemle katılımcılar daha önce farkında olmadıkları durumları farkedebilme imkanı bulmuşlardır.

3.3.6 Araştırmada etik

Araştırmada bilimsel araştırmanın etik ilkeleri göz önüne alınarak araştırma yürütülmüş ve raporlanmıştır. Görüşme soruları katılımcıların gizliliklerini etkilemeyecek, özel hayatlarına müdahale etmeyecek şekilde hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır. Araştırma önerisi hazırlandıktan sonra Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İnsan Araştırmaları etik kurulundan Etik Onayı alınmıştır. Veri toplama sürecinde araştırmaya dahil olacak katılımcılara araştırmanın amacı, yöntemi, verilerin nasıl toplanacağı ile ilgili detaylı bilgi verilmiş ve onların sözlü/yazılı onayı alınmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına

göre belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılardan ses kaydı yapabilmek için sözlü onay/yazılı alınmıştır. Katılımcılara istedikleri anda çalışmadan ayrılacakları ve verilerin gizli tutulacağı açıkça belirtilmiştir. Gizliliği korumak için katılımcılara numaralar verilmiştir ve araştırmanın raporlama sürecinde bu numaralar kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen temalar, kodlamalar ve katılımcıların yorumlarına yer verilmiştir.

Bu araştırmada halk eğitim merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğretici ve öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonunda usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik görüşleri üç tema altında toplanmış olup bu temalar halk eğitim merkezleri ve kurslar, kursların kalitesi ve kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri olarak ele alınmıştır.

Tablo 4.1 Temalar, Alt Temalar ve Kodlar Tablosu.

Temalar	Alt temalar	Kodlar
Halk Eğitimi Merkezleri ve Kurslar	Kursların Katkısı	Sosyal Beceriler Akademik Katkısı Ekonomik Katkısı El Becerisi Aileye Katkısı
	Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü	Halka Destek Akademik Destek Sosyal Destek Ailevi Destek
	Fiziki Şartların Uygunluğu	Uygun Eksiklikler Mevcut
Kursların Kalitesi	Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar	Olumlu faktörler Olumsuz faktörler Akademik Ulaşım Aile Temelli Sorun Yok Bireye Katkısı İlgi Alanı
	Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler	
Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimleri	Problem Davranışlar	Karşılaşılan Problem Davranışlar Problem Davranış Çözüm Yöntemleri
	Eğitim Almak İstenen Konu	Özel Gereksinimli Birey Hakkında Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Hakkında Davranış Problemleri Gerek Duymuyor
	İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı	İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı

Halk eğitim merkezleri ve kurslar teması altında Kursların Katkısı alt temasında Sosyal Becerilere, Akademik Katkısına, Ekonomik Katkısına, El Becerisinin artmasına, Aileye Katkısı yer almaktadır. Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü alt temasında ise Halka Destek, Akademik Destek, Sosyal Destek ve Ailevi Destek kodu ele alınmıştır. Fiziki Şartların Uygunluğu alt temasında ise Uygun olduğuna ve Eksikliklerin Mevcut olduğu kodları yer almaktadır.

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kursların kalitesine ilişkin söylemleri üç alt temada ele alınmış olup bunlar, Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar, Açılan Kursta Dikkat Edilen Özelliklerdir. Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler alt temasında olumlu ve olumsuz faktör kodları yer alırken, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar alt temasında ise Akademik, Ulaşım, Aile Temelli sorunlar kodlarına ve Sorun olmadığı kodu yer almaktadır. Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler alt temasında ise bireye Katkısına ve İlgi Alanına dikkat edildiğine yönelik kodlar yer almaktadır.

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri temasında ise Problem Davranışlar, Eğitim Almak İstenen Konu, İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı alt temalarına ulaşılmıştır. Problem Davranışlar alt temasında karşılaşılan problem davranışlar ve çözüm yöntemlerine, Eğitim Almak İstenen Konu alt temasında ise Özel Gereksinimli Birey Hakkında, Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Hakkında, Davranış Problemleri hakkında eğitim almaya ihtiyaç duyduklarına ve gerek duymadıklarına yönelik kodlar yer almaktadır. İhtiyaç belirlemede destek ihtiyacı alt temasında ise öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik desteğe gereksinim duyduklarına dair kodlara ulaşılmıştır.

4.1. Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan usta öğretici ve öğretmenlerden “Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar” temasına yönelik elde edilen bulgular

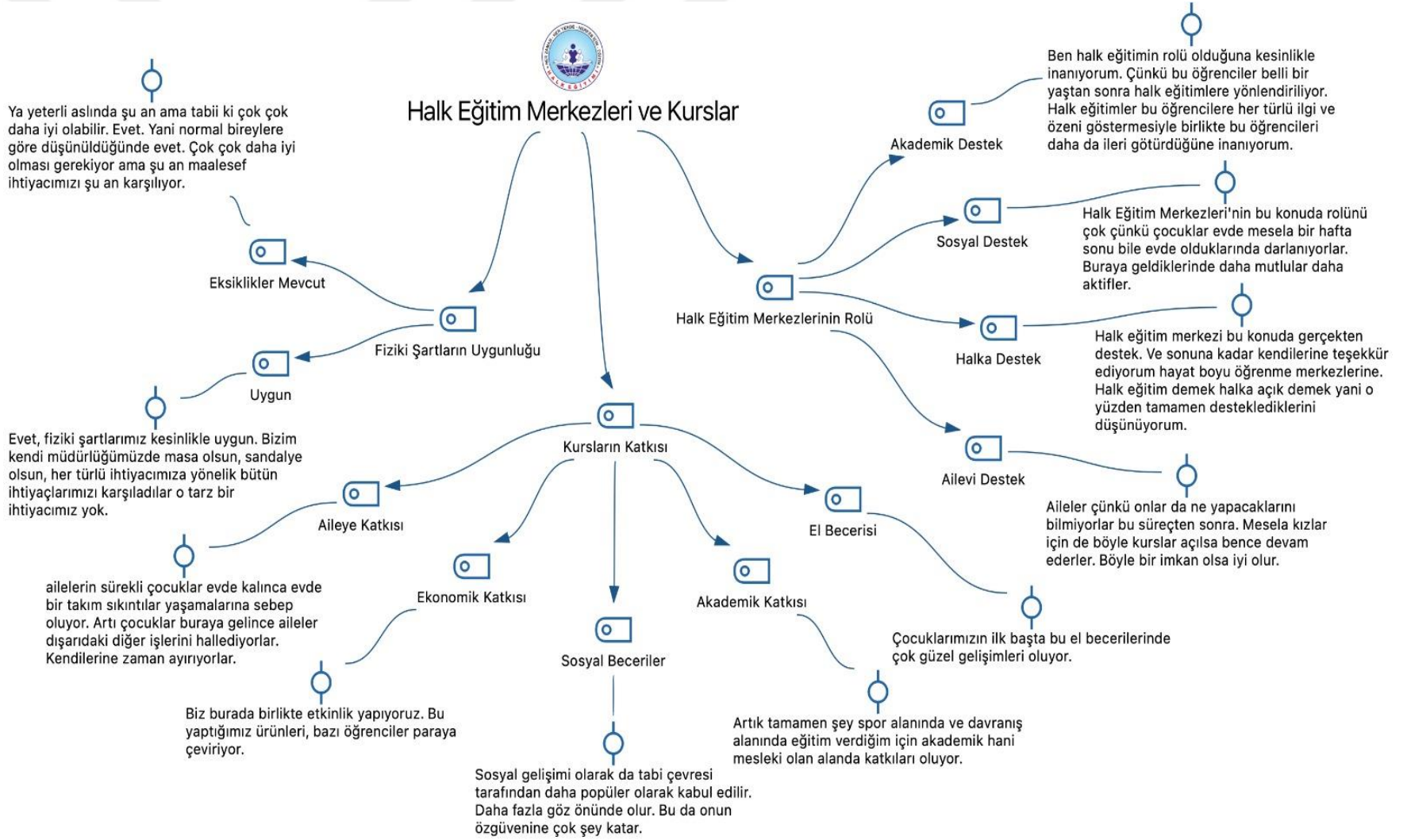
Tablo 4.2’de usta öğreticilerin “Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar” teması altında yer alan alt temalar ve kodlamalarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.2. Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar temasının alt tema ve kodlarının dağılımı

Halk Eğitimi Merkezleri ve Kurslar		f
Alt Temalar	Kursların Katkısı	22
	Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü	17
	Fiziki Şartların Uygunluğu	16
Kursların Katkısı		f
Kodlar	Sosyal Beceriler	10
	Akademik Katkısı	7
	Ekonomik Katkısı	2
	El Becerisi	2
	Aileye Katkısı	1
Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü		f
Kodlar	Halka Destek	6
	Akademik Destek	5
	Sosyal Destek	4
	Ailevi Destek	2
Fiziki Şartların Uygunluğu		f
Kodlar	Uygun	12
	Eksiklikler Mevcut	4

Tablo 4.2 incelendiğinde usta öğreticilerin ve öğretmenlerin halk eğitim merkezleri ve kurslara yönelik düşünceleri temasında; “Kursların Katkısı”, “Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü” ve “Fiziki Şartların Uygunluğu” alt temaları elde edilmiştir.

Şekil 4.1’de usta öğreticilerin ve öğretmenlerin “Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar” teması içerisindeki düşüncelerinin kavram haritası sunulmuştur.

Şekil 4.1 Halk Eğitim Merkezleri ve Kurslar temasının incelenmesi

Şekil 1’de usta öğretici ve öğretmenlerin halk eğitim merkezleri ve kurslar hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda usta öğreticilerin bu tema içerisindeki görüşleri incelendiğinde “Kursların Katkısı”, “Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü” ve “Fiziki Şartların Uygunluğu” alt temalarının olduğu görülmektedir. Alt temalar incelenerek usta öğreticilerin ve öğretmenlerin görüşleri sunulmuştur.

Kursların Katkısı alt temasında yer alan kodlamalardan Aileye Katkısı, Ekonomik Katkısı, Sosyal Beceriler, Akademik Katkısı ve El Becerisi kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Aileye Katkısı kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K5 *“Ailelerin sürekli çocuklar evde kalınca evde birtakım sıkıntılar yaşamalarına sebep oluyor. Artı çocuklar buraya gelince aileler dışarıdaki diğer işlerini hallediyorlar. Kendilerine zaman ayırıyorlar. En az öğrenciler kadar ailelerin de sosyalleşmesi gerektiğini düşündüğümüz için çünkü bu da çocuklukları olumlu yansıyor. Biz çocukları buraya alınca da aileleri de sosyalleşmek için kendilerini daha fazla zaman ayırabiliyorlar.”* şeklinde çocukların sürekli olarak evde bulundukları durumda ailelerin birtakım sıkıntılar yaşadıkları ve çocukların söz konusu kurslara gönderilmesiyle ailelerin kendi sosyal hayatlarına daha çok vakit ayırabildikleri usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Ekonomik Katkısı kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K5 *“Biz burada birlikte etkinlik yapıyoruz. Bu yaptığımız ürünleri, bazı öğrenciler paraya çeviriyor. Bazıları evdekilere ve yakın çevrelerine hediye ediyorlar. Bu öğrencileri çok mutlu ediyor. Ayrıca öğrencilerimizin buraya gelmesi, ailelerine de büyük katkı oluyor.”*

K15 *“Maddi olarak bir katkısı olabilir. İsteddiği seviyeye gelebilirse org çalmada. Yani bu işi yapabilecek seviyeye gelirse para kazanabilir.”* denilerek söz konusu kurslarda elde edilen ürünlerin satılmasıyla maddi kazanç elde edilebildiği; kursiyerlere kazandırılan enstrüman çalma becerilerinin yeterli seviyeye gelindiği takdirde ekonomik katkı sağlayabileceği belirtilmektedir.

Sosyal Beceriler kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K4 “Hani gördüğüm çocuklarda şu şöyle bir şey var hani öğrencilerimizde. Biz de varız diyorlar. Ha biz de üretebiliyoruz, bir işe yarayabiliyoruz. Hani şunun ucundan tutabiliyoruz. Yapabildikleri ölçüde. Kimse hani biz burada mükemmel çalışmalar beklemiyoruz öğrencilerimizden. Ama hani onun bir işe yaradığını hissetmesi ben de varım. Benim de bir okulum var. Bir yere geliyorum. Arkadaşlarımla, öğretmenlerimle sohbet ediyorum. Hani bunu demesi benim için yeterli yani.”

K9 “Grup halinde aldığım zaman öğrencinin sosyalleşmesi, karşısındaki bireye fark etmesi, onunla etkileşim içinde olması açısından bence güzel ve olumlu bir gelişim sağlıyor. Öğrencimiz için.”

K10 “Hocam sosyal gelişme kesinlikle fazlasıyla faydası var çünkü çocuklar ne kadar sınıfta da bir arada olsalar da sınıflarda genelde bireysel çalıştığımız için burada buraya kurslara geldiklerinde toplu bir şeyler yapıyoruz. Evet. Beraber bir şeyleri yapmayı öğreniyorlar. Birbirlerine ayak uydurmayı işte sıra beklemeyi Birbirlerine nasıl söylemeleri gerektiğini, bir şeyi, nasıl davranması gerektiğini öğreniyorlar.” cümleleri kursiyer çocukların söz konusu kurslar ile çevreleriyle olan sosyal etkileşimlerinin artması sonucu olarak sosyal duygularının geliştiği; karşısındaki bireylere karşı farkındalık geliştirdikleri; diğer insanlarla uyum içinde yaşama becerilerini kazandıkları usta öğreticilerin bu konudaki düşüncelerini göstermektedir.

Akademik Katkısı kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 “Mesela hiç çizgi çizmemiş. Şu an yazı yazmaya başladı. Harfleri oluşturuyor. Bunlar onları çok aşırı derecede mutlu ediyor. Arkadaşlarıyla birbirlerinden gördükçe o yapıyorsa ben de yapayım hissi uyanıyor çocuklarda. Bu ya gerçekten çok güzel bir şey.”

K8 “Öğrencilerimize kesinlikle faydası olduğunu yani verdiğimiz çalışmalarda örneğin kendi kursumuz için söylüyorum el sanatları kursu veriyoruz. En basitinden çayını koymayı ya da ne bileyim bardağına şeker atınca karıştırmayı ya da masasını toplamayı ya da en basiti paylaşımcı olmayı ya da seviyesine göre tabi adını bile yazabilmeyi ya da en basiti ritmik sayabilmeyi gibi davranışları kazandırdığımızı düşünüyorum.”

K11 “Mutlaka var. Ben kendi modelim hakkında konuşayım. Ses çıkaramayan öğrenci, ses çıkartabildim. Kendi konuşma terapistiyle iletişim halinde olarak. Çocuklara

piyano öğrettim. Çoğu öğrencim piyano çalıyor artık. Bu şekilde ilerlemeler kat ettik. Yani çok büyük bir katkı sağlıyor. Burada oyun ortamını öğreniyor molalarda on dakikalık molalarda öğrenciler bir arada olduğunda konuşabiliyorlar. Bir tepkisel şeyler olabiliyor yani.” denilerek başlangıçta ses çıkaramayan kursiyerlerin daha sonradan bu becerinin kazandırılmasıyla ses çıkarabildikleri; yine başlangıçta henüz çizgi çizmeyi bilmeyen kursiyerlerin, söz konusu kurslarda zamanla beceri kazanmalarıyla yazı yazabilecek ve ritmik sayabilecek seviyeye geldikleri; birçok öğrencinin enstrüman çalma becerisi kazandığı usta öğreticilerin deneyimlerini göstermektedir.

El Becerisi kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 *“Çocuklarımızın ilk başta bu el becerilerinde çok güzel gelişimleri oluyor.”*

K2 *“Yani dediğim gibi el becerilerini geliştirme bakımından katkısı oluyor.”* cümleleriyle iki tane kodlamanın olduğu göz önünde bulundurularak ve söz konusu kursların el becerisine katkılarının varlığı olduğu usta öğreticilerin deneyimleri arasında yer almaktadır.

Fiziki Şartların Uygunluğu alt temasında yer alan kodlamalardan Eksiklikler Mevcut ve Uygun kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Uygun kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 *“Şu anki öğrencilerimizin sayısına göre uygun.”*

K10 *“Yeterli olmadığı takdirde elimizden gelen her şeyi yapıyoruz. Sıraları falan onlara göre ayarlıyoruz. Tabii bazı yerlerde yetersiz kaldığımız zamanlarda da müdürlerimizden yardım, destek talep ediyoruz.”*

K13 *“Tabii ki fiziki şartlar çok önemli. Ders ortamında. Şu anda ben kendi alanımda müzik öğretmeniyle birlikte çalıştığım için bizim için Bir sıra olması, piyano ve diğer materyallerimizin olması yeterli. Ama diğer hocalarımızla ilgili, spor salonunda çalışanlar falan fiziki şartlar onlar için çok önemli. Ve eksikliklerin giderilmesi çok önemli. Şu an ben bu konuda bir eksiklik yaşamıyorum. Birkaç materyal eksiklerimiz var. Onlar da tamamlanacak. Daha dönemin başındayız çünkü. Fiziki şartların uyumlu olması hem öğrenci hem de öğretmen için son derece önemli şartlardan biri.”* cümleleri usta öğreticilerin düşüncelerini göstermektedir. Bu bağlamda usta öğreticilerden biri şu anki

mevcut öğrenci sayısına göre fiziki şartların yeterli düzeyde olduğunu; bir diğer usta öğretici ise eksikliklerin mevcut olduğu durumların kimi zaman oluştuğu fakat bu eksikliklerin tamamlanarak giderildiğini ifade etmiştir.

Eksiklikler Mevcut kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K6 “Öğrenciler için daha donanımlı bir sınıf olabilir aslında oturduğu yerler açısından tek bireyselleştirilmiş şekilde kendi alanlarının hani, atıyorum öğrenme açısından olsun ayırt etme açısından olsun. Hani daha donanımlı hale getirilebilir. Sadece onlar adına açılan bir kurs merkezleri olabilir.”

K7 “Sınıfımız maalesef biraz küçük hocam bazen koridorda yapabiliyoruz ama hani normal okulda derslerde olduğu için çok fazla olmuyor maalesef. Yazın kış dışarıda da yapıyorduk ama havalar soğuyor malum. O yüzden biraz küçük geliyor. Yani biraz sıkış sıkış oluyor.” cümleleri sınıf ortamlarının donanım yönünde eksiklikleri olduğu ve bireysel eğitimlere yönelik alanların yeterli sayıda olmadığı; sınıfların yeterli büyüklüklere sahip olmadığı ve bu sebeple kimi zaman eğitimlerin koridorlarda ya da bahçede yürütüldüğünü göstermektedir.

Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü alt temasında yer alan kodlamalardan Akademik Destek, Sosyal Destek, Halka Destek ve Ailevi Destek kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Akademik Destek kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 “Bu konuda Halk Eğitim Merkezi'nin rolü gerçekten çok büyük. Çünkü bizim çocuklarımız eğer bir şeyler tekrar edilmedikçe çok kısa sürede unutabiliyorlar. Bunları unutmaları için de çocukların bu şekilde okullar bittikten sonra kurslarda devam etmeleri, el becerileri olsun yazı yazmaları olsun her konuda çok daha faydalı görüyorum.”

K11 “Rolü çok fazla normal bir okullarda belirli dersler varken halk eğitimlerde çok fazla modül var. Daha fazla kurs açılıp daha fazla alan sağlanmalı bence. Daha fazla modül ve öğretmen olabilir.”

K12 “Ben bu konuda aslında şöyle düşünüyorum. Halk eğitimi merkezleri bunun için daha fazla etkinlikler yapabilir. Çünkü bizim öğrencilerimiz belirli bir yaştan sonra rehabilitasyon merkezleri dışında herhangi bir eğitim alamıyorlar. İş uygulama

merkezlerinde de eğitim alamıyorlar.” ifadeleri Halk Eğitim Merkezlerindeki eğitimlerin, çocukların okulda öğrendiklerini pekiştirmeleri yönünde katkılarının olduğu; yazı yazma ve el becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu; okullarda verilen derslerden farklı olarak daha çok çeşitte modüller içermesiyle çeşitliliği sağladığını belirtmektedir.

Sosyal Destek kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K6 “Bence bu konuda çok çok iyi halk eğitim özellikle 18 yaş üstü çocuklarımız eğer ki bu kurslar olmasa evlere kapalı kalacak ister istemez olumsuz davranışları olacak, istenmeyen davranış sonucu hem aile hem çocuk bunalacak ama böyle kurslarla gelerek hem toplumsallaşıyor hem beceriler kazanıyor hem de mutlu oluyorlar yani.”

K15 “Çok faydalı tabi ki. Sosyalleşiyorlar özel gereksinimli bireyler, hobileri olabilir. Öğrenmek istedikleri dersler olabilir. Halk eğitimler ellerinde olan imkânlarla bunlara destek oluyor ve ilgileniyor. Toplumdan soyutlanmasınlar diye halk eğitimler fırsat sunuyor.” denilerek özellikle 18 yaş üstü bireylerin söz konusu kurslara devam etmesiyle evlere kapanmak zorunda kalmadıkları ve bunun sonucunda hem bireyi hem de ailesini etkileyecek olumsuz davranışların meydana gelmesinin önüne geçilmiş olduğu; söz konusu kursların varlığıyla bireylerin beceriler kazanmanın yanında toplumsallaştığı ve aynı zamanda mutlu olduğu; özel gereksinimli bireylerin hobiler edinerek toplumdan soyutlanmalarının önüne geçildiği usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Halka Destek kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K8 “Kesinlikle faydası olduğunu düşünüyorum, çünkü halk eğitim merkezleri her ilçede bulunan bir kurum. Her ilçede bu özel öğrenciler için özel rehabilitasyon bulunmayabilir. Bu açıdan benim ilçem şanslı burada var. Halk eğitimde de özel eğitim kursu var ama olmayan ilçelerde halk eğitim kurumu olduğu için özel gereksinimli bireyler için bu kursların kesinlikle fayda sağladığını düşünüyorum.”

K10 “Meslek öğrenebilecek olanlar meslek öğreniyorlar. Kendilerine katkı sağlıyorlar. O yüzden ben kesinlikle destekliyorum.”

K14 “Halk eğitimin rolü kesinlikle vardır halk eğitim istemezse özel eğitim kursunu açmazlar teşekkür ediyoruz çocuklarımıza yardım ettikleri için onların rolü olmasa usta öğreticiler herhalde bu kursu açmazlar diye düşünüyorum.” Şeklinde Halk

Eğitim Merkezlerinin her ilçede bulunmasıyla özellikle rehabilitasyon merkezlerine ihtiyaç duyan kişilerin Halk Eğitim Merkezlerinin bünyesindeki özel eğitim kurslarından destek alabildikleri; halkın içinden meslek bilgisi edinmek isteyen kişilerin buradaki eğitimlerle meslek bilgisi edinebildikleri usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Ailevi Destek kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K4 “*Yani ben çok takdir ediyorum gerçekten, çocuğun eğitim öğretim hayatı bitince eve hapsediliyor. Çok nadirdir velilerimizden çocuğunu alıp bir yere götüren ya da herhangi bir kursa ve aktiviteye götüren ama bu da sınırlı oluyor. Halk eğitim diyor işte ben size yer temin ediyorum işte her türlü bir de ulaşım da sorun olmasa çok daha rahat edeceğiz. Ben çok güzel buluyorum gerçekten. Evden ayrılıyor çocuk ailesinden ayrı zaman geçiriyor, anne babasını özliyor, bir akşama kadar sürekli evde kalması var bir de anne de dinlenmiş oluyor, çocuk da rehabilite olmuş oluyor. Güzel buluyorum iyi ki böyle bir şey olmuş. İnşallah daha da güzel yerlere ulaşacağını düşünüyorum.*” ifadesi Halk Eğitim Merkezlerinde kursiyer olan çocukların evden ayrılmalarıyla aile üyelerinin dinlenme fırsatı bulduğu, aynı zamanda çocuğun da rehabilite olduğu yalnızca bir usta öğretici tarafından belirtilmiştir.

“Halk eğitimi merkezleri ve kurslar” ana teması üç alt temadan oluşmaktadır. “Kursların katkısı” alt temasında sosyal becerilere katkısı, akademik katkısı, ekonomik katkısı, el becerilerine katkısı ve aileye katkısı olmak üzere beş kod bulunmaktadır. “Halk eğitimi merkezlerinin rolü” alt temasında halka destek, akademik destek, sosyal destek ve ailevi destek olmak üzere dört kod bulunmaktadır. “Fiziki şartların uygunluğu” alt temasında uygun ve eksiklikler mevcut olmak iki kod bulunmaktadır. Genel olarak kursların özel gereksinimli bireylere başta sosyal ve akademik olmak üzere birçok katkısı olduğu söylenebilir. Ayrıca halk eğitimi merkezleri özel gereksinimli bireylerin öğrenmelerinin hayat boyu sürmesindeki rolünü akademik destek vermesiyle, sosyal destek vermesiyle, bütün halka destek olmasıyla ve ailelere destek vermesiyle yerine getirdiği görülmektedir. Kurs açılan sınıfların fiziki şartlar ise genel olarak uygundur.

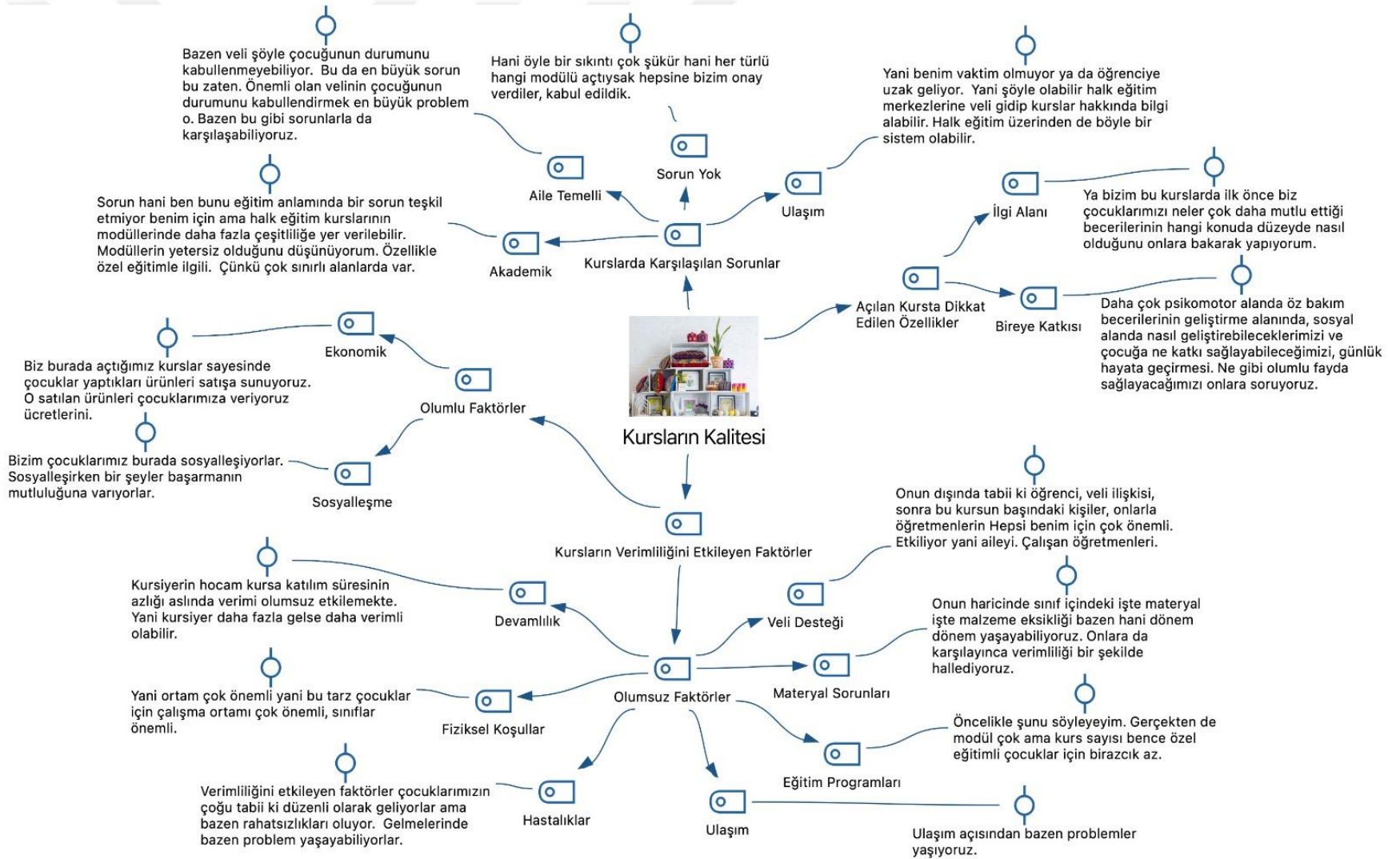
4.2. Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan usta öğretici ve öğretmenlerden “Kursların Kalitesi” temasına yönelik elde edilen bulgular

Tablo 4.3’de usta öğreticilerin “Kursların Kalitesi” teması altında yer alan alt temalar ve kodlamalarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.3 Kursların Kalitesi temasının alt tema ve kodlarının dağılımı

Kursların Kalitesi		f
Alt Temalar	Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler	28
	Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar	22
	Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler	15
Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler		f
Kodlar	Olumlu Faktörler	
	Ekonomik	1
	Sosyalleşme	4
	Olumsuz Faktörler	
	Devamsızlık	2
	Eğitim Programları	4
	Fiziksel Koşullar	3
	Hastalıklar	1
	Materyal Sorunları	6
	Ulaşım	3
	Veli Desteği	4
Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar		f
Kodlar	Akademik	10
	Ulaşım	6
	Aile Temelli	3
	Sorun Yok	3
Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler		f
Kodlar	Bireye Katkısı	9
	İlgi Alanı	6

Tablo 4.3’de usta öğreticilerin ve öğretmenlerin kursların kalitesi yönelik düşünceleri incelenmiştir. Bu bağlamda “Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler”, “Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar” ve “Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler” alt temaları elde edilmiştir. Şekil 4.2’de usta öğreticilerin ve öğretmenlerin “Kursların Kalitesi” teması içerisindeki düşüncelerinin kavram haritası sunulmuştur.

Şekil 4.2 Kursların Kalitesi temasının incelenmesi

Şekil 2’de usta öğreticilerin ve öğretmenlerin kursların kalitesi hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda usta öğreticilerin bu tema içerisindeki görüşleri incelendiğinde “Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler”, “Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar” ve “Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler” alt temaların olduğu görülmektedir. Alt temalar incelenerek usta öğreticilerin görüşleri sunulmuştur.

“Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler” alt temasında “Olumlu Faktörler” ve “Olumsuz Faktörler” şeklinde iki alt tema daha bulunmaktadır. Olumlu Faktörler alt temasında yer alan kodlamalardan Ekonomik ve Sosyalleşme kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Ekonomik kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K6 *“Biz burada açtığımız kurslar sayesinde çocuklar yaptıkları ürünleri satışa sunuyoruz. O satılan ürünleri çocuklarımıza veriyoruz ücretlerini.”* diyerek kursiyerlerin yaptıkları ürünlerin satışa sunulduğu ve elde edilen gelirlerin kursiyerlere verildiğini belirtmiştir.

Sosyalleşme kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K3 *“Şöyle söyleyeyim. Biz halk eğitim merkezinde bu kursları yani halk eğitim müdürlüğümüz bize bu kursu açmak için fırsat veriyor. Öncelikle kendileri çok güzel bir iş yapıyorlar aslında. Yani çünkü özel gereksinimli çocuklar bir şekilde sosyalleşmek zorundalar. Yani bunlar sosyalleşmediği zaman evde birebir kendileriyle kaldıkları zaman aldıkları bütün eğitimler geriye gidiyor. Halk eğitiminde buna destek olarak, mesela rehabilitasyona giden çocuklarımıza rehabilitasyondan geldikten sonra Halk Eğitim Merkezi de destek programı olarak devam ediyor. Yani biz bunlara gerek el sanatları olsun gerek farklı etkinlikler olsun, oyunlar olsun, bu şekilde çocuklarımızı, diğer çocuklarla birlikte aktif hale getirmeye çalışıyoruz. Yani diğer bireylerden ayırmamaya çalışıyoruz.”*

K5 *“Ya şimdi bizim kurslarımız davranış kazandırmaya yönelik bir nevi davranış kazandırma artı çocukların sosyalleşmesi, artı ailelerin yükünü biraz hafifletmek ve ailelerin günlük işlerine devam edebilmeleri.”*

K6 *“Bizim çocuklarımız burada sosyalleşiyorlar. Sosyalleşirken bir şeyler başarmanın mutluluğuna varıyorlar.”* İfadeleriyle özel gereksinimli bireylerin sosyalleşmesinde halk eğitim kurslarının katkısı hakkında bilgi verilmiştir.

Olumsuz Faktörler alt temasında yer alan kodlamalardan Devamlılık, Materyal Sorunları, Veli Desteği, Eğitim Programları, Fiziksel Koşullar, Ulaşım ve Hastalıklar kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Devamsızlık kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

ÇK10 *“Hocam birincisi devamlılık. Yani öğrenci devamlı gelmediğinde aksamalar oluyor. Bir öğrenci gelmek bir yerlere devam ettiğimizde, diğeri geride kalıyor. Onun dışında en önemlisi tabii ki öğrencinin istemesi bunu. Evet. Öğrenciyi zorla getirdiğimizde isteyerek yapmadığı için öğrenme olmuyor haliyle. Sınıfın düzeni bozuluyor.”*

K15 *“Kursiyerin hocam kursa katılım süresinin azlığı aslında verimi olumsuz etkilemekte. Yani kursiyer daha fazla gelse daha verimli olabilir. Daha önce hiç müzik eğitimi almamış, piyano çalışıyoruz, nota bilmemesi de verimliliği etkiliyor”* cümleleri usta öğreticilerin kursiyerlerin devamlı olarak gelmediği durumlarda eğitimde aksamaların meydana geldiği; kursiyerlerin kursa katılım sürelerinin azalmasıyla verimin düştüğü (örneğin; öncesinde nota eğitimi almamış bir kursiyerin piyano çalma aşamasında veriminin düşmesi) düşüncelerinde olduğunu göstermiştir.

Fiziksel Koşullar kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K8 *“Ulaşımdan sonra gelen faktör hani bina içi bence bina içine ulaşım. Hani kendi kurumumdan örnek vereyim. Kurumumuzda iki tane giriş var. Geçen yıl üçüncü katta iki sınıfımız. Üçüncü katta öğrencilerimizde hani sorun yaşayabiliyorduk. Merdivenlerden iniş, çıkış esnasında. Çünkü asansörümüz bulunmamaktaydı. Bu sene zemin kata geçtik. O da bizim işimize geldi. Bahçe kapımız ikinci kapı dediğimizden ikinci girişimizden hani geliş gidişi sağlıyoruz. Çocuklarımızın geliş gidişini de bu şekilde kolaylaştırırsak. Tabii ki bu da verimliliği etkileyen faktörler arasına giriyor.”*

K9 *“Şöyle biz yer açısından biraz sıkıntı yaşadım. Biliyorsunuz bu özel eğitim alanındaki eğitimlerle yeni yeni daha yaygınlaştığı için yani özellikle benim kendi alanımda diyeyim hani spor alanımda. Yeni yeni yaygınlaştığı için yer alanında biraz sıkıntı yaşıyoruz. Yer ve malzeme konusunda.”* ifadeleriyle Halk Eğitim Merkezlerinin bulunduğu binaların asansörünün olmayışının ve giriş-çıkış kapı sayılarının azlığının

verimliliği düşürdüğü; spor faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan koşulların (yer ve malzeme) yetersiz oluşunun verimi düşürdüğü görüşleri yer almıştır.

Hastalıklar kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 *“Verimliliğini etkileyen faktörler çocuklarımızın çoğu tabii ki düzenli olarak geliyorlar ama bazen rahatsızlıkları oluyor. Gelmelerinde bazen problem yaşayabiliyorlar.”* Şeklinde kursiyerlerin bazen rahatsızlık durumlarında gelememeleri sonucunda çeşitli aksaklıkların yaşanabildiği belirtilmiştir.

Ulaşım kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 *“Ulaşım açısından bazen problemler yaşıyoruz.”*

K3 *“Mesela öğrencilerimiz halk eğitim merkezlerini rehabilitasyon merkeziyle karıştırıp yani serviste uzakta oturan çok öğrencilerimiz var. Mesela ailesi getiremiyor. Bireyi kendisi tek gelemiyor. Ne olması mesela servise ihtiyacımız var. Fakat Halk Eğitim Merkezi'nin böyle servis karşılama olanağı yok şu anda. Servis olsa mesela birçok otizmli öğrenci, down sendromlu, diğer özel gereksinimli öğrenciler daha çok katılımda bulunurlar Halk Eğitim'e. Bu da tabii ki daha çok özel gereksinimli çocuğun hayatlarına dokunmak olur evet bu şekilde servis sorununuz var.”* denilerek ulaşım konusunda kimi zaman problemlerin yaşandığı; bazı öğrencilerin uzak noktalarda oturmasının ve yalnız başlarına gelememelerinin ulaşımını güç kıldığı; servis eksikliğinin ulaşım konusunda güçlükler oluşturduğu usta öğreticilerin deneyimlerini göstermiştir.

Eğitim Programları kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K2 *“Bizlerde mesela Halk Eğitim Merkezi modüller olarak açıyor kursları. Ben modüllerde uygulama kısmını çıkarıyorlar. Teorik kısmını kullanıyorlar genelde. Ve modül çok kısa oluyor. Uygulama kısmı görülüyor modülde ben uygulama kısmının eklenmesini isterdim.”*

K12 *“Verimliliğini etkileyen faktörler kurslarımız genellikle okul saatinden sonra olduğu için çocuklarımız biraz yorgun oluyorlar. Biz de ona göre bir eğitim şekillendirmeye çalışıyoruz. Onun dışında herhangi bir problemle karşılaşmıyoruz. Halk eğitimi bize bu konuda elinden geldiğince yardımcı oluyor. Çocukların ihtiyaçlarına yönelik. Kursu birlikte tanınıyoruz, seçiyoruz. O yüzden bizi verimliliğimizi etkileyen faktör ders saatinden sonra olması.”*

K13 “Ya özel gereksinimli öğrenciler için bu kursların çok faydalı olduğunu düşünüyorum ben. Çünkü o öğrenciler ne kadar çok desteklenirse ne kadar çok kursa giderse, eğitim alırsa gerileme olanağı o kadar çok azalıyor. Bu kurslara yönelik daha fazla olmalı bence. Yani otizm ve diğer biliyorsunuz diğer engeller gitgide artıyor. Olmasını hiç istemeyiz ama bu buna yönelik kurslar daha çok olmasını talep ederim. Biz kendi verimliliğimiz için tabii ki kursu açıyoruz. Kursta bir şekilde ilerliyoruz.” Denilerek eğitim programları hakkındaki görüşlere yer verilmiştir. Halk Eğitim Merkezlerinde kullanılan modüllerin uygulama ve teorik kısımlardan oluştuğu fakat genelde uygulama kısmının çıkarılarak teorik kısmın kullanıldığı, modülün çok kısa olduğu ve uygulama kısmının eklenmesi gerektiği; kursların okul saatinden sonra olması dolayısı ile kursiyerlerin yorgun halde gelebildiği, ayrıca özel gereksinimli bireyler için oldukça faydalı olması sebebiyle bu bireylere yönelik programların arttırılması gerekliliği bazı usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Materyal Sorunları kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K3 “Materyal sorunumuz var. Yani materyalleri biz gerek öğretmen arkadaşlar kendi aralarımızda karşılamaya çalışıyoruz. Gerek velilere karşılatmaya çalışıyoruz ve bu şekilde. Yani daha fazla aslında destek olsa, maddi destek de olsa daha çok elimizde materyal olur. Daha fazla ilgi alanımız farklı olur.”

K5 “Yani şimdi bizim verimlimizi olumsuz yönde etkileyen en büyük sebep artık bazı velilerin özellikle çocuklarına birtakım masraflar yapmanın gereksiz olduğunu düşünüyorlar. Bu nedenle malzeme temin temininde sıkıntı yaşıyoruz. Materyal diyebiliriz. Bu nedenle biz ya öğrencilerin materyallerini biz karşılamamız gerekiyor. Ya da daha yüzeysel yetiştirmek gerekiyor kursları. Biz de yüzeysel yetiştirmemek için kursumuz biraz amacından uzaklaşmasını yine de biz karşılıyoruz.”

K9 “Sağ olsun belediye böyle ufak da olsa bir yere tesis etti bizi ama yer alanında benim şu an sıkıntım ve içerideki malzemeler kısıtlı. Biraz da bu spor malzemeleri pahalı olduğu için O açıdan yani benim verimliliğim, benim dersimin verimliliğini etkiliyor.” Cümleleri materyal eksikliğinin olduğu ve eksik materyallerin usta öğreticiler ve veliler tarafından karşılanmaya çalışıldığı; kimi velilerin ise masraf

yapmaktan kaçınması sonucu materyal ihtiyacının karşılanmasında birtakım sorunların yaşandığı ve tüm bu durumların verimi düşürdüğü görülmektedir.

Veli Desteği kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K4 “Özel gereksinimden on yılı aşkındır çalışıyorum. Gördüğüm şey bildiğim bakış açısı destekleyen velilerimiz olduğu zaman çok kaliteli zaman geçiriyoruz. Bazı velilerimiz hep okuma yazmaya hani odaklı o konularda yardım ediyoruz. Ama hani çok yeterli olmuyor. Çünkü bir şeyden kaynaklanıyor bu. Benim hem çocuğun durumunu kabullenmesinden kaynaklı. Hani o bakış açısı çok önemli. Ben şeyi çok isterim mesela hani psikologların olmasın hani, çocukların bizim açımızdan da onların açısından da velilerin de hani buna çok ihtiyaç var. Zaten çoğu profesyonel yardım alamıyor maalesef.”

K10 “Onun dışında bizim biraz da velilerimiz önemli bu konuda. Yani velilerin bunu angarya bir iş yapıyormuşuz gözüyle değil de çocuğa destek oluyoruz gözüyle baktığında gerçekten etkili oluyor.”

K14 “Kesinlikle vardır. Bizim özel eğitimdeki öğrencilerimize gerektiren faktörlerden evin içerisindeki olan çalışmaları, halleri, hareketleri yemeleri içmeleri sınıf düzeyine geldiği zaman kesinlikle bir değişme oluyor. Bunlara hem ailelerimiz, velilerimiz, kendimiz bunu ister istemez hissediyoruz. Bunu da hissettikten sonra velilerimiz bize olan katkıları, öğrencilerimize olan ilgileri yapmaları, yapılmasını istedikleri birçok şeylerde de fedakarlık yapıyorlar. Bunun da peşini bırakmıyorlar, çalışmalarına da devam ediyorlar.” düşünceleri velilerin söz konusu kursları yük olarak görmeyip destekleyici bir yaklaşım içerisinde olmalarının ve bazı fedakarlıklarda bulunmalarının eğitim sürecinin kalitesini arttırdığı, tam tersi durumların ise verilen eğitimin kalitesini düşürdüğü usta öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar alt temasında yer alan kodlamalardan Akademik, Ulaşım, Aile Temelli ve Sorun Yok kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Akademik kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K3 “Karşılaştığımız sorunlar mesela ben branş öğretmeniyim. Benim alanımda modül yok mesela ben farklı bir öğretmenle onun yanına ek özel eğitim öğretmeni olarak

açıyorum. Mesela benim birçok belgelerim var çocuklara yarayacak olan ama o modül olmadığı için ben o modülde tek başıma kurs açamıyorum mesela. Tek sıkıntım o. Onun haricinde servis olayı, çok öğrencimiz var gelebilecek buradan faydalanması gereken aslında çok kişi var. Yani isteyip de gelemeyen. O yüzden servis çok önemli ve materyal sorunu var.”

K11 “Yani karşılaştığımız sorunlar açılan kurumlarda dediğim gibi, öğrenci yetersizliği oluyor modül uymayabiliyor, modüller açılırken sorun oluyor, hani dediğim gibi özel eğitim öğretmenleriyle onun modülü uymuyor, müziğin uymuyor işte el sanatları gibi bu tarz sorunlar olabiliyor halka eğitimi merkezlerinde kurslar açılırken bir şekilde bu sorunlar gideriliyor.”

K12 “Sorun hani ben bunu eğitim anlamında bir sorun teşkil etmiyor benim için ama halk eğitim kurslarının modüllerinde daha fazla çeşitliliğe yer verilebilir. Modüllerin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Özellikle özel eğitimle ilgili. Çünkü çok sınırlı alanlarda var.” Şeklinde branş öğretmenlerinin sahip oldukları branşlardaki modül eksikliği dolayısı ile kursiyerlere kimi alanlardaki bilgi ve becerilerini aktaramadıkları; modüllerin bazı durumlarda uymadığı ve modüller açılırken kimi sorunlarla karşılaşıldığı buna ek olarak modül çeşitliliğinin yetersiz olduğu usta öğreticilerin düşünceleri içerisinde yer almaktadır.

Aile Temelli kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K5 “Ya bizim karşılaştığımız sorunlar daha önceki bir soruda da bahsetmiştik. Velilerin bazı aileler çocuklarının engelini kabul istemiyorlar. En büyük sorun. Bunu aştıktan sonra birtakım aileler bu çocuklara para harcama gereksiz olduğunu düşündükleri için işte kurslarda biz malzeme temininde sıkıntı yaşıyoruz. Birde velilerimiz öğrencileri kursa göndermek istiyor, yemek ve servis konusunda sorumluluk almak istemiyorlar.”

K8 “Bazen veli şöyle çocuğunun durumunu kabullenmeyebiliyor. Bu da en büyük sorun bu zaten. Önemli olan velinin çocuğunun durumunu kabullendirmek en büyük problem o. Bazen bu gibi sorunlarla da karşılaşabiliyoruz.”

K12 “Genel olarak ailelere yönelik eğitim var. Ben şimdi bunu kendi okulum için değerlendirmek istiyorum. Ben köy okulundayım bu köy okula çeşitli köylerden gelen

çocuklar var. Benim diğer öğrenciler için velileri buraya toplamam imkansız. Çoğunu arabası yok iş güç tarımla uğraşıyorlar ve benim bir aile eğitimi yapma şansım yok. Çocuklarla etkinlik yapmak istiyoruz bu sefer ailelere ulaşamıyoruz.” denilerek kimi ailelerin çocuklarının engel durumunu kabullenemediği ve bunun en büyük sorunlardan biri olduğu, ailelerin para harcamaktan kaçınması dolayısı ile malzeme temininde sorunların yaşandığı; kimi velilerin çocuklarını söz konusu kurslara göndermek istedikleri halde yemek ve servis konularında sorumluluk almak istemedikleri; ailelere yönelik Aile Eğitimi programlarının var olduğu fakat her aileye ulaşmanın mümkün olmadığı, dolayısı ile çocuklarla ailelerinin de dahil olduğu etkinliklerin yapılması istendiğinde ailelere ulaşamadığı usta öğreticiler tarafından belirtilmiştir.

Ulaşım kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K2 *“Yani daha çok öğrenciye ulaşmak isteriz. Buraya daha çok öğrencinin gelebileceğini düşünüyorum ben. Yani bu servis yetersizliği yüzünden öğrencilerimiz ulaşım yönünden sorun yaşadıkları için yani ulaşım sağlayamıyoruz. Aslında daha çok öğrencimiz olabilir.”*

K5 *“Özellikle servis konusunda sorumluluk almak istemiyorlar. Halk eğitimden böyle bir hizmet bekledikleri için ister istemez öğrenci sayısı biraz azalıyor. Öğrencileri veliler kendi getirmek istiyor büyük kısmı kendi başına gelemeyecekleri için bu konuda çok az veliyi ikna edebiliyoruz. Bu nedenle servis konusunda sorun yaşıyoruz.”*

K10 *“Onun dışında okulumuz merkeze biraz uzak ulaşımında sorun yaşayabiliyoruz onun dışında başka da bir problem olmuyor.”* Düşüncelerinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ulaşım için gerekli olan servislerin yetersizliği dolayısı ile birçok öğrencinin ulaşım sağlayamadığı; kimi Halk Eğitim Merkezlerinin kent merkezine uzak oluşunun ulaşımı güçleştirdiği ve velilerin ulaşım konularında yardımcı olmayarak ulaşım konusunda birtakım güçlüklerle yol açtıkları usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Sorun Yok kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K6 *“Hani öyle bir sıkıntı çok şükür hani her türlü hangi modülü açtıysak hepsine bizim onay verdiler, kabul edildik.”*

K14 *“Bizim karşılaştığımız herhangi bir şey yok bizim zaten öğrencilerimiz belli statüde oldukları için zihinsel oldukları için veliler de getirip götürdükleri için herhangi*

bir sıkıntımız yok” cümleleri açılmak istenen tüm modüllerin onaylanarak kabul edildiği; öğrenciler ve aileleriyle ilgili herhangi bir sorunun yaşanmadığı usta öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler alt temasında yer alan kodlamalardan Bireye Katkısı ve İlgi Alanı kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Bireye Katkısı kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K3 *“Şöyle söyleyeyim asıl amacımız özel gereksinimli tüm çocukların hayatlarına dokunmak. Yani asıl amacımız onları topluma sağlam bir birey olarak devam etmelerini sağlamak bizim aslında. Yani ne yapıyoruz? Bir el sanatları kursu açarak o çocuklara. Ne yapıyoruz? Küçük motor eğitimi, İnce motor eğitimi de vermiş oluyoruz. Mesela yaptığımız etkinliklerle el, göz, koordinasyonlarını geliştiriyoruz. En önemlisi de çocuk buraya geldiğinde, sevildiğini hissediyor. Yani diğer öğrencilerle de kaynaşarak ya mutlu oluyor. Ya evde tek başına olmaktansa bu onun için burada vakit geçirmek çok çok daha anlamlı oluyor. Yani çocuğun mutluluğunu biz aslında her türlü hareketinden anlıyoruz.”*

K9 *“Şöyle ben kendi alanımda söyleyeyim. Kendi alanımda mesela çocuğun ne eksiği varsa koşamıyor, sıçrayamıyor ya da hareket kısıtlılığı var. Ya da davranış problemi var bunlara ek olarak o alanda çalışmayı düşünüyorum. Hani çalışma planlıyor, programlıyorum. Bunun dışında işte veliyle sık sık görüşüyoruz. Diğer öğretmenleriyle irtibat halinde. Hani çocuğun ne eksiği varsa ona göre bir program çiziyoruz. O yolda ilerliyoruz.”*

K13 *“Tabii ki. Yani biz öğrenci ilk geldiğindeki durumu biz zaten raporluyoruz. Bir ay sonraki duruma bakıyoruz. Bizim öğrencinin neye ihtiyacı var? Neye gereksinimi var? Bu eksiklikleri belirliyoruz. Öğrenci neyi öğrenebiliyor? Neyi öğrenemiyor? Bunları da biz kendimiz bir öğretmen olarak tabii ki raporluyoruz. Çocuğun gelişimine göre tüm eksiklikleri, maddi, manevi ne gerekiyorsa temin ediyoruz.”* düşünceleri söz konusu kursların amaçlarından birinin özel gereksinimli bireyleri topluma kazandırmak ve çeşitli eğitimler sonucunda bazı beceriler kazandırmak olduğu; özellikle bireyin hareket kısıtlılığı gibi eksiklikleri ve davranış problemi gibi durumlarına yönelik plan ve programların oluşturulduğu; kursiyerin henüz ilk geldiği sırada durumunun raporlandığı

ve sonraki aylarda takibinin yapılarak ihtiyaçlarının belirlendiği usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

İlgi Alanı kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K4 “*Şimdi şöyle ben kursum açmadan önce çocuklar hemen açtığım zaman şöyle bir hafta çocuklarla bir deneme süreci geçiriyoruz. Çok şeyin üstünden geçiyoruz. Onunla ilgili, ihtiyaçları, yapabilecekleri, kabiliyetleri...*”

K10 “*Hocam şimdi amaçlar belirlenirken öncelikle çocuğun durumu birincisi. Çocuğun durumuna göre amaç belirliyoruz. İkincisi şimdi bu kurs olduğu için çocuğun da dediğim gibi az önce de istemesi gerekiyor. Çocuğun istediği bir şeyin olması gerekiyor. Evet. Onun dışında şartların sağlanabilecek bir olması gerekiyor ki devam ettirebilelim. Yani biz bunu istedik ama elimizde materyalimiz yok. Yapacağımız işimiz yok. Haliyle olmuyor. Bunlara dikkat ediyoruz*”

K15 “*Şimdi hocam kursiyerin ne istediği önemli. Onun hedefine göre amaçlar belirliyoruz.*” denilerek söz konusu kursların açıldığı ilk haftanın bir deneme süreci olarak değerlendirildiği ve burada kursiyerlerin ilgi, ihtiyaç ve kabiliyetlerinin belirlendiği; amaçlar belirlenirken ise çocuğun mevcut durumunun göz önünde bulundurulduğu; kursun içeriğinin çocuğun istekleri ve ilgi alanları yönünde olması gerektiği ve bununla birlikte gerekli materyallere sahip olunması gerektiği belirtilmiştir.

“Kursların kalitesi” ana teması üç alt temadan oluşmaktadır. “Kursların verimliliğini etkileyen faktörler” alt temasında olumlu olarak ekonomik ve sosyalleşme, olumsuz olarak ise devamsızlık, eğitim programları, fiziki koşullar, hastalıklar, materyal eksikliği, ulaşım ve veli desteği olmak üzere toplam dokuz kod vardır. “Kurslarda karşılaşılan sorunlar” alt temasında akademik, ulaşım, aile temelli ve sorun yok olmak üzere 4 kod vardır. “Kurslarda amaçlar belirlerken dikkat edilen özellikler alt temasında” bireye katkısı ve ilgi alanı olmak üzere iki kod vardır. Genel olarak devamsızlık, ulaşım ve materyal eksikliği verimi olumsuz etkilemektedir. Karşılaşılan sorunlar ise ulaşım, veli desteği yetersizliği, modül uyumsuzluğu olmak üzere sorunlar olduğu söylenebilir. Ayrıca amaç belirlerken bireyin ilgi alanı ve bireye katkısının göz önüne alındığı görülmektedir.

4.3. Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan usta öğretici ve öğretmenlerden “Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimleri” temasına yönelik elde edilen bulgular

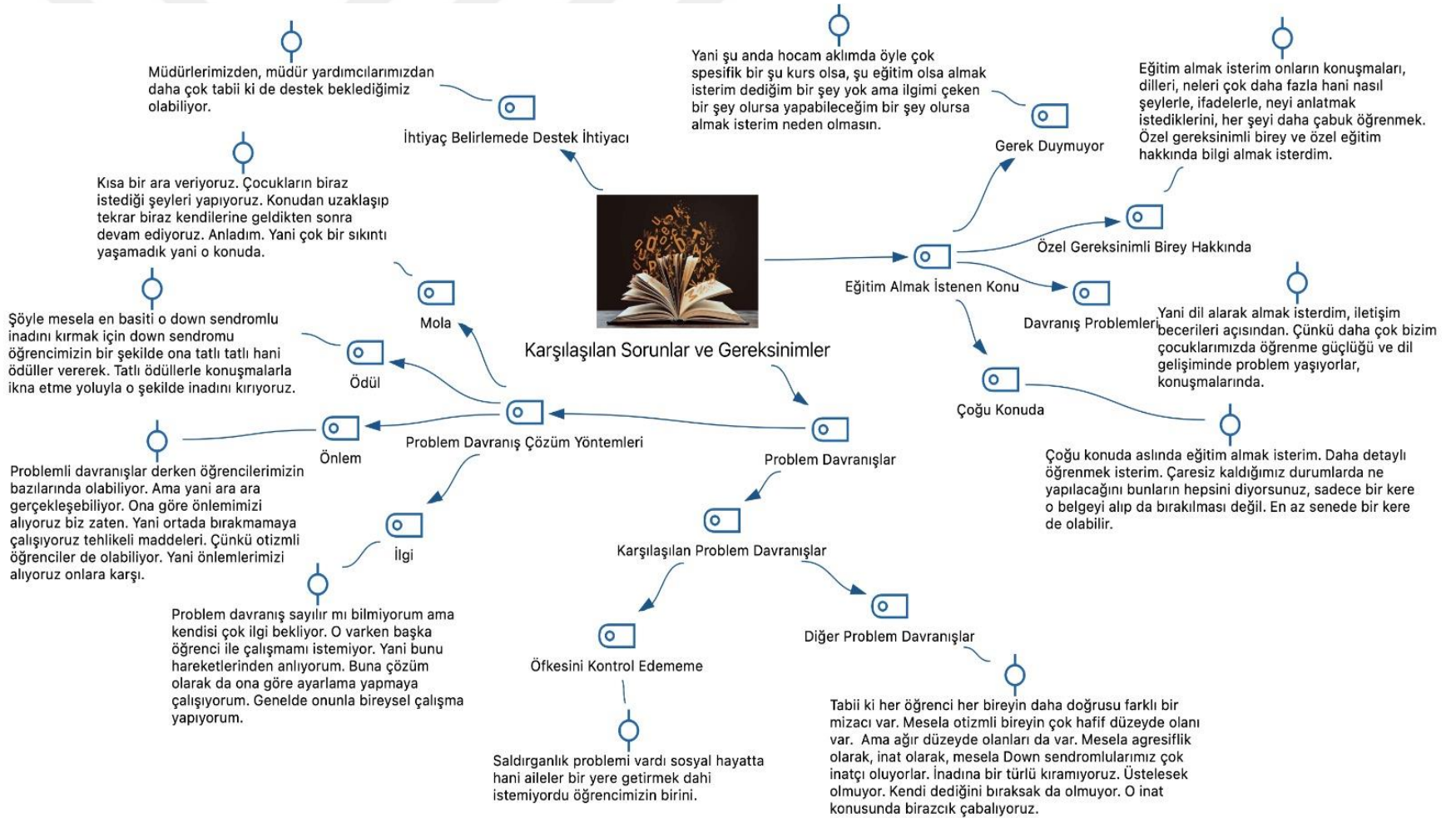
Tablo 4.4’te usta öğreticilerin “Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimleri” teması altında yer alan alt temalar ve kodlamalarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 4.4 Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimleri temasının alt tema ve kodlarının dağılımı

	Karşılaşılan Sorunlar ve Gereksinimleri	<i>f</i>
Alt Temalar	Problem Davranışlar	25
	Eğitim Almak İstenen Konu	5
	İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı	4
Kodlar	Problem Davranışlar	<i>f</i>
	Karşılaşılan Problem Davranışlar	
	Diğer problem davranışlar	2
	Öfkesini kontrol edememe	10
	Problem Davranış Çözüm Yöntemleri	<i>f</i>
	Mola	3
	Ödül	3
	Önlem	3
	İlgi	4
	Eğitim Almak İstenen Konu	<i>f</i>
Kodlar	Özel Gereksinimli Birey Hakkında	8
	Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Hakkında	3
	Davranış Problemleri	2
	Gerek Duymuyor	2
Kodlar	İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı	<i>f</i>
	İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı	4

Tablo 4.4’ de usta öğretici ve öğretmenlerin karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri incelenmiştir. Bu bağlamda “Problem Davranışlar”, “Eğitim Almak İstenen Konu” ve “İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı” alt temaları elde edilmiştir.

Şekil 4.3’te usta öğreticilerin ve öğretmenlerin “karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri” teması içerisindeki düşüncelerinin kavram haritası sunulmuştur.

Şekil 4.3 Karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri

Şekil 3'te usta öğreticilerin ve öğretmenlerin karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Bu bağlamda usta öğreticilerin bu tema içerisindeki görüşleri incelendiğinde “Problem Davranışlar”, “Eğitim Almak İstenen Konu” ve “İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı” alt temaların olduğu görülmektedir. Alt temalar incelenerek usta öğreticilerin görüşleri sunulmuştur.

“Problem Davranışlar” alt temasında “Karşılaşılan Problem Davranışlar” ve “Problem Davranış Çözüm Yöntemleri” şeklinde iki alt tema daha bulunmaktadır. Karşılaşılan Problem Davranışlar alt temasında yer alan kodlamalardan Öfkesini Kontrol edememe ve Diğerler Problem Davranışlar olma üzere iki kod yer almaktadır. Bu kodlamalara verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Diğer Problem Davranışlar kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde

K9 *“Derse girmeme, isteksizlik gibi problemlerle karşılaşıyoruz.”*

K10 *“Hocam dediğim gibi bizim çocuklarımız çok ağır çocuklar değiller. Tabii ki problem davranışları oluyor ara sıra. Ya her çocuk gibi en basitinden sıkılıyorlar. Evet. Çok çabuk sıkılıyorlar veya çok çabuk dikkatleri dağılıyor.”*

K12 *“Problem davranışlar öğrenciler eğer bilmedikleri, daha önce karşılaşmadıkları bir materyalle, bir konuyla karşılaştıklarında haliyle ilk önce bir şaşırma, uyum sağlama problemi yaşıyorlar bu da problem davranış olarak yansıyor bize. İsteksizlik, reddetme onaylamama, bize karşı gelme, normalde yaşamadığımız problemleri bu yüzden yaşadığımız oluyor.”* denilerek kimi kursiyerlerin derse girme konusunda isteksizlik duyduğu, derslerde sıkıldığı ve kısa süre içinde dikkatlerinin dağıldığı; daha önceden karşılaşmadıkları herhangi bir materyal ya da durumla karşılaştıklarında uyum sağlama problemi yaşadıkları ve bunun sonucunda da isteksizlik ve reddetme gibi tepkilerle karşılaşıldığı usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

K3 *“Tabii ki her öğrenci her bireyin daha doğrusu farklı bir mizacı var. Mesela otizmlili bireyin çok hafif düzeyde olanı var. Ama ağır düzeyde olanları da var. Mesela agresiflik olarak, inat olarak, mesela Down sendromlularımız çok inatçı oluyorlar. İnadına bir türlü kıramıyoruz. Üstelesek olmuyor. Kendi dediğini bıraksak da olmuyor. O inat konusunda birazcık çabalıyoruz.”* denilerek özellikle

down sendromlu bireylerin agresif ve inatçı yapıda olabildikleri ve bunu kırabilmeleri için usta öğretmenlerin destek olarak çaba gösterdikleri görülmektedir.

K1 “Çocuklarımız bazen evden çok mutsuz geliyorlar. Geldiklerinde tabii ki oldukça bir sinirli, agresif durumlarla karşılaşılıyor ama onlarla konuşuyoruz. Onlarla konuşmak onları çok mutlu ediyor.”

K4 “Bizde şimdi arkadaşlar arasında hani problem çıkıyor. Birbirlerine hitap şekilleri, davranış şekli ya da hani böyle sırf uğraş olsun diye hani birbiriyle uğraşıyor ya da evden çok huzursuz bir şekilde gelip onu anlıyorsun zaten.” ifadeleri kursiyer çocukların kimi zaman evlerinden mutsuz şekilde geldikleri ve bu sebeple sinirli ve agresif davranışlar sergileyebildikleri; kursiyer çocukların kendi aralarındaki hitap şekilleri ve birbirlerine karşı olan davranış şekillerinden dolayı problem çıkabildiği durumlarını belirtmektedir.

Öfkesini Kontrol Edememe kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K5 “Ya davranış bizim özellikle otizmlili çocuklar, biraz çabuk sinirleniyor, davranış kazandırmakta. Onlarla diğer öğrencilere karşı daha zorlanıyoruz açıkçası. Onun dışında öğrencileri yaşadığımız herhangi bir olumsuz sıkıntı olmadı.”

K9 “Şimdi ben geçen haftaki yaşadığım problemi söyleyeyim. Öğrencilerimin hemen hemen çoğu ergenlik döneminde. Özellikle erkek öğrencileri. Bu dönemde biraz davranış problemleri yaşıyoruz. Hani şiddete biraz daha fazla meyil daha fazla hareketli oluyorlar. Ya dikkatlerini, toparlamada, odaklanmada çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz.”

K11 “Saldırganlık bazen olabiliyor derslerde.” cümleleri özellikle otizmlili çocukların çabuk sinirlendiği ve diğer çocuklara kıyasla davranış kazandırmada zorluklar yaşandığı; benzer şekilde ergenlik dönemindeki erkek çocukların da bazı davranış problemleri taşıdığı, oldukça hareketli olup şiddete meyil gösterdikleri ve odaklanma problemleri yaşadıkları usta öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

K3 “Tabii ki her öğrenci her bireyin daha doğrusu farklı bir mizacı var. Mesela otizmlili bireyin çok hafif düzeyde olanı var. Ama ağır düzeyde olanları da var. Mesela agresiflik olarak, inat olarak, mesela Down sendromlularımız çok inatçı oluyorlar. İnadına bir türlü kıramıyoruz. Üstelesek olmuyor. Kendi dediğini bıraksak da olmuyor. O inat konusunda birazcık çabalıyoruz.” denilerek özellikle

down sendromlu bireylerin agresif ve inatçı yapıda olabildikleri ve bunu kırabilmeleri için usta öğreticilerin destek olarak çaba gösterdikleri görülmektedir.

K1 “Çocuklarımız bazen evden çok mutsuz geliyorlar. Geldiklerinde tabii ki oldukça bir sinirli, agresif durumlarla karşılaşılıyor ama onlarla konuşuyoruz. Onlarla konuşmak onları çok mutlu ediyor.”

K4 “Bizde şimdi arkadaşlar arasında hani problem çıkıyor. Birbirlerine hitap şekilleri, davranış şekli ya da hani böyle sırf uğraş olsun diye hani birbiriyle uğraşıyor ya da evden çok huzursuz bir şekilde gelip onu anlıyorsun zaten.” ifadeleri kursiyer çocukların kimi zaman evlerinden mutsuz şekilde geldikleri ve bu sebeple sinirli ve agresif davranışlar sergileyebildikleri; kursiyer çocukların kendi aralarındaki hitap şekilleri ve birbirlerine karşı olan davranış şekillerinden dolayı problem çıkabildiği durumlarını belirtmektedir.

Problem Davranış Çözüm Yöntemleri alt temasında yer alan kodlamalardan Mola, Ödül, Önlem ve İlgi kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Mola kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K10 “Kısa bir ara veriyoruz. Çocukların biraz istediği şeyleri yapıyoruz. Konudan uzaklaşıp tekrar biraz kendilerine geldikten sonra devam ediyoruz. Anladım. Yani çok bir sıkıntı yaşamadık yani o konuda”

K11 “Sinirli anında. Hani ona fazla bir tepki vermek, onu daha fazla şey yapmak istemediğim için birazcık onun istediği yöne evirilmeye çalışıyorum derste. Bunu yapmak istemiyorsa ve bu şekilde büyük tepkiler veriyorsa onun mesela oyun çekiyorum, bir şeyler yapıyorum. İstediklerine göre birazcık davranıyorum. Sakinleşsin diye. Diğer türlü onun üstüne gidersen zararlı çıkabiliyorum”

K13 “Gördüğünüz gibi dersten az önce çıkardık Beş dakika kala. Yani sakinleştirmek, onun yani o an ne anlatmak istediğini anlamaya çalışmak gerekirse dersi sonlandırmak gerekirse kafasını dağıtıp farklı yönlerle çekmek” uygulamaları kursiyer çocukların sergiledikleri problem davranış durumlarında kısa bir ara verilerek yapmak istedikleri şeylerle meşgul edilip konudan uzaklaşmalarının sağlandığı; kursiyer çocukların gergin oldukları anlarda yapmak istemedikleri ve yapmaktan hoşnut olmadıkları şeylere zorlanmadıkları; gerekli durumlarda derse son verilerek kursiyerin dikkatini farklı yönlerle çevirecek faaliyetlerde bulunulduğu usta öğreticiler tarafından söylenmiştir.

Ödül kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K3 *“Şöyle mesela en basiti o down sendromlu inadını kırmak için down sendromu öğrencimizin bir şekilde ona tatlı tatlı hani ödüller vererek. Tatlı ödüllerle konuşmalarla ikna etme yoluyla o şekilde inadını kırıyoruz.”*

K8 *“Problem davranışlar şöyle bir örnekle anlatabilirim. Örneğin paylaşımcı olmayan bir öğrencimiz vardı. O öğrencimiz sınıfa getirdiği herhangi bir yiyecek olabilir ya da bir malzeme olabilir hani bu benim bunu paylaşmam onu ben yiyeceğim gibi davranışlarda bulunurdu örneği hani bunu verdiğim için söylüyorum. Bunu bu şekilde işte biz anlatarak, göstererek artık beraber yiyeceğiz hepimiz için getirdin gibi davranışa dönüştürdük. Bunun gibi sorunlarla karşılaşabiliyoruz. Bir şekilde elimizden geldiğince problem davranışı tespit edip daha sonra biz bu problem davranışı nasıl çözeriz ne yapabiliriz ne kadar hangi seviyeye getirebiliriz dönüt almaya çalışıyoruz bir şekilde.”*

K12 *“Ama bunları yine pekiştireçler, ödüller, dersi daha farklı şekillerde sunarak, yöntem teknik değiştirerek, materyal değiştirerek çeşitli şekillerde bunların da üstesinden gelmeye çalışıyoruz.”* Denilmiştir. Örneğin down sendromlu bir kursiyerin inatçı davrandığı kimi durumlarda küçük ödüllerle inadının kırılmaya çalışıldığı; paylaşımcı olmayan bir kursiyerin karşılıklı konuşmalar yapılarak davranışının değiştirilmeye çalışıldığı; kimi problem davranış durumlarıyla baş etmek adına dersi daha farklı şekillerde sunma, yöntem, teknik ve materyal değişikliklerinde bulunma gibi yolların izlendiği usta öğreticilerin düşünceleri içerisinde yer almaktadır.

Önlem kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K2 *“Problemlili davranışlar derken öğrencilerimizin bazılarında olabiliyor. Ama yani ara ara gerçekleşebiliyor. Ona göre önlemimizi alıyoruz biz zaten. Yani ortada bırakmamaya çalışıyoruz tehlikeli maddeleri. Çünkü otizmlili öğrenciler de olabiliyor. Yani önlemlerimizi alıyoruz onlara karşı.”*

K5 *“Sıkıntıyla karşılaştığımda ben kendi adıma ben öğrenci ilk önce gruptan ayırıyorum, açık alana çıkartmaya çalışıyorum. Çünkü grup içerisinde olduğunu daha çok gerginleşmeye başladı. Ortamdan uzaklaştırarak sakinleştirmeye çalışıyorum. Herkese ailesiyle iletişime geçip öğrenci evine götürmeye veya da göndermeye çalışıyoruz.”*

K14 *“Bizim öğrencilerde problem davranış gördüğümüz zaman takibe alıyoruz öğrenci nelerden hoşlanır nelerden hoşlanmıyor bunlarla biz öğrencinin kişiliğini öğrendikten sonra biz kendi yaklaşımımız ailenin yaklaşımı, biz aileye de soruyoruz senin kızın atıyorum top oynamaktan hoşlanır mı? Hoşlanmaz dediği zaman biz onu takibe alıyoruz çay içer mi çay içip içmediğini onu da takibe alıyoruz. Ona göre yemesine içmesine dikkat ediyoruz aynı zamanda bu öğrenci neler yapabilir ailesi eve gittiği zaman ne yaptığı zaman hoşlanır onu da takibe alıyoruz. Bunların üzerine özellikle yavrum öyle yapma böyle yapalım annen bundan çok mutlu kalır baban çok sevinir biz daha çok sevineceğiz dediğimiz zaman birçok şeylerde de öğrencilerimiz alışkanlık haline getirmesi sevmesi sevilmesi velinin istediğine ulaştığı zaman iyi ki de göndermişim demesi, evde çok agresifti bunları unuttu demesi bizim için çok önemli.”* Şeklinde problemli davranış durumlarında oluşabilecek tehlike durumlarına karşı tehlikeli maddelerin ortalık yerlerde bırakılmamasına özen gösterildiği; problemli davranış sergileyen kursiyerin problem durumunda ilk olarak usta öğretici tarafından gruptan ayrılıp açık alana çıkartılmasının sağlandığı; problem davranış sergileyen kursiyerlerin nelerden hoşlanıp nelerden hoşlanmadığının usta öğretmenler tarafından saptanarak o yönde önlemlerin alındığı usta öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

İlgi kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K1 *“Onlarla ilgilenmek en büyük ihtiyaçları bence ilgi. Çünkü onu o kadar çok istiyorlar ki. Onlarla konuştuğunuzda hemen sizin başınıza geliyorlar. Omzunuza dayıyorlar bu da onları mutlu ediyor. Her şey anında yerine geliyor. Düzeliyor. Sevgiye her engeli aşıyor.”*

K4 *“Birebir konuşuyoruz, sohbet ediyoruz, kol kola geziyoruz, bahçeye çıkıyoruz, birlikte bir çay, bir kahve içiyoruz. Bizim yapabileceğimiz bu kadar. Keşke bu profesyonel bir yardım alabilsek.”*

K15 *“Problem davranış sayılır mı bilmiyorum ama kendisi çok ilgi bekliyor. O varken başka öğrenci ile çalışmamı istemiyor. Yani bunu hareketlerinden anlıyorum. Buna çözüm olarak da ona göre ayarlama yapmaya çalışıyorum. Genelde onunla bireysel çalışma yapıyorum.”* İfade edilerek usta öğretmenlerin ilgilenme durumu. Hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca problem davranış durumlarında kursiyer çocukların ilgi görmeleri ile davranışlarında düzelmeler

olduğu; kimi kursiyerlerin ise tüm ilginin onda olmasını isteyerek başka öğrencilerle çalışılmasını istemedikleri, buna çözüm olarak ise bireysel çalışmaların yapıldığı usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Eğitim Almak İstenen Konu alt temasında yer alan kodlamalardan Gerek Duymuyor, Özel Gereksinimli Birey Hakkında, Özel gereksinimli bireylerin eğitimi ve Davranış Problemleri kodlamalarında verilen cevaplar aşağıda incelenmiştir.

Gerek Duymuyor kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K10 *“Yani şu anda hocam aklımda öyle çok spesifik bir şu kurs olsa, şu eğitim olsa almak isterim dediğim bir şey yok ama ilgimi çeken bir şey olursa yapabileceğim bir şey olursa almak isterim Neden olmasın.”*

K12 *“Eğitim şimdi şöyle ben bunu özel eğitim öğretmeni olarak söylüyorum. Biz zaten özel eğitim öğretmeniyiz. Bu konuda eğitim almayı gerek görmüyorum. Ancak nitelikli bir eğitim olursa alabilirim”* cümleleri usta öğreticilerin şu an için herhangi bir konuda eğitim almalarına gerek duymadıkları usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Özel Gereksinimli Birey Hakkında kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K5 *“Tabi ki ben eğitim almak isterim. Biz halk eğitimde el becerilerine yönelik çalıştığımız için ben kendim sınıf öğretmenliğinden özel eğitime geçtim. Bu alanda kendimi geliştirmek isterim. Bu konuda kendimi yetersiz hissediyorum diğer öğretmenlerden yardım alıyorum. Bu konuda kendimi geliştirmek isterim. Sürekli yöntemler teknikler değiştiği için güncel gelişmelere hâkim olmak isterim.”*

K8 *“Kesinlikle eğitim almak isterim hocam. Biraz önce de söylediğim gibi ben eğitim fakültesi mezunuyum ama özel eğitim kursu iki yıldır bu işin içindeyim tecrübem yeterince yok daha akademik yönde bu konuda kendimi geliştirmek isterim. Örneğin ne olabilir veli ile iletişim olabilir. BEP planı hazırlama olabilir. İşte rapor hazırlama olabilir. Yani otizmlili ilgili isterim. Otizmlili öğrenciler hakkında daha ayrıntılı bilgi öğrenmek isterim. Ya da işitme engelli öğrenciler ya da duyma engelli öğrenciler için özel olarak eğitim almak isterim.”*

K4 “Ben dediğim gibi işin psikoloji boyutunda. Hani çocukların özel gereksiniminin hani türüne göre hani nasıl, ne yapılması gerekiyor? Farklı kurslara gittim hani ama hani dediğim gibi o yönde çok bilgili olmak istemiyorum. Mesela dil konusunda. Ama hani bir yerde az kalıyor bence çünkü bu çok geniş bir yelpazesi var. Hani büyük bir denizin içi gibi çeşit çeşit. Hepsi birbirinden farklı. Ama bildiğimiz kadar evet. Ben isterdim açıkçası. Özellikle çocukların psikolojisini iyi anlamak isterdim onlara dokunabilmek için.” Şeklinde usta öğreticilerin farklı branşlardan geldikleri için diğer usta öğreticilerin yardımlarına ihtiyaç duydukları, dolayısı ile özellikle özel eğitim alanında eğitim almak istedikleri, bu alanda kendilerini geliştirerek söz konusu alandaki sürekli olan yöntem ve teknik değişikliklerine hakim olmak istedikleri görülmektedir. Buna ek olarak ise kimi usta öğreticilerin veli ile iletişim, BEP hazırlama, rapor hazırlama, özellikle otizmlili bireyler, işitme engelli bireyler ve duyma engelli bireyler hakkında ayrıntılı bilgi edinebilecekleri eğitimler almak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca özel gereksinimli çocuklara yönelik doğru davranış geliştirme ve söz konusu çocukların psikolojilerini anlayabilmek adına psikoloji eğitimi almak istedikleri usta öğreticiler tarafından ifade edilen bir diğer eğitim konusu olmuştur.

Davranış Problemleri kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K6 “Yani dil alarak almak isterdim, iletişim becerileri açısından. Çünkü daha çok bizim çocuklarımızda öğrenme güçlüğü ve dil gelişiminde problem yaşıyorlar konuşmalarında”

K9 “Özel eğitime giriş, özel gereksinimi bireylerde mesela davranış eğitimi, davranış problemleriyle ilgili bir eğitim almak isterim. Ya da bu ergenlik dönemimle ilgili yaşanan problemlerde hani karşılaştığımız problemlerle ilgili bir eğitim almak istedim. Duygu Tüneli eğitimi almak isterim kendi alanımda.” Cümlelerinin usta öğreticilerin öğrenme güçlüğü ve dil gelişimi konularında eğitim almak istedikleri; özel eğitime giriş, özel gereksinimli bireylerde davranış problemleri, ergenlik döneminde karşılaşılan problemler konularında eğitim almak istedikleri usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

Özel gereksinimli bireylerin eğitimi kodlamasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K11 *“Çoğu konuda aslında eğitim almak isterim. Daha detaylı öğrenmek isterim. Çaresiz kaldığımız durumlarda ne yapılacağını bunların hepsini diyorsunuz? Sadece bir kere o belgeyi alıp da bırakılması değil. En az senede bir kere de olabilir, hizmet içi eğitim şeklinde olabilir.”*

K13 *“Hangi konularda eğitim almak isterdim. Yani açıkçası onlara faydalı her türlü eğitimi almak isterdim. Yani açıkçası ben hep kendimi eksik hissediyorum her konuda kendimi geliştirmek hiçbir dersi boş geçirmemek her anlamda onlara fayda sağlamak isterim yani bir ses eğitimini çok iyi şekilde vermek isterim yani her konuda destek isterim.”* ifadeleriyle kursiyerlere faydalı olabilecek her türlü konuda eğitim alınmak istendiği usta öğreticiler tarafından ifade edilmiştir.

İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı alt temasında verilen cevaplar incelendiğinde;

K8 *“Öncelikle şöyle söyleyebilirim. Kendim eğitim fakültesi mezunuyum. Özel eğitim sertifikası seksen saatlik bir sertifika alarak ben bu işe başladım. Bu yıl ikinci yılım. Tabii ki acemilik çekiyorum. Çünkü bu iş sertifikayla biten olan bir şey değil. Kesinlikle deneyim, tecrübe gerektiriyor. Kesinlikle desteğe hani ihtiyacım olduğunu da düşünüyorum. Amaçları belirlerken de öncelikle biz öğrencinin seviyesini ya da raporuna ya da hangi durumda ya da hangi şartta olduğunu önce belirliyoruz.”*

K14 *“Desteğe ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Öğrencilerimize yapılan her şey bizim için ihtiyaç oluyor.”*

K15 *“Amaç belirlerken desteğe ihtiyacım olmuyor. Çünkü zaten kursiyerin istediğine göre hareket ediyorum.”* Cümleleri usta öğreticilerin ihtiyaç belirlemede tecrübe ve bilgi eksikliğinden dolayı desteğe ihtiyaçlarının olduğu, amaçların belirlenmesinde ise önce kursiyerin seviyesinin belirlendiği; amaç belirlerken desteğe ihtiyacın olmadığı çünkü zaten kursiyerin isteklerine göre hareket edildiği usta öğreticiler tarafından ifade edildiği görülmektedir.

Bu araştırmada halk eğitim merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğretici ve öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonunda usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler için

açılan kurslara yönelik görüşleri üç tema altında toplanmış olup bu temalar Halk Eğitim Merkezleri Ve Kurslar, Kursların Kalitesi ve Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar Ve Gereksinimleri olarak ele alınmıştır. Halk Eğitim Merkezleri Ve Kurslar teması altında Kursların Katkısı alt temasında Sosyal Becerilere, Akademik Katkısına, Ekonomik Katkısına, El Becerisinin artmasına, Aileye Katkısına vurgu yapmışlardır. Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü alt temasında ise Halka Destek, Akademik Destek, Sosyal Destek ve Ailevi Desteğe vurgu yapmışlardır. Fiziki Şartların Uygunluğu alt temasında ise bazı usta öğretici ve öğretmenler fiziki şartların Uygun olduğuna vurgu yaparken bazıları da Eksikliklerin Mevcut olduğuna değinmişlerdir.

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik Kursların Kalitesine ilişkin söylemleri üç alt temada ele alınmış olup bunlar, Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar, Açılan Kursta Dikkat Edilen Özelliklerdir. Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler alt temasında olumlu ve olumsuz faktörlere değinirlerken, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar alt temasında ise Akademik, Ulaşım, Aile Temelli sorunlara değinilirken bazı katılımcılar ise Sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler alt temasında ise bireye Katkısına ve İlgi Alanına dikkat edildiğini belirtmişlerdir.

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kurslarda Karşılaşılan Sorunlar Ve Gereksinimleri temasında ise Problem Davranışlar, Eğitim Almak İstenen Konu, İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı alt temalarına ulaşılmıştır. Problem Davranışlar alt temasında karşılaşılan problem davranışlar ve çözüm yöntemlerine, Eğitim Almak İstenen Konu alt temasında ise Özel Gereksinimli Birey Hakkında, Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Hakkında, Davranış Problemleri hakkında eğitim almaya ihtiyaç duyduklarını belirtirken bazıları ise Gerek Duymadıklarını belirtmişlerdir. İhtiyaç belirlemede destek ihtiyacı alt temasında ise öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik desteğe gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir.

.

5. TARTIŞMA

Halk Eğitimi Merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesiamacıyla yapılan bu araştırma sonunda usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler için açılan kurslara yönelik görüşleri üç tema altında toplanmış olup bu temalar halk eğitim merkezleri ve kurslar, kursların kalitesi ve kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri olarak ele alınmıştır. Halk eğitim merkezleri ve kurslar teması altında Kursların Katkısı alt temasında Sosyal Becerilere, Akademik Katkısına, Ekonomik Katkısına, El Becerisinin artmasına, Aileye Katkısına vurgu yapmışlardır. Halk Eğitim Merkezlerinin Rolü alt temasında ise Halka Destek, Akademik Destek, Sosyal Destek ve Ailevi Desteğe vurgu yapmışlardır. Fiziki Şartların Uygunluğu alt temasında ise bazı usta öğretici ve öğretmenler fiziki şartların Uygun olduğuna vurgu yaparken bazıları da Eksikliklerin Mevcut olduğuna değinmişlerdir.

Usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerine göre, HEM'lerde özel gereksinimli bireyler için açılan kursların özel gereksinimli bireyler ve aileleri için birçok alanda katkısı olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle bulgular ışığında, açılan bu kursların özel gereksinimli bireylerin sosyal gelişimine, akademik gelişimine, el becerileri gelişimine olumlu katkıları olduğu, aileler için ise kendilerine vakit ayırma, sosyal yaşama katılma konulararında katkılar sunduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın bulguları ile benzerlik gösteren Süleymanoğlu (2015) yapmış olduğu çalışma ile bedensel yetersizliği olan bireylere yönelik halk eğitimi kurslarının ve hidroterapi seanslarının özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitelerini artırdığı, engellilik düzeyleri ve depresyon düzeylerini anlamlı düzeyde azalttığı sonucuna varmıştır. İlhan, Kırimoğlu, Tunçel ve Altun (2015) yapmış oldukları çalışma sonucunda özel atletizm modül programına katılan çocukların öz bakım toplam puanlarında ve öz bakım becerilerinin alt boyutları olan kişisel bakım ve temizlik ile giysileri çıkarma-giyinme puanlarında kontrol grubuna göre artan bir fark olduğu ve farkın uygulama grubu lehine anlamlı olduğu sonucuna varmışlardır. Yıldırım (2011) İSMEK tarafından özel gereksinimli kursiyerler için açılan kursların, özel gereksinimli bireylerin kişisel olarak gelişimlerine katkı sağladığı bununla beraber hızla gelişen bilgi çağında bilginin özel gereksinimli bireylere aktarımını da kolaylaştırdığı sonucuna varmıştır. Gürek (2016) yaptığı çalışama sonucunda belediyeler tarafından sunulan meslek ve beceri edindirme kurslarının engelliler için ayrıca bir öneme sahip

olduğunu ve bu kurslar sayesinde verilen eğitimler, engelli bireylerin kişisel gelişimlerine, gerek mesleki anlamda, gerekse sanatsal ve kültürel anlamda sağlayacağı katkıların yanında temel eğitim ihtiyaçlarının da giderilmesine yardımcı olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca Kim and Kwon (2021) üniversiteye bağlı yaşam boyu eğitim merkezlerinin içerikleri kullanılarak evde çevrimiçi yaşam boyu eğitimin gelişimsel yetersizliği olan bireyler için yemek pişirme işi becerilerinin kazanılması ve yaygınlaştırılması üzerindeki etkisini doğrulamak amacıyla yaptığı çalışma sonucunda çevrimiçi yaşam boyu eğitim, gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yemek pişirme işi becerileri edinmede etkili olduğu ve gelişimsel yetersizliği olan kişiler için yemek pişirme becerilerinin yaygınlaştırılmasında etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Usta öğreticiler ve öğretmenlerin görüşlerine göre özel gereksinimli bireylerin öğrenmelerinin hayat boyu sürmesinde HEM'lerin birçok rolü olduğu sonucuna varılmıştır. Yine elde edilen bulgular ışığında HEM'ler özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinin sürmesi rolünü, özel gereksinimli bireylere akademik destek vererek, sosyal destek vererek, ailelerine destek vererek yerine getirdiği sonucuna varılmıştır. Özellikle okul yaşamında öğrenilenlerin pekiştirilmesinde, okuma, yazma ve el becerilerinin gelişmesinde katkı sunduğu, okul yaşamı sonrası ise özel gereksinimli bireylerin eve kapanmak zorunda kalmamalarını sağladığı, özel gereksinimli bireylerin sosyal yaşamının devam etmesinde rolü olduğu, kurslar nedeniyle ailelerin de kendilerine vakit ayırdığı ve dinlendiği sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin öğrenmesinin hayat boyu sürmesinin önemine değinen çalışmalar bu bulguları desteklemektedir.

Öner (2014) Hayat Boyu Eğitimin Sağlanmasında Halk Eğitimi Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Yenişehir Halk Eğitimi Merkezi Örneği çalışmasında Yaygın Eğitim kurumu olan HEM'lerin insanların hayat boyunca istedikleri alanda kendilerini geliştirmeleri ve ihtiyaç duydukları bilgileri edinmelerini sağlamak amacıyla düzenledikleri kurslar (sosyal, kültürel, mesleki teknik ve okuma yazma) ve kurs dışı etkinlikler ile hayat boyu eğitimi desteklediği sonucuna varmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesine (MEB, 2014-2018)'e göre özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeye erişiminin artırılması yönünde yoğun çalışmalar yapılacağına vurgu yapılmıştır. Bu belge ile özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinin daha nitelikli olmasını sağlamak için öğretmen ve yöneticilere yönelik eğitimler verileceği; ayrıca öğrenme fırsatlarına ulaşılabilmesi

için özel gereksinimli öğrencilerin ailelerine destek sağlanacağı ifadesi bu sonucu desteklemektedir. Soyata ve Narsap, (2020) yaptıkları çalışmanın sonucunda hayat boyu öğrenme kurumların toplumsal yaşam kalitesinin artışı ve sürekliliği anlamında, her zaman büyük önem arz ettiği, bu nedenle tüm taraflarca desteklenmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Bu noktada MEB'in eğitim politikalarından da bu yönde adımlar atıldığı ve özel gereksinimli bireyler için daha fazla kurslar açılması gerektiği ve özel gereksinimli bireylerin bu kurslara erişimlerinin daha ulaşılabilir bir hale gelmesi amaçlanmaktadır. Anadolu Ajansı'nın "Sadece Engellilere Hizmet Veren Halk Eğitim Merkezleri Kurulacak" adlı haberinde (AA, 2022) bu konunun önemine vurgu yapmıştır. İlgili haberde Sayın Özer, 18 yaş üstü engellilerin eğitimlerine devam edebilmesi için uzun zamandır çalışma yürüttüklerini anlatarak, "2 hafta içerisinde tüm süreç tamamlanmış olacak ve İstanbul, Ankara ve İzmir'de ilkini yapmak üzere engelli yetişkin vatandaşlarımızın hizmetinde olan, sadece engelli vatandaşlarımıza hizmet veren halk eğitim merkezlerini kurmuş olacağız. Buraya, engelli vatandaşlarımızın ve ebeveynlerinin erişimlerini de ücretsiz bir şekilde sağlamış olacağız" şeklinde açıklaması bu durumu desteklemektedir.

Usta öğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre özel gereksinimli bireyler için açılan kursların fiziki şartları çoğunlukla özel gereksinimli bireyler için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Literatürde bu bulguyu destekler çalışma bulunmaktadır. Öner (2014)' in yaptığı Hayat Boyu Eğitimin Sağlanmasında Halk Eğitimi Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Yenişehir Halk Eğitimi Merkezi Örneği isimli çalışmasında benzer bir şekilde usta öğreticilerinin görüşlerine göre kursların yapıldığı sınıfın fiziki şartlarının genel olarak uygun olduğu sonucuna varmıştır.

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kursların kalitesine ilişkin söylemleri üç alt temada ele alınmış olup bunlar, Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar, Açılan Kursta Dikkat Edilen Özelliklerdir. Kursların Verimliliğini Etkileyen Faktörler alt temasında olumlu ve olumsuz faktörlere değinirlerken, Kurslarda Karşılaşılan Sorunlar alt temasında ise Akademik, Ulaşım, Aile Temelli sorunlara değinilirken bazı katılımcılar ise Sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Açılan Kursta Dikkat Edilen Özellikler alt temasında ise bireye Katkısına ve İlgi Alanına dikkat edildiğini belirtmişlerdir.

Usta ğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre kursların verimliliğini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında kurslardaki verimliliği etkileyen olumlu faktörler; özel gereksinimli bireylerin ekonomik gelir ede etmesi ve özel gereksinimli bireylerin sosyalleşmesi ile kurslara katılım konusunda daha istekli oldukları sonucuna varılmıştır. Kursların verimliliğini olumsuz etkileyen faktörler ise faktörler ise; devamlılık, eğitim programları, fiziki koşullar, hastalıklar, materyal yetersizliği, ulaşım ve veli desteği faktörler olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin kursa erişim sağlayamamaları kursların verimliliğini olumsuz etkileyen etmenlerin başında gelmektedir. Bu nedenle bu kurslar planlanırken erişim konusunu dikkate almak lazım. Nitekim zel gereksinimli kişilerin yetişkin ve sürekli eğitim programlarının planlanması ve uygulanmasında gerekli tedbirlerin alınması gereklidir. Özel gereksinimli kişilere bu tür programlara öncelikli alternative erişim yolları aranmalıdır. Özel kurslar ayrıca özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarına uyacak şekilde tasarlanmalıdır (UNESCO, 1994).

Usta ğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda sorunlarla karşılaştıkları sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında usta öğreticiler ve öğretmenler özel gereksinimli bireylerin kursunda akademik sorunlar, ulaşımından kaynaklanan sorunlar ve aileden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Yaman (2020) yaptığı araştırmada kurslarda yaşanan sorunlardan bazılarını şu şekilde ifade etmektedir: Kursiyer devamsızlık, kursiyer yaş farkları, kursiyer eğitim seveleri, kursiyer sosyo-ekonomik seviye, kursiyer öğrenme, yetişkin eğitimimde öğretme, hizmet içi faaliyetlerinin halk eğitimi merkezlerinde çalışan öğretmenlere hitap etmemesi, modüllere verilen srelerin az olması, modüllerin güncel olmaması, eğitim ortamlarında donanım eksikliği, fiziki mekânların kurs özelliklerine göre olmaması sorunları ile karşılaşıldığı sonucuna varmıştır.

Usta ğreticilerin ve öğretmenlerin görüşlerine göre halk eğitimi merkezlerinde özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda amaçlar belirlerken özel gereksinimli bireye olan katkısına, özel gereksinimli bireyin ilgisine ve eğitsel performansına göre amaçlar belirledikleri sonucuna varılmıştır. HY (2018)' de ifade edildiği gibi özel gereksinimli bireyler için eğitim süreçlerinde amaçlar belirlerken özel gereksinimli bireylerin eğitsel performansları doğrultusunda amaç, içerik ve ğretim süreçlerinde düzenlemeler yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer taraftan özel gereksinimli bireyler için verilen bütün eğitimlerin temel amacı onları ihtiyaçları doğrultusunda eğtirmek ve hayata hazırlamaktır. Böylece onlara hayatları boyunca bağımsız yaşamalarını sağlamak özel eğitimin temel amacıdır aslında. Nitekim bu durum HBÖY (2021) bu durum şu şekilde ifade edilmektedir: Özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri mesleki, teknik, sosyal ve kültürel alanda bilgi ve beceri sahibi yapmak, onları hayata kazandırmak, üretken bireyler hâline getirmek amacıyla açılacak kurslar, ihtiyaç hâlinde Bakanlık Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlarla iş birliği yapılarak da açılabilceğı ifade edilmiştir. Ayrıca usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerine göre kurslarda amaçlar belirlerken desteğe ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Usta öğretici ve öğretmenlerin ihtiyaç belirlemede tecrübe ve bilgi eksikliğinden dolayı desteğe ihtiyaçlarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerine göre halk eğitimi merkezleride açılan kurslarda özel gereksinimli bireylerde problem davranışları gözlemlendiğı sonucuna varılmıştır. Araştırma bulgularına göre özlemlenen bu davranışları şu şekilde sıralamak mümkündür: mutsuzluk, öfke, inatçılık ve isteksizlik. Yapılan bazı çalışmalarda bu bulguları desteklemektedir. Sen, Lee and Han (2020) gelişimsel engelli yetişkinlerin zorlayıcı (problem) davranışlarıyla ilişkili mevcut durumu anlamak ve gelişimsel engelliler için yaşam boyu eğitim merkezlerinde çalışanların algısını gözden geçirmek amacıyla yaptıkları çalışmada problem davranışlara çözüm önerilerinin analiz etmesi sonucunda, merkezde kriz müdahale el kitabı verilmesi, dış istişare ve çalışan eğitimi, ilgili kuruluşlarla işbirliği gibi kurumsal bir sistemin kurulmasının gerekliliğı sonucuna varmışlardır. Diğer taraftan Sen ve diğerleri (2020) bu çalışmaları sonucunda özel gereksinimli bireyi ayrı bir alana taşımayı, ardından diğer çalışanlardan yardım istemeyi, ve minimum fiziksel müdahale gibi yöntemlerle problem davranışlara çözüm önerdiği sonucuna varılmıştır. Problem davranışların nedeninin bilinmesi çözümünün üretilmesine de yardımcı olacaktır. Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin problem davranış göstermesinin birçok nedeni olabilir. Özel gereksinimli bireyler için aşırı sınırlamalar getirmek, etkili iletişim kuramamak ve eğitim verilen ortam ve çevrenin özel gereksinimli birey için uygun olmaması gibi faktörler problem davranışlara neden olabilir (Sen ve diğerleri, 2020).

Usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylere yönelik kurslarda karşılaşılan sorunlar ve gereksinimleri temasında ise Problem Davranışlar, Eğitim

Almak İstenen Konu, İhtiyaç Belirlemede Destek İhtiyacı alt temalarına ulaşılmıştır. Problem Davranışlar alt temasında karşılaşılan problem davranışlar ve çözüm yöntemlerine, Eğitim Almak İstenen Konu alt temasında ise Özel Gereksinimli Birey Hakkında, Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimi Hakkında, Davranış Problemleri hakkında eğitim almaya ihtiyaç duyduklarını belirtirken bazıları ise Gerek Duymadıklarını belirtmişlerdir. İhtiyaç belirlemede destek ihtiyacı alt temasında ise öğrencilerin ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik desteğe gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Özellikle usta öğreticilerin ve öğretmenlerin farklı branşlardan geldikleri için yardımlarına ihtiyaç duydukları, dolayısı ile özellikle özel eğitim alanında eğitim almak istedikleri, bu alanda kendilerini geliştirerek söz konusu alandaki sürekli olan yöntem ve teknik değişikliklerine hâkim olmak istedikleri görülmektedir. Buna ek olarak ise kimi usta öğreticilerin veli ile iletişim, BEP hazırlama, rapor hazırlama, özellikle otizmli bireyler, işitme engelli bireyler ve duyma engelli bireyler hakkında, problem davranışlar hakkında, öğrenme güçlüğü ve dil gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi edinebilecekleri eğitimler almak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca özel gereksinimli çocuklara yönelik doğru davranış geliştirme ve söz konusu çocukların psikolojilerini anlayabilmek adına psikoloji eğitimi almak istedikleri usta öğreticiler ve öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Literatürde bu bulguları destekleyen çalışmalar mevcuttur. Yorulmaz (2010) Ortopedik Engellilere Eğitim Veren Kurumlardaki Engelli Bireylere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi isimli çalışmasının sonucunda beceri eğitimi veren kurumlarda en çok engellilere yönelik öğrenim gören ve alan bilgisi yeterli olan uzman kişilerin eğitim vermesi gerektiği sonucuna varmıştır. Diğer taraftan engellilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların aşılması için öğretmenler ve öğrenciler çoğunlukla, eğitim ortamında gerektiği durumlarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerektiğini sonucuna varmıştır. Yine çalışmasının bulgularına göre öğretmenlerin eksikliklerinin giderilmesi için ise çoğunlukla, engellilerle çalışabilmek için gerekli olan eğitim alan bilgisinin sağlanması gerektiğini sonucuna varmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için eğitim veren personelin özel eğitim ve özel gereksinimli bireyler hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olması çok önem arz eden bir konudur. Özel gereksinimli bireylere eğitim veren personelin her alanda olduğu gibi özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim alanında da kendilerini geliştirmesi önem

arz etmektedir. Diğer taraftan özel gereksinimli bireylere daha kaliteli eğitim verebilmeleri ve onları her açıdan destekleyebilmeleri adına çeşitli eğitsel faaliyetlere katılmaları (hizmet içi eğitim, seminer, sempozyum vb.) önemli bir konu olarak dikkatleri çekmektedir (Yorulmaz, 2010). Yorulmazın bu ifadeleri araştırma sonucunda elde edilen verileri desteklemekle birlikte eğitimdeki kaliteni artırılması içinde bu konunun önemli olduğu düşünülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesine (MEB, 2014-2018)’e göre özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeye erişiminin artırılması yönünde yoğun çalışmalar yapılacağı ifade edilmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmaların daha nitelikli olmalarını sağlamak için öğretmen ve yöneticilere yönelik eğitimler verilecek; ayrıca öğrenme fırsatlarına ulaşılabilmesi için engelli öğrencilerin ailelerine destek sağlanacaktır. Bunun yanı sıra, ülkenin nitelikli işgücünün bir parçası olabilmeleri için üstün yetenekli bireylere yönelik faaliyetler de düzenleneceği vurgulanmıştır. Milli eğitim bakanlığınca yapılan bu açıklama araştırmada usta öğretici ve öğretmenlerin belirttiği gereksinimlerin önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Yapılan bu araştırma ile HEM’lerde açılan kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ile kurslarına yönelik görüşlerine başvurulmuş ve bu görüşmelerin sonuçlarına göre;

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenler kursların verimliliğini etkileyen ekonomik kazanç elde etme ve sosyal yaşama katılma gibi olumlu etmenler ile devamlılık, materyal sorunları, veli desteği yetersizliği, eğitim programları, fiziksel koşullar, ulaşım ve hastalıklar olumsuz etmenlerin olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle özel gereksinimli kursiyerlerin bu kurslar aracılığıyla ekonomik kazanç elde etmeleri ve HEM’lerde sosyalleşerek kendilerini oraya ait hissetmeleri sonucunda kurslara katılımın arttığı doğal olarak da kursların veriminin arttığı sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan devamlılığın yetersiz olması, eğitim programlarının yetersiz olması, fiziksel koşulların yetersiz olması, hastalıklar, materyal eksikliği, ulaşım yetersizliği ve velilerin yeterince kurslara destek olmaması gibi durumların da kursaların verimliliğini olumsuz etkileyen etmenler olduğu sonucuna varılmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için açılan kursların fiziki şartlarının özel gereksinimli bireyler için genel olarak uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan usta öğretici ve öğretmenlerin görüşlerine göre bireysel çalışma ortamlarının olmadığı, spor kursları için yeterli büyüklükte alanların olmadığı, bu nedenlerle kursların bazen koridorlarda yapmak zorunda kaldıkları sonucuna varılmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda amaçlar belirlerken usta öğreticileri ve öğretmenlerin özellikle iki hususa dikkat ettikleri sonucuna varılmıştır. Özel kursların özel gereksinimli bireylere katkısı ve özel gereksinimli bireylerin ilgi alanına dikkat ettikleri sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan amaçlar belirlerken “özel gereksinimli bireyleri hayata hazırlama” konusunu dikkate aldıkları sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireyleri eksik olduğu konuları ya da ihtiyaç duydukları konularda amaçlar belirledikleri sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin ilgi duyduğu alanları da amaç belirlerken göz önüne aldıkları sonucuna varılmıştır. Amaçlar belirlerken ise özel eğitim öğretmeni olanların bir desteğe ihtiyaç duymadığı sonucuna varılmıştır. Diğer alan mezunu olmayan

öğretmenler ile özel eğitim alanında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan usta öğreticilerin desteğe ihtiyaçlarının olduğu sonucuna varılmıştır

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve öğretmenlerin kurslara katılan özel gereksinimli bireylerde problem davranışlar gözlemlediği ve bunlara çözüm önerileri bulmaya çalıştıkları sonucuna varılmıştır. Özellikle kurslarda karşılaşılan problem davranışların mutsuzluk, öfke, inatçılık ve ilgisizlik olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan gözlemlenen problem davranışlarla mücadele konusunda ödül, mola, önlem alma ve ilgi gösterme gibi çözüm üretme tekniklerine başvurdukları sonucuna varılmıştır. Buradan hareketle özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticilerin ve öğretmenlerin problem davranışla başa çıkma konusunda bazı eğitim ihtiyacı olmakla birlikte genel olarak çözüm yolları üretebildikleri sonucuna varılmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve öğretmenlerin görüşlerine göre kursların özel gereksinimli bireylere birçok katkısının olduğu sonucuna varılmıştır. Kursların birçok alanda ve özel gereksinimli bireylerin ilgi ve isteklerine göre açılması özellikle bu bireylerin sosyal gelişimine, akademik gelişimine, motor becerilerinin gelişimine, ekonomik gelişimine ve özel gereksinimli bireylerin ailelerine katkıları olduğu sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireyler kursta olduğu zaman ailelerin kendilerine daha fazla vakit ayırdığı doğal olarak da sosyal hayata daha fazla katıldıkları sonucuna varılmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve öğretmenler görüşlerine göre kurslarda karşılaştıkları sorunların başında akademik sorunlar, ulaşım ile ilgili sorunlar ve aile temelli sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Özellikle akademik sorun olarak branş öğretmenlerinin sahip oldukları branşlardaki modül eksikliği dolayısı ile kursiyerlere kimi alanlardaki bilgi ve becerilerini aktaramadıkları, modüllerin bazı durumlarda uymadığı ve modüller açılırken kimi sorunlarla karşılaşıldığı sonucuna varılmıştır. Aile temelli sorunlar olarak ise genelde ailelerin çocuklarının durumlarını kabul etmedikleri ve kurslara katılım konusunda bazı ailelerin yeterli desteği vermediği sonucuna varılmıştır. Halk eğitimi merkezlerinin öğrenci servisi hizmeti olmaması da kurslara ulaşım konusunda sorun teşkil ettiği sonucuna varılmıştır. İki usta öğreticinin görüşüne göre ise herhangi bir sorun yaşamadıkları sonucuna varılmıştır.

Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve öğretmenler görüşlerine göre açılan bu kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin genel olarak kendilerine eğitim verilse almak istedikleri sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan usta öğreticiler ve özel eğitim alan öğretmeni olmayan öğretmenlerin özellikle özel eğitim, özel gereksinimli bireyler, problem davranışlara çözüm önerileri, özel gereksinimli bireylerin dil ve iletişimi, özel gereksinimli bireylerin psikolojisi gibi alanlarda eğitim almak istedikleri, bu alanlarda kendilerini geliştirmek istedikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca özel eğitim alanındaki yöntem ve teknik değişikliklerine hâkim olmak istedikleri, veli ile iletişim, BEP hazırlama, rapor hazırlama, özellikle yetersizliklerin tür ve dereceleri hakkında ayrıntılı bilgi edinebilecekleri eğitimler almak istediklerini sonucuna varılmıştır.

Açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeleri konusunda halk eğitimi merkezlerinin rollerine dair görüşlerine göre bu merkezlerin özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinin sürmesinde halk eğitimi merkezlerinin rolünün çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Bir diğer husus ise halk eğitimi merkezlerinin tüm ilçelerde olduğu ve halk eğitim hizmeti sunduğu ve doğal olarak da ilçe halkının ihtiyaçlarına göre eğitimler düzenleyerek öğrenmenin hayat boyu sürmesine katkı sunduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan özel gereksinimli bireylerin akademik gelişiminin, sosyal gelişiminin ve diğer alanlardaki gelişiminin açılan kurslar ile hayat boyu sürmesinde çok önemli rolü olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle okul yaşamı sona eren özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim hayatının devam etmesi, diğer deyişle özel gereksinimli bireylerin öğrenmelerinin hayat boyu sürmesinde ve onların bağımsız birer bireyler olmalarında halk eğitimi merkezlerinin rolünün çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan aileler de bu kurslara katılabilmekte ve özel gereksinimli çocukları kurslarda iken kendilerine ve gelişmelerine de vakit ayırarak öğrenmelerine hayat boyu devam ettikleri sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak halk eğitimi merkezleri her yaştan ve her eğitim düzeyinden bireylere farklı alanlarda eğitim imkanları vermektedir. Bu sayede bireylerin kendini geliştirmesine ve eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmalarına olanak sağlamaktadır. Özel gereksinimli bireylerin ve ailelerinin de bu eğitimlere etkin şekilde katılması onların hem gelişimine hem öğrenmelerinin hayat boyu sürmesine hem de yaşam kalitelerinin artmasına önemli katkılar sunmaktadır. Bu sayede aslında HEM'ler

kapsayıcı eğitim konusunda da son derece önemli rol oynadığını söylemek mümkündür. Halk eğitimi merkezlerinde çeşitli alanlarda belgesi olan usta öğreticiler ve çeşitli branşlarda öğretmenler görev almaktadır. Özel gereksinimli bireyler için açılan bu kurslarla usta öğretici ve öğretmenler kurslarda birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle materyel eksikliği, kurslara ulaşım, velilerin yetersiz desteği, modül yetersizliği, kurslar konusunda yeterli bilgi sahibi olmamaları olumsuz etkilemektedir. Diğer taraftan özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda görev alan usta öğreticiler ve özel eğitim alan mezunu olmayan öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ve eğitimleri ile ilgili bazı eksiklikler ve yetersizlikler yaşadıkları ve bu konuda eğitim almak istedikleri sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada araştırma modeli olarak Nitel araştırma yaklaşımı seçilmiş olması nedeniyle bu çalışmadan elde edilen sonuçlar evrene genellenememekle birlikte, araştırmaya katılan 15 usta öğretici ve öğretmenin görüşleriyle ve zaman sıkıntısı nedeniyle veri toplama tekniklerinden sadece görüşme tekniğinin kullanımı ile sınırlıdır. Bu sınırlılıklar dahilinde aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır.

Eğitim ve Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Özel gereksinimli bireylere açılacak kurs modülleri daha çok çeşitlendirilmelidir,
2. Özel gereksinimli bireylerin kurslara erişimleri konusunda alternatifler ulaşım yöntem ve araçları geliştirilmelidir,
3. Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin de HEM kurslarına erişim ve katılım konusunda bilinçlendirme çalışmaları arttırılmalıdır,
4. Halk eğitim merkezleri bünyesinde açılan kursların yapıldığı sınıflara ve ortamlara yeterli materyal ve malzeme desteği sağlanmalıdır,
5. Bu kurslarda görev alan usta öğreticilere ve öğretmenlere talep etmeleri halinde özel eğitim ve özel gereksinimli birey hakkında eğitimler verilebilir,
6. Özel gereksinimli bireylerin HEM kurslarına katılımları konusunda aile ve okul ve yerel yönetimlerle işbirliği arttırılmalıdır,
7. Özel gereksinimli bireyler HEM kurslarına katılmaları sadece okul yaşamı sonrası ile sınırlı kalmayıp okul yaşamı içerisinde de arttırılmalıdır,

İleride Yapılacak Çalışmalara Dair Öneriler

1. Bu çalışma Samsun ilindeki Halk Eğitimi Merkezlerinde açılan kurslarda görev alan 15 usta öğretici ve öğretmen ile sınırlıdır. Bu çalışmanın genele

uyarlanabilmesi için çalışma farklı illerdeki Halk Eğitimi Merkezlerinde ve bu tür kurs açan farklı kurumlarda yapılabilir,

2. Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin hayat boyu öğrenme konusundaki görüşleri araştırılabilir,

3. Halk Eğitimi Merkezi kurslarına katılan özel gereksinimli bireylerin bu kurslara yönelik görüşleri araştırılabilir,

4. Halk Eğitimi Merkezi yöneticilerinin özel gereksinimli bireylere kurs açılmasına dair görüşleri araştırılabilir.

5. Halk eğitimi merkezlerinde açılan kursların içerik yönünden incelenmesi araştırılabilir,

6. Özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinin sürmesi için Halk Eğitimi Merkezleri, okullar ve STK'lara düşen görev ve sorumluluklar araştırılabilir.

7. Özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeleri konusunda ülkemizdeki ve dünyadaki uygulamaların karşılaştırılması araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.

- Aarno Kauppila, Heikki Kinnari & Anna-Maija Niemi (2020) Governmentality of disability in the context of lifelong learning in European Union policy, *Critical Studies in Education*, 61:5, 529-544, DOI: 10.1080/17508487.2018.1533876.
- Abbas, F., Zafar, A., & Naz, T. (2016). Footstep towards Inclusive Education. *Journal of Education and Practice*, 7(10), 48-52.
- Aksoy, M. (2013). Kavram Hayat Boyu Öğrenim ve Hayat Boyuanının Avrupa Birliği Serüveni. *Bilig*, (64), 23-48. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilig/issue/25367/267740> adresinden erişildi.
- Anadolu Ajansı (2022). <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-ozer-sadece-engelli-vatandaslarimiza-hizmet-veren-halk-egitim-merkezlerini-kuracagiz/2603256> adresinden 13.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Aral, N., Gürsoy, F. (2009). Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş. Morpa Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitim.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299.
- Batu, S., İFTAR, G. K., & Uzuner, Y. (2000). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).
- Bilasa, P. & Taşpınar, M. (2017). Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Anahtar Yeterliliklerin Belirlenmesi: Türkiye İçin Durum Analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46 (215), 129-144. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Milliegitim/Issue/36134/405900>.
- Boticario, JG, Cooper, M., Montandon, L., & van Dorp, KJ (2006, Kasım). Erişilebilir Yaşam Boyu Öğrenme için açık, standart tabanlı, yeniden kullanılabilir ve genişletilebilir bir hizmet mimarisine doğru: EU4ALL Projesine giriş. EADTU Konferansı'nda, Tallin, Estonya, 23A23 Kasım.
- Bulaç, E. ve Kurt, M. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 125-161.
- Canan, O. (2021). Özel Gereksinimli Bireylerde Yaşam Boyu Eğitimin İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisan Tezi. Maltepe Üniversitesi. İstanbul.
- Çatal, T. (2019). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Cavkaytar, A. (2014). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim. (9. Baskı) İçinde (S.5). Ankara: Pegem Akademi.
- Cavkaytar, A., Artar, T. , M. (2019). Zihin Yetersizliği Olan Bireyler İçin İş Ve Meslek Eğitimi. Eğiten Kitap.
- Çeçen, A. (1977). Türkiye’de Halk Eğitimi. *Eğitim Ve Bilim*, 2(10). <http://Egitimvebilim.Ted.Org.Tr/Index.Php/Eb/Article/View/5606/2177> Adresinden Erişildi.
- Chandra, Satish. (2021). Understanding Children with Special Needs. 10.13140/RG.2.2.29804.49280/1.

- Collins, J. (2009). 21. Yüzyılda ve Ötesinde Hayat Boyu Öğrenme. *RadyoGrafik*, 29(2), 613-622. doi:10.1148/rg.292085179
- Cook, B. G., & Schirmer, B. R. (2003). What Is Special About Special Education?: Overview and Analysis. *The Journal of Special Education*, 37(3), 200-205. <https://doi.org/10.1177/00224669030370031001>.
- Diken, İ. H., & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(03).
- Dinevski, D., Dinevski, I. The Concepts of University Lifelong Learning Provision in Europe. *Transition Stud Rev* 11, 227-235 (2004). <https://doi.org/10.1007/s11300-004-0014>.
- Doğan, S. & Kavtelek, C. (2016). Hayat Boyu Öğrenme Ölçeği (HBÖÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (2) , 0-0 . DOI: 10.19171/uuefd.71784.
- Eldeniz- Çetin, M. (2017). Özel Gereksinimli Bireylerin Tercihlerinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* Yıl: 2017, Cilt: 18, Sayı: 2, Sayfa No: 309-328 Doi: 10.21565/Ozelegitimdergisi.293726.
- Elena Tuparevska, Rosa Santibáñez & Josu Solabarrieta (2020) AB yaşam boyu öğrenme politikalarında eşitlik ve sosyal dışlama önlemleri, *International Journal of Lifelong Education*, 39:1, 5-17, DOI: 10.1080/02601370.2019.1689435
- Eripek, S., Kırcaali-İftar, G., Tüfekçioğlu, U., Özyürek, M., Ataman, A., Tekin-İftar, E., Et Al. (2005). Özel Eğitim (4 B.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Genç, H. (2017). Özel çocuklu çocukların ailelerinin hayat boyu eğitim çalışmaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 125-139.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). Fourth generation evaluation. USA: Sage.
- Gül, İ. I. (2015). Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi. Engellilik ve Ayrımcılık: Eğitimciler için Temel Metinler ve Örnek Dersler, 31, 44.
- Güleç, İ., Çelik, S. & Demirhan, B. 2013). Yaşam Boyu Eğitim Nedir? Kavram ve Kapsamlı Bir Değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 34-48.
- Güngör, T. A., & Pehlivan, O. (2021). Kapsayıcı eğitimin Türk eğitim sistemindeki yeri ve önemi. *Studies in Educational Research and Development*, 5(1), 48-71.
- Günüç, S., Odabaşı, H-F., Kuzu, A. (2012). Yaşam Boyu Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2) 309-325.
- Gürek, M. (2016). Yerel Yönetimlerin Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (42), 131-143.
- Hajızade, B. (2022). Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ailelerin Yaşam Boyu Öğrenme Gereksinimleri. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bartın.
- Hayat Boyu Öğrenem Genel Müdürlüğü (2021). İzleme ve Değerlendirme Raporu.
- Hayat Boyu Öğrenme Yönetmeliği (11.04.2018). Resmi Gazete. (Sayı: 30388).https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/11093946_meb_hbo_kurumları_yynetmelyyy.pdf.
- İlhan, L. , Kırımoğlu, H. , Tunçel, M. & Altun, M. (2015). Zihinsel Engelli Çocuklarda Özel Atletizm Antrenmanlarının Öz Bakım Beceri Düzeylerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi*

- İra, N. ., & Gör, D. . (2018). Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Görüşleri. *Türk Uluslararası Özel Eğitim ve Rehberlik ve Danışmanlık Dergisi* ISSN: 1300-7432, 7 (2), 29–38. <https://www.tijseg.org/index.php/tijseg/article/view/44> adresinden alındı.
- Jaekyung Cha, Younggeun Parkı ve Jaeho Lee. (2021). Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylerin Yaşam Boyu Eğitim Algıları Üzerine Bir Araştırma: G Büyükşehir Şehrindeki Yaşam Boyu Eğitim Enstitülerindeki Kişilere Odaklanma. *Hayat Boyu Öğrenme Topluluğu*, 17 (2), 201-232.
- Karadere, B, (2019). Halk Eğitimi Merkezlerinin Etkinliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi. Denizli
- Kaya N (2021). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında “Hıçkırık” Filminin Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (Elektronik)*, 20(80), 1818 - 1831. 10.17755/Esosder.845336
- Kim, YJ ve Kwon, RH (2021). Üniversiteye Bağlı Yaşam Boyu Eğitim Merkezi İçeriklerini Kullanarak Evde Online Yaşam Boyu Eğitimin Gelişimsel Engellilerin Yemek Yapma Görev Becerilerinin Kazanılması ve Genelleştirilmesine Etkisi Üzerine Bir Vaka Çalışması. *Journal of Convergence for Information Technology*, 11 (8), 137-150.
- Kırcaali-İftar, A. (1998). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamalama Programı Özel Eğitim. İçinde (S.3). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Lee Hyun-joo, Jeong Pyeong-gang (2021). Hayat boyu eğitim kurumu çalışanlarının gelişimsel engelli kişiler için hayat boyu eğitim için tanınması ve talep edilmesi. *Hayat Boyu Öğrenme Derneği*, 17(2), 233-258.
- Lee, KJ (2021). Kore'de Gelişimsel Engelli Yetişkinler İçin Yaşam Boyu Eğitimin Desteklenmesi ve Yönlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma.
- Meegan, S., & MacPhail, A. (2006). Irish physical educators' attitude toward teaching students with special educational needs. *European Physical Education Review*, 12(1), 75–97. <https://doi.org/10.1177/1356336X06060213>.
- Melanie Nind (2007). Supporting lifelong learning for people with profound and multiple learning difficulties. , 22(3), 111–115. doi:10.1111/j.1467-9604.2007.00457.
- Melienė, R., Tomėnienė, L., Miltenienė, L., Geležinienė, R., Kaffemanienė, I., & Kairienė, D. (2019). Litvanya'daki özel okullarda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için yaşam boyu öğrenme perspektiflerinin geliştirilmesi. *Niepelnosprawnosć-zagadnienia, problemli, rozwiazania*, (1 (30)), 7-54.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Hayat Boyu Öğrenme Strateji belgesi (2014-2018). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Öner, A. (2014). Hayat Boyu Eğitimin Sağlanmasında Halk Eğitimi Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Yenişehir Halk Eğitimi Merkezi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (1997, 6 Haziran). Resmi Gazete. (Sayı: 230011 (Mükerrer). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (07.07.2018). Resmi Gazete. (Sayı: 30471). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>.

- Özengi, M. (2017). Halk Eğitimi Merkezlerinin Kursiyer Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Amasra Halk Eğitimi Merkezi Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi. Bartın
- Petrescu, C. (2013). Inclusive Education. *Euromentor*, 4(2), 149–152.
- Power, CN ve Maclean, R. (2013). Hayat boyu öğrenme: Anlam, zorluklar ve fırsatlar. Gelişmekte olan Asya-Pasifik'te kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme için becerilerin geliştirilmesi, 29-42.
- Preece, J. (2015). Lifelong Learning: Its Meaning and Scope. In: *Lifelong Learning for Poverty Eradication*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-10548-2_1.
- Sağcan, E. (2002). Halk eğitiminin milli eğitimin amaçlarına katkısındaki rolü. G. Ay (Haz.). *Ülkemizde Halk Eğitiminin Amacı Önemi ve Gerekliği Sempozyumu*. 23-24 Mayıs 2001 (s.15-24). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Sakarya Çınk, Ö. (2018). Özel gereksinimli bireylerin istihdamına Avrupa penceresinden bir bakış. M. A. Melekoğlu, (Ed.), 28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı (s. 190-199) içinde. Eskişehir. ISBN: 978-605-80966-0-8
- Samancı, O. & Ocakcı, E. (2017). Hayat Boyu Öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24),711-722 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/befdergi/issue/33599/351270>
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Raporu (2001); Hayat Boyu Eğitim Ve Ya Örgün Olmayan Eğitim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Sen, S., Lee, E. ve Han, J. (2020). Gelişimsel Engelli Yetişkinlerin Zorlayıcı Davranışları ve Çalışan Algısıyla İlişkili Mevcut Durum Üzerine Bir Araştırma: Seul'deki Gelişimsel Engelliler için Yaşam Boyu Eğitim Merkezlerindeki Vakalara Odaklanmıştır. *The Journal of the Korea Contents Association*, 20 (12), 383-392.
- Serttaş, B. (2020). İlkokullarda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Kapsayıcı Eğitime Dair Görüşleri. Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilimdalı, Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması Ve Ekonomisi Bilimdalı, Denizli.
- Şirini A. (2008). Halk Eğitim Merkezlerinin Sanat Eğitimi Bağlamında Yetişkin Eğitimindeki Yeri Ve Önemi, Tezli Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Soyata, F., ve Narsap, H. Yaşam Boyu Öğrenmede Halk Eğitim Merkezlerinin Yetişkin Eğitimi Üzerine Rolü Ve Önemi. *Edited By Hakan Dedeoğlu Martina Riedler*, 172.
- Süleymanoğlu, A. (2015). Engellilere Yönelik Halk Eğitim Kursları Ve Hidroterapinin Aktivite, Katılım, Yaşam Kalitesi Ve Depresyon Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. İstanbul.
- Sunandar, A., & Dian Firdiana, A. (2017, September). Management of Special Education: Study of Effectiveness on Inclusion Education Service. In *3rd International Conference on Education and Training* (Vol. 128, pp. 265-267).
- Ünal, R., & Yel, S. (2019). Development of a social acceptance scale for inclusive education. *Universal Journal of Educational Research*, 7(10).
- UNESCO (1994). The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Salamanca, Spain, UN.
- Vaughn, S., & Linan-Thompson, S. (2003). What Is Special About Special Education for Students with Learning Disabilities? *The Journal of Special Education*, 37(3), 140–147. <https://doi.org/10.1177/00224669030370030301>

- Winter, E., & O'Raw, P. (2010). Literature review of the principles and practices relating to inclusive education for children with special educational needs. National Council for Special Education. Trim, Northern Ireland.
- Yaman Şipal, Ö. (2020). Hayat Boyu Öğrenme Kurumu Olan Halk Eğitimi Merkezi Öğretmen Ve Usta Öğreticilerin Yetişkin Eğitimi Süreçlerinde Yaşadıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi, 11 (1), 41-58 . <https://Dergipark.Org> Adresinden Alınmıştır.
- Yıldırım, M. (2009). Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Yaygın Eğitim Ve Halk Eğitimi Merkezleri, Gazi Kitapevi.
- Yıldırım, Y., Z. (2011). Dezavantajlı Bir Grup Olarak Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri: İsmek Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı), Seçkin Yayıncılık.
- Yorulmaz, S. (2010). Ortopedik Engellilere Eğitim Veren Kurumlardaki Engelli Bireylere Beceri Kazandırmada Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Zakari, I. (2019). Concept of Special Education. Special Education.

EKLER

EK 1: Usta Öğreticileri/ Öğretmenlere Uygulanan Görüşme Formu

Halk Eğitimi Merkezlerinde Açılan Kurslarda Görev Alan Usta Öğretici Ve Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Bireyler İle Kurslarına Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi

Araştırmanın Amacı Halk Eğitimi Merkezlerinde açılan kurslarda görev alan usta öğretici ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireyler ile kurslarına yönelik görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın Önemi: Genel olarak ifade edecek olursak bu çalışma ile özel gereksinimli bireylerin gerek okul yaşamlarında gerekse okul yaşamları dışında daha kaliteli bir özel eğitim alabilmelerinin yollarını araması açısından önemlidir. Aynı zamanda bu çalışma ile özel eğitimin hayat boyu devam etmesine ve özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşamda bağımsız birer bireyler olmalarına katkı sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışma ile özel gereksinimli bireyler için halk eğitimi merkezlerinde açılan kursların nitelik ve nicelik olarak arttırılabilmesi açısından önemlidir. Yine bu kursların özel gereksinimli bireylerin sosyal, akademik, günlük yaşam ve daha birçok alanlarda gelişimlerine katkısının olup olmamasının değerlendirilmesi açısından da son derece önemlidir

GÖRÜŞME FORMU

Değerli katılımcı, Bu görüşme formu, özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmeleri kapsamında halk eğitimi merkezlerinde açılan kurslarda görev alan usta öğreticilerin/ öğretmenlerin kurslara yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ortalama 15-20 dk arasında sürececek bir görüşmedir. Görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli kalacaktır. Bu görüşme ile sizden alınan bilgiler, yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak başka bir kişi ya da kuruma verilmeyecek ve etik ilkelere bağlı kalınacaktır. Araştırmaya sağlayacağınız değerli katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Şenol BALCI

Bolu Abant İzzet Baysdal Üniversite

İletişim...

Demografik Sorular

1. Cisiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

2. Yaşınız

18-25 () 25-30 () 30-40 () 40 ve üzeri ()

3 Medeni Durumunuz

Evli () Bekar ()

4. Öğrenim Durumunuz

Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü ()

5. Kurslarda kaç yıldır usta öğretici olarak görev alıyorsunuz?

1 -3 yıl () 3-5 yıl () 5-10 yıl () 10 yıl ve üzeri ()

6. Açtığınız kurslarda hangi yetersizlik türünde bireyler vardır?

Orta- Ağır otizm () Hafif otizm () Orta –ağır zihin yetersizliği ()
Hafif zihin yetersizliği

Görme yetersizliği () İşitme yetersizliği () Konuşma yetersizliği ()
Öğrenme güçlüğü ()

7. Özel gereksinimli bireyler kursunuza haftada kaç gün devam etmektedir?

1 gün () 2 gün () 3 gün () 4 gün () 5 gün () 6 gün () 7 gün ()

8. Özel gereksinimli bireyler kursunuza günlük kaç saat devam etmektedir?

1 saat () 2 saat () 3 saat () 4 saat () 5 (saat) 6 saat ()

9. Halk Eğitimi merkezleri dışında başka bir yerde/kurumda görev alıyor musunuz?

Evet () Belirtiniz Hayır ()

10. Kursunuza katılan özel gereksinimli bireyler özel eğitim okuluna/ kurumuna devam ediyor mu?

Evet () Belirtiniz Hayır ()

GÖRÜŞME SORULARI

1. Özel gereksinimli bireyler için açtığınız kursların verimliliğini etkileyen faktörler nelerdir?
2. Özel gereksinimli bireyler için kurs verdiğiniz sınıfın fiziki şartları öğrenciler için uygun mu?
3. Özel gereksinimli bireyler için açtığınız kurslarda amaçlar belirlerken neleri dikkate alırsınız? İhtiyaçları belirlerken desteğe ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz?
4. Açtığınız kurslardaki özel gereksinimli bireylerde gözlemlediğiniz problem davranışlar nelerdir? Problem davranışlara nasıl çözümler üretiyorsunuz?
5. Açtığınız kursların özel gereksinimli bireylerin gelişimine nasıl katkılar sağlamaktadır?
6. Özel gereksinimli bireyler için açılan kurslarda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
7. Özel gereksinimli bireyler için açtığınız kurslarla ilgili eğitim verilse hangi konularda eğitim almak istersiniz?
8. Özel gereksinimli bireylerin hayat boyu öğrenmelerinin desteklenmesinde Halk Eğitimi Merkezlerinin rolü konusunda neler söylersiniz?

ÖZGEÇMİŞ

